

Załącznik  
Do Uchwały XXIX/186/17  
Rady Gminy Zapolice  
Z dnia 02.02.2017 r.



# **PROGRAM REWITALIZACJI GMINY ZAPOLICE Na lata 2016 – 2023**

Podstawa prawna - ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym

Luty 2017



**Unia Europejska**  
Europejski Fundusz Społeczny



## Spis treści:

<b>I. DIAGNOZA CZYNNIKÓW I ZJAWISK KRYZYSOWYCH ORAZ SKALI I CHARAKTERU POTRZEB REWITALIZACYJNYCH W GMINIE ZAPOLICE .....</b>	<b>4</b>
WSTĘP .....	4
1. GMINA ZAPOLICE – INFORMACJE OGÓLNE .....	8
1.1 Położenie i podział administracyjny.....	8
1.2 Powierzchnia gminy według kierunków wykorzystania .....	9
1.3 Rys historyczny .....	10
1.4 Demografia.....	10
2. ANALIZA SFERY SPOŁECZNEJ.....	14
2.1 Pomoc społeczna .....	14
2.2 Edukacja .....	17
2.3 Bezrobocie .....	20
2.4 Bezpieczeństwo i porządek publiczny .....	22
2.5 Kapitał społeczny.....	24
2.6 Zasoby kulturowe .....	26
2.7 Podsumowanie analizy sfery społecznej.....	28
3. SFERA GOSPODARCZA.....	30
3.1 Rolnictwo i gospodarstwa rolne .....	30
3.2 Lokalny sektor gospodarczy.....	31
3.3 Lokalni pracodawcy.....	33
3.4 Perspektywiczne branże rozwoju Gminy Zapolice .....	34
3.5 Podsumowanie analizy sfery gospodarczej .....	35
4. SFERA ŚRODOWSKOWA .....	36
4.1 Charakterystyka przyrodnicza gminy.....	36
4.2 Stan wód.....	37
4.3 Stan powietrza.....	37
4.4. Lasy.....	37
4.5 Walory przyrodnicze gminy .....	38
4.6 Podsumowanie analizy sfery środowiskowej.....	39
5. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA .....	40
5.1 Mieszkalnictwo .....	40
5.2 Infrastruktura społeczna.....	41
5.3 Infrastruktura komunikacyjna .....	42
5.4 Podsumowanie analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej.....	43
6. SFERA TECHNICZNA.....	45
6.1 Sieć wodociągowa .....	45
6.2 Gospodarka ściekowa.....	46
6.3 Energetyka.....	48
6.4 Ciepłownictwo .....	49
6.5 Podsumowanie analizy sfery technicznej .....	49
<b>II. PODSUMOWANIE DIAGNOZY I ZJAWISK KRYZYSOWYCH W GMINIE ZAPOLICE – OKREŚLENIE SKALI I CHARAKTERU STANU KRYZYSOWEGO W GMINIE ZAPOLICE .....</b>	<b>52</b>
<b>III. WYZNACZENIE ZDEGRADOWANYCH OBSZARÓW GMINY ZAPOLICE WYMAGAJĄCYCH REWITALIZACJI .....</b>	<b>59</b>
<b>IV. DZIAŁANIA UZUPEŁNIAJĄCE ZADANIA INWESTYCYJNE, ZAPEWNIAJĄCE KOMPLEMENTARNOŚĆ INTERWENCJI NA OBSZARZE REWITALIZOWANYM: .....</b>	<b>64</b>
1. AKTYWIZACJA ZAWODOWA.....	67

2.	AKTYWIZACJA SPOŁECZNA .....	69
3.	AKTYWIZACJA EDUKACYJNA.....	70
<b>V.</b>	<b>SKALA I POTRZEBY REWITALIZACYJNE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO .....</b>	<b>72</b>
1.	ZAŁOŻENIA W ZAKRESIE EFEKTYWNOŚCI PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY ZAPOLICE.....	72
2.	CELE PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY ZAPOLICE .....	73
3.	WIZJA OBSZARÓW REWITALIZACJI PO REALIZACJI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH .....	75
4.	LISTA GŁÓWNYCH PROJEKTÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH.....	77
5.	OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH.....	81
7.	KOMPLEMENTARNOŚĆ PROGRAMU Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI GMINY .....	92
<b>VI.</b>	<b>SYSTEM MONITOROWANIA .....</b>	<b>98</b>
<b>VII.</b>	<b>ZASADA PARTNERSTWA I PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ .....</b>	<b>107</b>
<b>VIII.</b>	<b>MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY DZIAŁANAMI - SYSTEM ZARZĄDZANIA, W DRAŻANIA I REALIZACJI PROGRAMU .....</b>	<b>109</b>
	<b>SPIS TABEL .....</b>	<b>111</b>
	<b>SPIS WYKRESÓW .....</b>	<b>112</b>
	<b>SPIS RYSUNKÓW .....</b>	<b>113</b>

# I. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skali i charakteru potrzeb rewitalizacyjnych w Gminie Zapolice

## Wstęp

Program Rewitalizacji dla Gminy Zapolice na lata 2016- 2023 powstał w oparciu o przeprowadzoną diagnozę, w ramach której:

- zidentyfikowano i opisano czynniki i zjawiska kryzysowe,
- określono skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych,
- dokonano analizy lokalnych potencjałów.

Diagnoza polegała na wszechstronnej analizie negatywnych zjawisk występujących w różnych sferach funkcjonowania gminy i społeczności lokalnej. Służyło to określeniu, na jakim obszarze lub obszarach gminy niekorzystne czynniki dotyczą kilku sfer jednocześnie. Współwystępowanie takich czynników, w tym zwłaszcza o charakterze społecznym, prowadzi do degradacji obszaru, którego dotyczą. Dlatego też w diagnozie gminy Zapolice dokonano analizy skali występowania negatywnych zjawisk:

**społecznych**, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym,

**gospodarczych** – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw,

**środowiskowych** – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.

**przestrzenno-funkcjonalnych** – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru. niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych

**technicznych** – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska.

Diagnoza gminy nie koncentrowała się jedynie na wskazaniu negatywnych zjawisk, lecz również na stanowiących podstawę ich niwelowania lokalnych potencjałach. Ich analiza również prowadzona była w odniesieniu do wskazanych wyżej sfer: społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej.

W procesie diagnozy wykonanej na potrzeby sporządzenia Programu Rewitalizacji szczególny nacisk położono na sposób jej realizacji. Zapewniono szeroką partycypację interesariuszy – mieszkańców

gminy, poprzez organizację konsultacji społecznych. Konsultacje zostały zorganizowane w trzech różnych miejscowościach:

Zapolice 18.09.2016 r.

Strońsko 16.10.2016 r.

Beleń 20.11.2016 r.

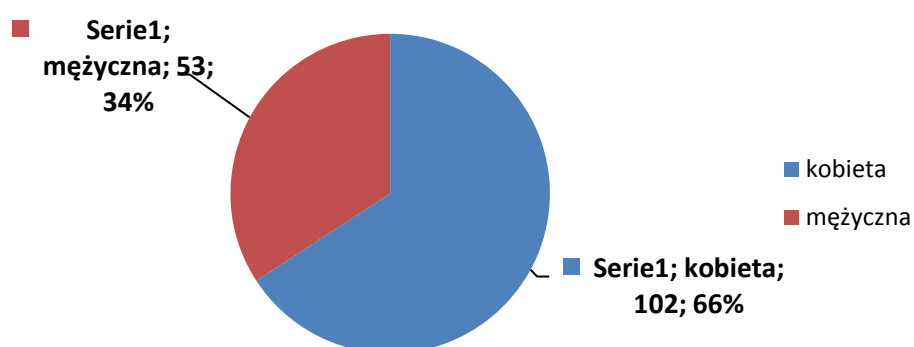
W ich trakcie rozdystrybuowano ankiety, za pomocą których mieszkańcy mogli wskazać kluczowe problemy oraz proponowane rozwiązania w 5 sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej. Równie ważnym źródłem opinii były rozmowy z mieszkańcami.

Ponadto, w dniu 26.11.2016r. przeprowadzono w Urzędzie Gminy Zapolice Debatę publiczną z udziałem interesariuszy Programu, na której omówione zostały główne kierunki działań i wprowadzone odpowiednie zmiany do Programu, zgodnie z głosami zainteresowanych podmiotów i osób fizycznych, mieszkańców gminy. Główne uwagi, dotyczyły obszaru zdegradowanego, wyznaczonego do rewitalizacji.

**Partycypacja społeczna na etapie diagnozy** była zachowana poprzez odpowiedni dobór metod i technik badawczych. Przyjęta metodologia badawcza umożliwiła wykorzystanie danych pochodzących z różnych źródeł. Z jednej strony były to dane zastane – statystyki urzędowe, dane gromadzone przez Urząd Gminy i jednostki podległe, strategie i programy gminne, informacje zamieszczane na stronach internetowych instytucji z sektora edukacji, ochrony środowiska i innych. Wykorzystano również dane wywołane, czyli opinie mieszkańców gminy na temat problemów, które dostrzegają na jej terenie oraz możliwych sposobów ich niwelowania. Opinie mieszkańców zbierane były za pomocą techniki ankietowej, w wersji papierowej. Ankiety dystrybuowane były podczas konsultacji społecznych, a także za pośrednictwem Urzędu Gminy, w celu dotarcia do różnych grup mieszkańców, także tych, którzy nie byli zainteresowani lub nie mieli możliwości wyrażenia swojej opinii podczas konsultacji społecznych.

Swoje opinie na temat potrzeb rewitalizacyjnych gminy za pomocą ankiety wyraziło łącznie 155 mieszkańców gminy. Wśród nich zdecydowaną większość – 102 osoby, czyli 66% – stanowiły kobiety (wykres 1)

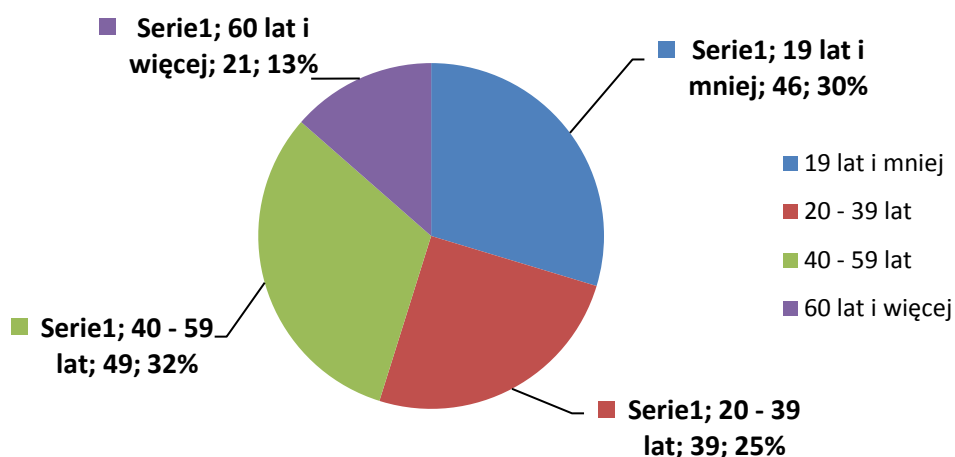
Wykres 1 Mieszkańcy gminy Zapolice uczestniczący w badaniu ankietowym potrzeb rewitalizacyjnych gminy w podziale na płeć



źródło: opracowanie własne

Jeśli chodzi o strukturę wiekową uczestników badania ankietowego, to dominują w niej dwie kategorie: 19 lat i mniej (46 ankietowanych, tj. 30%) oraz 40-59 lat (49 ankietowanych, tj. 32%) – wykres 2. Co czwarty uczestnik konsultacji w formie ankiety miał od 20 do 39 lat, a co piąty – powyżej 60 lat.

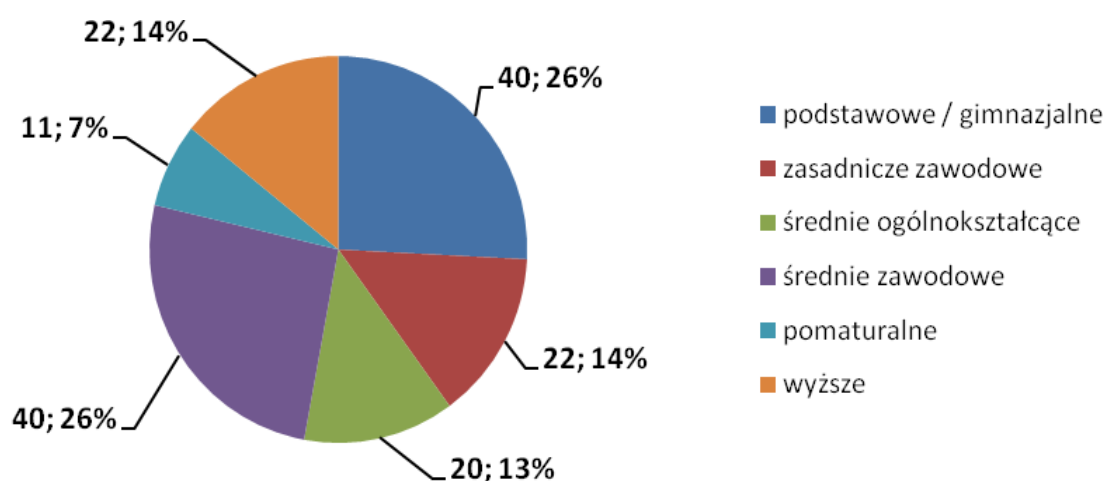
Wykres 2 Mieszkańcy gminy Zapolice uczestniczący w badaniu ankietowym potrzeb rewitalizacyjnych gminy w podziale na wiek



źródło: opracowanie własne

Pod kątem poziomu wykształcenia (wykres3) wśród ankietowanych dominują osoby o wykształceniu podstawowym/gimnazjalnym (40 osób, tj. 26%) – co można częściowo wyjaśnić dużym udziałem osób poniżej 19 roku życia w konsultacjach – a także o wykształceniu średnim zawodowym (także 40 osób, tj. 26%).

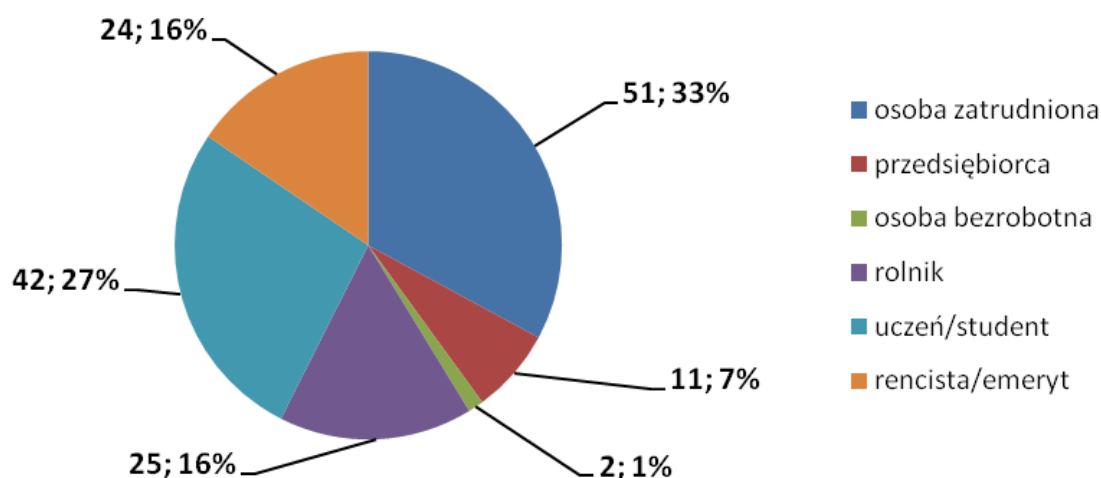
Wykres 3 Mieszkańcy gminy Zapolice uczestniczący w badaniu ankietowym potrzeb rewitalizacyjnych gminy w podziale na poziom wykształcenia



źródło: opracowanie własne

Wśród ankietowanych przeważają osoby zatrudnione (51 osób, tj. 33%) oraz uczniowie/studenci (42 osoby, tj. 27%) – wykres 4 .

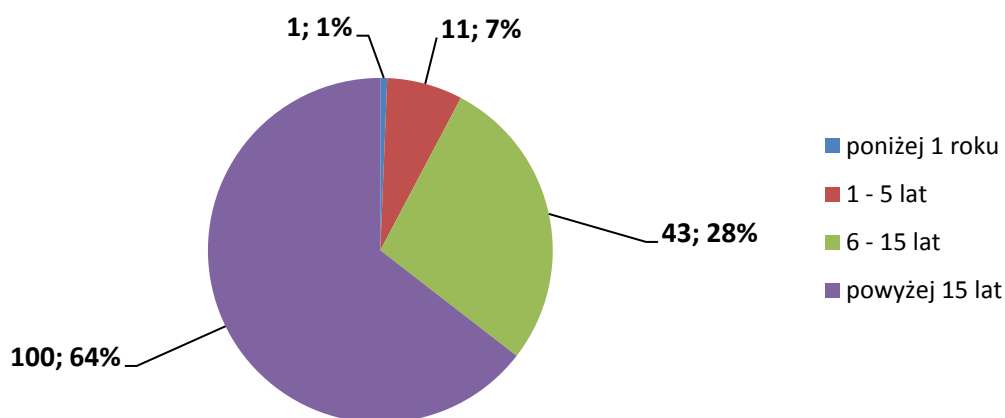
Wykres 4 Mieszkańcy gminy Zapolice uczestniczący w badaniu ankietowym potrzeb rewitalizacyjnych gminy w podziale na status na rynku pracy



źródło: opracowanie własne

Większość osób, które wzięły udział w konsultacjach społecznych w formie ankiety, zamieszkuje gminę od ponad 15 lat (100 osób, tj. 64%) – wykres 5 . Druga co do liczebności grupa to osoby, które mieszkają w gminie co najmniej 6 lat (43 osoby, tj. 28%).

Wykres 5 Mieszkańcy gminy Zapolice uczestniczący w badaniu ankietowym potrzeb rewitalizacyjnych gminy w podziale na okres zamieszkiwania w gminie



źródło: opracowanie własne

Pierwsze pytanie, na które odpowiadały osoby ankietowane, brzmiało, czy gmina Zapolice wymaga ożywienia gospodarczego i społecznego. Niemal wszyscy badani odpowiedzieli twierdząco – tylko 5 spośród 155 osób udzieliło odpowiedzi przeczącej. Wśród pozostałych **52 osoby (tj. 34%) wskazały, że gmina „raczej” potrzebuje ożywienia, natomiast 98 (63%) – że „zdecydowanie”**. Uczestnicy konsultacji społecznej wyrażający swoją opinię w ramach ankiety dostrzegają zatem obszary, które wymagają poprawy dla zwiększenia jakości życia w gminie Zapolice.

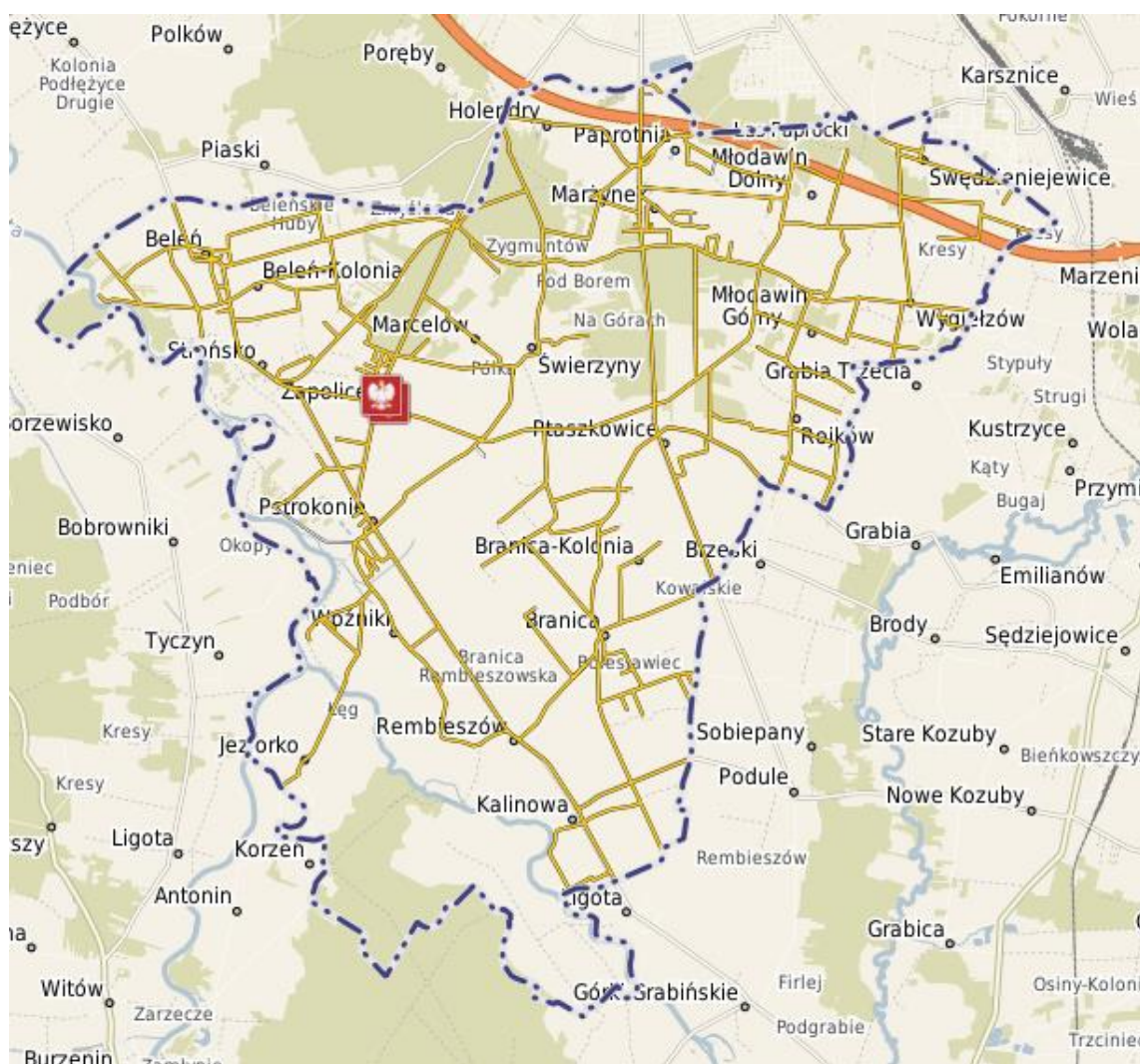
Istotnym elementem uzupełniającym źródła danych było zbieranie uwag ustnych w trakcie konsultacji, wzbogacających i nadających kontekst materiałom ilościowym. Triangulacja, czyli połączenie różnych rodzajów, metod i źródeł danych, pozwoliła na sporządzenie rzetelnej oraz kompleksowej diagnozy gminy Zapolice.

## 1. GMINA ZAPOLICE – informacje ogólne

### 1.1 Położenie i podział administracyjny

**Gmina Zapolice** jest jedną z 4 gmin wchodzących w skład powiatu zduńskowolskiego oraz jedną z najmniejszych gmin o charakterze wiejskim w województwie łódzkim. Jako najmniejsza gmina w powiecie zduńskowolskim zajmuje powierzchnię blisko 81 km<sup>2</sup>, co stanowi 21,9% powierzchni powiatu zduńskowolskiego i 0,44% powierzchni województwa łódzkiego. Od północy graniczy z miastem Zduńska Wola, gminą Zduńska Wola oraz gminą Sieradz, jej południowe i wschodnie granice sąsiadują z gminami Widawa, Burzenin i Sędziejowice.

Ryc. 1 Mapa Gminy Zapolice



źródło: Gminny Portal Mapowy (<http://zapolice.e-mapa.net/>, dostęp: 23.10.2016 r.)



Centralnym punktem gminy jest największa demograficznie miejscowość Zapolice. Położona jest ona na skrzyżowaniu dróg powiatowych Ptaszkowice-Sieradz, oraz Widawa-Zduńska Wola. Administracyjnie gmina Zapolice składa się z 23 miejscowości. W kolejności według liczby zamieszkujących je osób (stan na 31.12.2015 r.), są to: Zapolice (833 osób), Pstrokonie (503), Paprotnia (459), Rembieszów (354), Swędzieniejewice (298), Strońsko (255), Kalinowa (252), Holendry (250), Marzynek (223), Ptaszkowice (218), Branica (155), Woźniki (151), Wygiełzów (148), Świerzyny (146), Beleń-Kolonia (144), Młodawin Górny (139), Jelno (118), Beleń (114), Rojków (98), Marcelów (83), Młodawin Dolny (78), Jeziorko (47), Branica-Kolonia (18).

## 1.2 Powierzchnia gminy według kierunków wykorzystania

Gmina Zapolice ma charakter typowo rolniczy. W 2014 r. 6241 ha jej powierzchni (tj. 76,7%) zajmowały użytki rolne (tabela 1). Ich powierzchnia od 2012 r. uległa zmniejszeniu, systematycznie zwiększa się za to powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 51 ha w latach 2012-2014). Niewielkiemu zmniejszeniu uległa powierzchnia gruntów leśnych (o 14 ha).

Tabela 1 Powierzchnia gminy w latach 2012-2014 wg kierunków wykorzystania (dane w ha)

Rodzaje powierzchni	Lata		
	2012	2013	2014
użytki rolne	6 273	6 240	6 241
grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione	1 341	1 329	1 327
grunty pod wodami	164	164	164
grunty zabudowane i zurbanizowane	241	286	292
użytki ekologiczne	21	21	16
nieużytki	82	82	82
tereny różne	19	19	19
ogółem	8 141	8 141	8 141

źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl, dostęp: 16.10.2016 r.

### 1.3 Rys historyczny

Historia gminy sięga okresów bardzo odległych – określonych mianem prehistorycznych. Badania archeologiczne wskazały iż na obszarze miejscowości Strońsko znajdowało się grodzisko, od którego przyjęło nazwę jedno z pobliskich wzgórz. Na terenie wsi Pstrokonie i Rojków odkryto stare cmentarzyska kultury łużyckiej<sup>1</sup>.

Najstarsza pisana wzmianka dotycząca gminy Zapolice pochodzi z 1311 r., kiedy to Władysław Łokietek nadał wieś Pstrokonie Waławowi Liszowicowi. Z XIV w. pochodzą także informacje związane z miejscowościami Strońsko, Zapolice, Rembieszów czy Młodawin<sup>2</sup>.

Najnowsza historia gminy związana jest z trudnym okresem II wojny światowej. Na krawędzi doliny Warty w 1939 r. wybudowano 6 schronów bojowych, stanowiących linię broniącą przeprawy przez rzekę. Tu w dniach 4-6 września 1939 r. trwały zacięte wale o utrzymanie przeprawy. Umocnień bronił 30 pułk Strzelców Kaniowskich z Warszawy, 31 pułk Strzelców Kaniowskich z Sieradza, 4 pułk piechoty Legionów z Kielc-Bukówki, I pułk kawalerii KOP, Batalion Obrony Narodowej z Wielunia oraz cofające się polskie oddziały z okolic Praszki, Wielunia i Złoczewa. W krwawej bitwie poległo ponad 261 żołnierzy polskich, których miejscowa ludność pochowała w oddzielnej kwaterze na cmentarzu w Strońsku<sup>3</sup>.

### 1.4 Demografia

Na przestrzeni lat 2003-2015 liczba mieszkańców gminy Zapolice ulega stałemu wzrostowi, osiągając w 2015 r. wysokość 5078. (wykres 6). Utrzymującą się cechą charakterystyczną jest stała przewaga liczby mężczyzn nad liczbą kobiet.

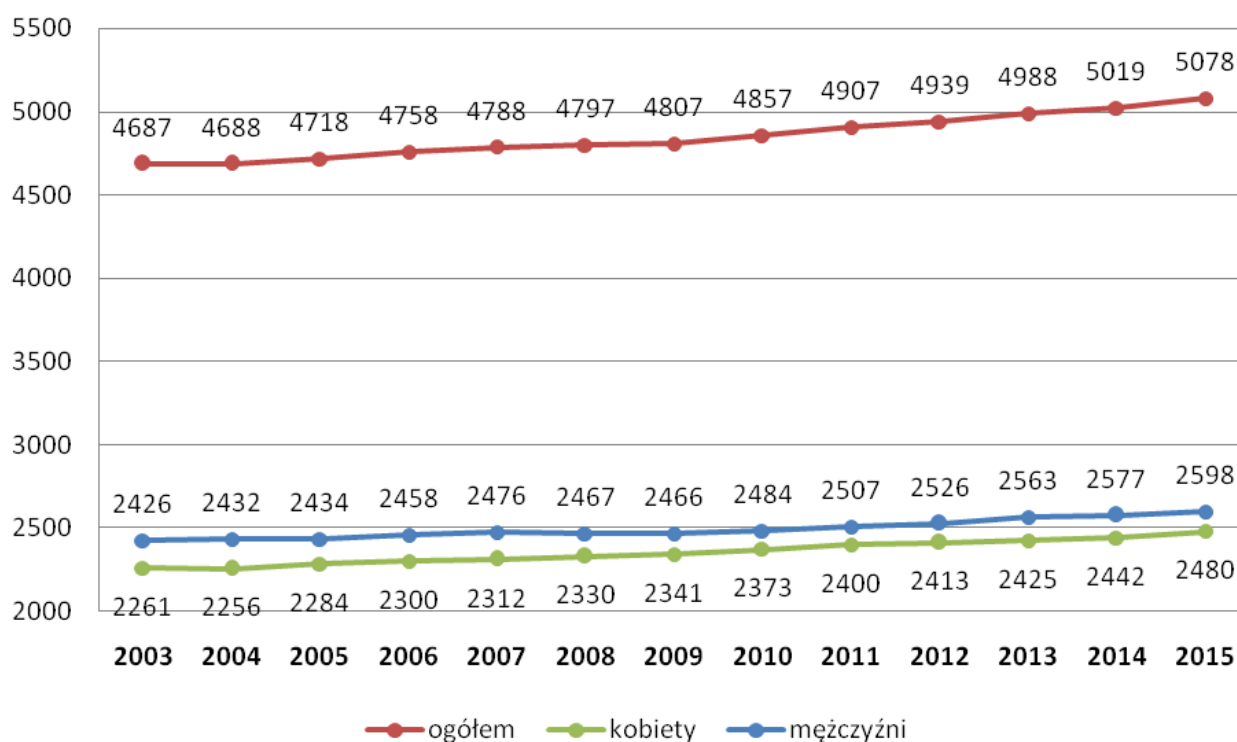
---

<sup>1</sup>[http://www.zapolice.pl/asp/pl\\_start.asp?typ=14&menu=2&strona=1](http://www.zapolice.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=2&strona=1), dostęp: 14.10.2016 r.

<sup>2</sup>*ibidem*, dostęp: 14.10.2016 r.

<sup>3</sup>*ibidem*, dostęp: 14.10.2016 r.

Wykres 6 Liczebność mieszkańców gminy Zapolice w latach 2003-2015 (stan na 31 XII) w podziale na kobiety i mężczyzn



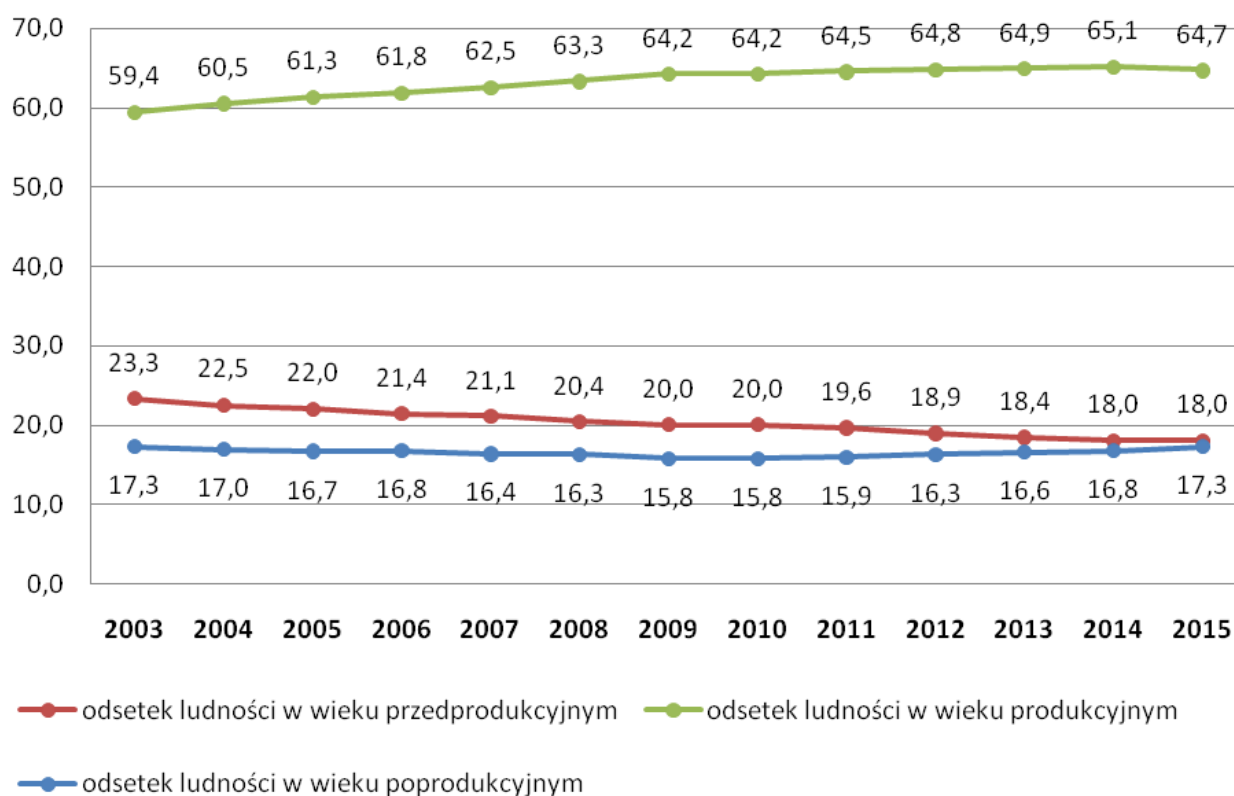
źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl, strateg.stat.gov.pl (stan na 13.10.2016 r.)

Przyrost naturalny w gminie Zapolice w ostatnich latach miał charakter ujemny (nastąpił ubytek naturalny). Najniższe wartości wskaźnik przyrostu naturalnego zanotował w 2007 roku (-5,0). Dopiero rok 2015 cechował się dodatnim przyrostem naturalnym – po raz pierwszy od 2006 r. liczba urodzeń żywych przewyższyła liczbę zgonów (9,6 urodzeń na 1000 mieszkańców wobec 8,7 zgonów na 1000 mieszkańców, wskaźnik przyrostu naturalnego wyniósł 1,0).

Trendowi wzrostowemu w zakresie liczby ludności gminy towarzyszyły wzrost ludności w wieku produkcyjnym (z 2784 w 2003 r. do 3286 w 2015 r.). Jednocześnie obserwuje się niekorzystne z punktu widzenia rozwoju ekonomicznego gminy zjawisko polegające na zwiększaniu się liczby ludności w wieku poprodukcyjnym (z 812 w 2003 r. do 878 w 2015 r.) i zmniejszaniu liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 1091 w 2003 r. do 914 w 2015 r.) Na przestrzeni lat 2003-2015 liczebności obu tych kategorii zbliżyły się do siebie, by w 2015 roku osiągnąć niemal jednakowy poziom.

Potwierdzeniem zmian zachodzących w strukturze wiekowej ludności gminy są dane dotyczące procentowego udziału poszczególnych grup wiekowych w ogólnej liczbie mieszkańców gminy (wykres 7). Od 2003 do 2014 roku odsetek ludności w wieku produkcyjnym ulegał powolnemu, lecz stałemu wzrostowi, natomiast rok 2015 był pierwszym, w którym zanotowano spadek tej wartości. Od 2009 roku następuje natomiast stały wzrost odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym, a spadek odsetka ludności w wieku przedprodukcyjnym.

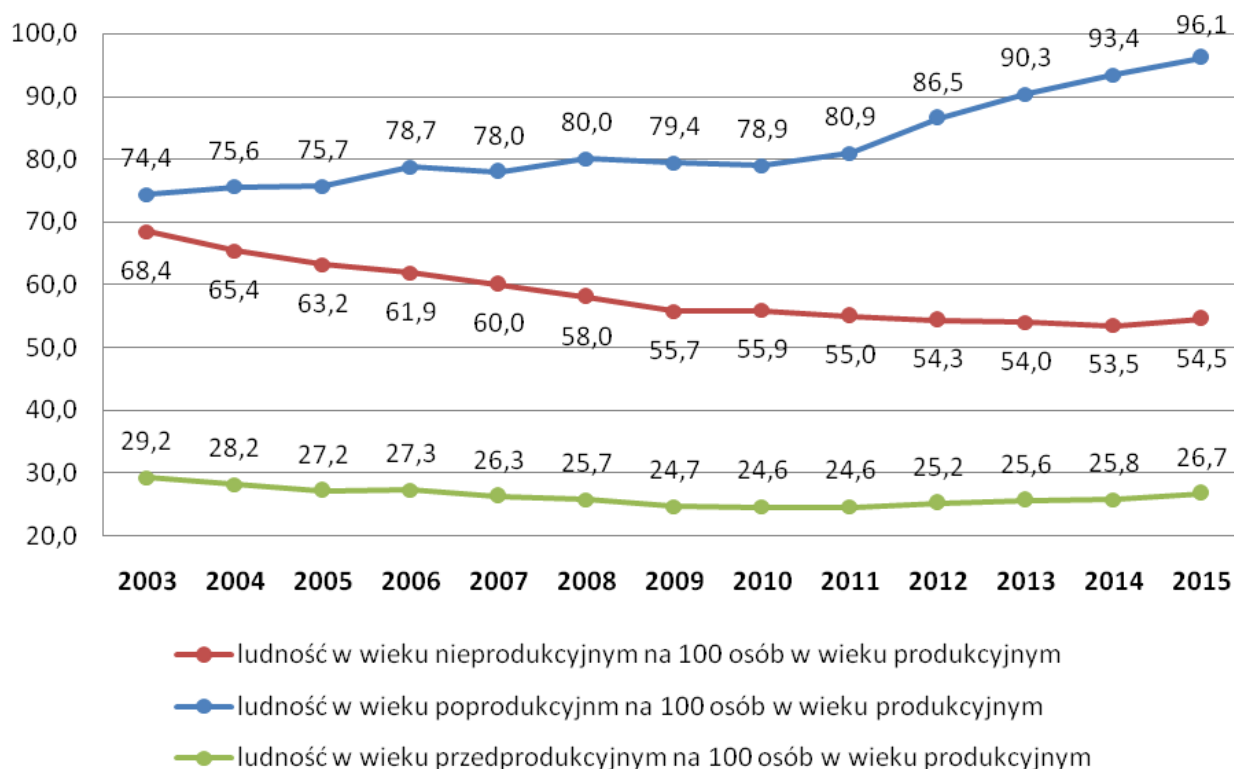
Wykres 7 Udział ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie mieszkańców gminy Zapolice w latach 2003-2015 (stan na 31 XII, dane w %)



źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl, strateg.stat.gov.pl (stan na 13.10.2016 r.)

Tym samym, po okresie stałego spadku obserwowanego od roku 2003, w 2015 r. wzrosła wartość wskaźnika obciążenia demograficznego (tj. liczby ludności w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, wykres 8). Szczególną uwagę należy zwrócić tutaj na znaczący i trwały wzrost (od 74,4 w 2003 r. do 96,1 w 2015 r.) liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w stosunku do ludności w wieku produkcyjnym. To zjawisko w największym stopniu przyczyniło się do wzrostu wskaźnika obciążenia demograficznego w gminie Zapolice.

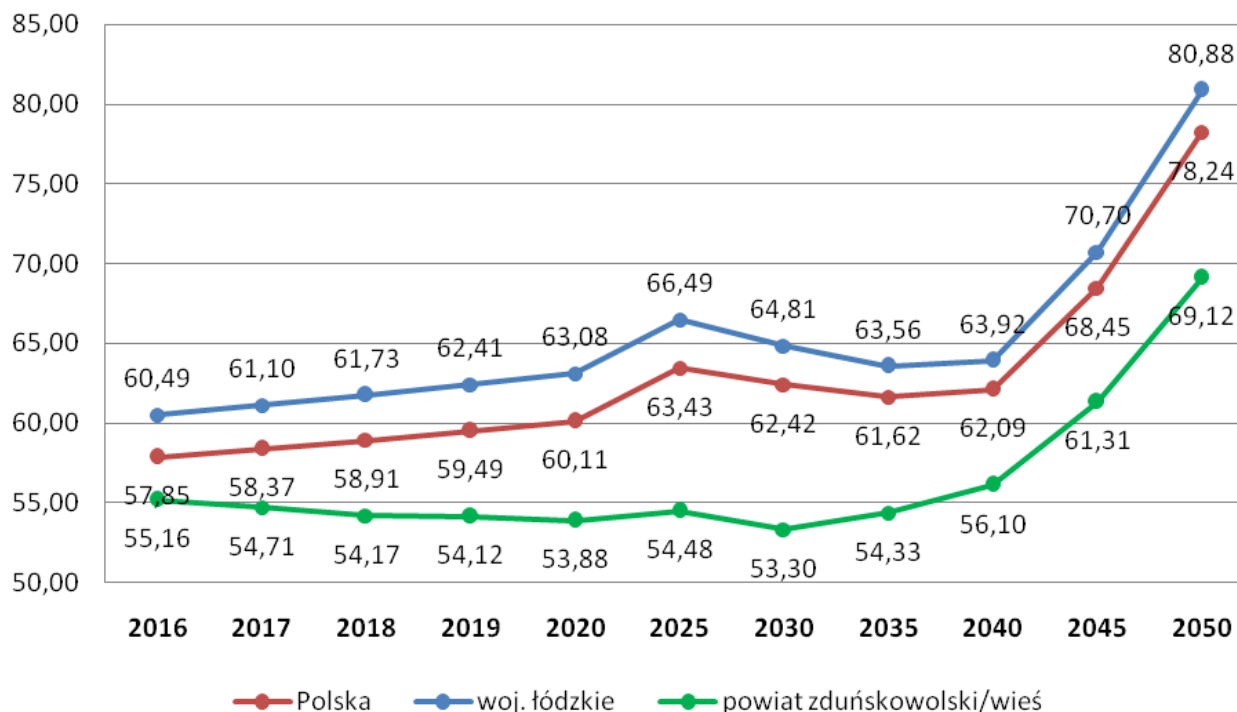
Wykres 8 Wskaźnik obciążenia demograficznego w gminie Zapolice w latach 2003-2015



źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl, strateg.stat.gov.pl (stan na 13.10.2016 r.)

Podsumowując, demografia gminy Zapolice podlega tym samym zjawiskom, jak obserwowane na poziomie województwa oraz całej Polski. Zjawiska te określa się mianem starzejącego się społeczeństwa. Na utrzymywanie się, a nawet wzmocnienie tego trendu wskazują prognozy demograficzne sporządzone dla Polski, województwa łódzkiego oraz części wiejskiej powiatu zduńskowolskiego (wykres 9). Obliczone na ich podstawie wartości wskaźnika obciążenia demograficznego cechują się dynamicznym wzrostem w perspektywie roku 2050. W przypadku wiejskiej części powiatu zduńskowolskiego, obejmującego m.in. gminę Zapolice, przewiduje się jednak zmniejszanie się wskaźnika obciążenia demograficznego do roku 2030, po którym nastąpić ma znaczący wzrost jego poziomu.

Wykres 9 Wskaźnik obciążenia demograficznego w Polsce, województwie łódzkim oraz w powiecie zduńskowolskim (tereny wiejskie) w latach 2016-2050



źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl, strateg.stat.gov.pl (stan na 13.10.2016 r.)

## 2. Analiza sfery społecznej

### 2.1 Pomoc społeczna

Dane dotyczące pomocy społecznej umożliwiają wskazanie podstawowych problemów, jakie cechują społeczność gminy Zapolice w sferze społecznej. Wskazują one przede wszystkim na wysoki odsetek mieszkańców gminy, którym udzielono pomocy i wsparcia. W 2015 r. z pomocy społecznej skorzystało ogółem 554 osoby, czyli co dziesiąty mieszkaniec gminy, a i tak jest to wartość niższa, niż w 2014 r. (tabela 2).

Tabela 2 Liczba mieszkańców gminy Zapolice, którym udzielono pomocy i wsparcia w latach 2013-2015

Lata	2013	2014	2015
liczba osób objętych pomocą i wsparciem	358	639	554
% ogółu mieszkańców	7,2	12,7	10,9

źródło: opracowanie własne na podstawie danych POMOST Std

Obserwowany w dwóch ostatnich latach spadek liczby odbiorców wsparcia i pomocy nie dotyczy jednak osób długotrwale korzystających z pomocy społecznej. Co więcej, w 2015 r. odsetek tych osób wśród ogółu korzystających wzrósł do 76,2% (tabela 3). Oznacza to, że w gminie Zapolice istnieje liczna kategoria osób trwale wymagających wsparcia, niezdolnych do samodzielnego utrzymania się. Jest to około 5% wszystkich mieszkańców gminy.

Tabela 3 Liczba mieszkańców gminy Zapolice, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej w latach 2013-2015

Rok	2013	2014	2015
liczba osób, którym przyznano świadczenie	323	325	252
w tym: osoby długotrwale korzystające z pomocy społecznej	197	197	192
% ogółu osób korzystających	61,0	60,6	76,2
% ogółu mieszkańców	6,5	6,5	5,0

źródło: opracowanie własne na podstawie danych POMOST Std

Szczególnie niepokojący jest fakt, że wśród świadczeniobiorców pomocy społecznej znaczną część stanowią osoby poniżej 17 roku życia (osoby w wieku przedprodukcyjnym). W 2015 r. co dziesiąte dziecko objęte było świadczeniami z pomocy społecznej, choć obserwuje się w tym zakresie tendencję malejącą w porównaniu z dwoma poprzednimi latami (tabela 4). Gmina Zapolice cechuje się natomiast wzrastającym odsetkiem osób starszych (w wieku poprodukcyjnym), które korzystają z pomocy społecznej (3,4 % w 2015 r. w stosunku do 1,6 % w 2013 r.).

Tabela 4 Liczba mieszkańców gminy Zapolice, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej w latach 2013-2015 wg ekonomicznych grup wieku

Liczba osób, którym przyznano świadczenia wg ekonomicznych grup wieku	Lata		
	2013	2014	2015
osoby w wieku przedprodukcyjnym	104	100	97
% ogółu mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym	11,3	11	10,6
osoby w wieku produkcyjnym	206	215	130
% ogółu mieszkańców w wieku produkcyjnym	6,4	6,6	4,0
osoby w wieku poprodukcyjnym	13	10	30
% ogółu mieszkańców w wieku poprodukcyjnym	1,6	1,2	3,4

źródło: opracowanie własne na podstawie danych POMOST Std

Najczęstszą przyczyną korzystania z pomocy społecznej przez rodziny w gminie Zapolice od 2013 r. niezmiennie jest bezrobocie (tabela 5). W dalszej kolejności, choć na znacznie mniejszą skalę, są to niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba. W latach 2013-2016 zaobserwowano znaczny spadek przypadków, w których pomoc udzielana jest z powodu ubóstwa (z 27 w 2013 r. do 12 w I półroczu 2016 r.), o 1/3 spadła też liczba przypadków bezradności w sprawach opiekuńczych-wychowawczych.

Tabela 5 Liczba rodzin w gminie Zapolice objętych pomocą i wsparciem w latach 2013-2016 w podziale na powody

Powody udzielania pomocy i wsparcia	Lata							
	liczba rodzin				liczba osób w rodzinach			
	2013	2014	2015	I-VI 2016	2013	2014	2015	I-VI 2016
bezrobocie	115	116	99	60	359	362	302	177
niepełnosprawność	69	63	50	32	214	183	129	73
długotrwała lub ciężka choroba	49	49	44	34	136	135	128	88
alkoholizm	29	35	30	21	63	75	60	40
bezzadność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	45	42	29	16	178	167	110	65
potrzeba ochrony macierzyństwa	17	19	20	11	bd*	bd	bd	55
w tym wielodzietność	14	14	11	6	bd	bd	bd	36
ubóstwo	27	23	13	12	77	56	29	31
bezdomność	0	4	3	2	0	4	5	2
trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego	3	3	1	0	6	5	2	0
zdarzenia losowe	2	2	0	0	6	5	0	0
przemoc w rodzinie	3	2	0	1	7	5	0	3

\* brak danych

źródło: opracowanie własne na podstawie danych POMOST Std

Biorąc pod uwagę terytorialne rozmieszczenie rodzin korzystających z pomocy społecznej (tabela 6) można wskazać miejscowości, w których natężenie problemów wymagających wsparcia jest szczególnie wysokie. Niezależnie od skali zjawisk wymagających wsparcia, w każdej miejscowości dominującą przyczyną, z jakiej rodziny z niego korzystają, jest bezrobocie.



Tabela 6 Liczba rodzin i osób w gminie Zapolice objętych pomocą i wsparciem w 2015 r. w podziale na miejscowości

miejscowość	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	% ogółu mieszkańców miejscowości
Beleń	9	28	24,6%
Ptaszkowice	13	36	16,5%
Marzynek	10	35	15,7%
Młodawin Dolny	3	12	15,4%
Kalinowa	12	33	13,1%
Młodawin Górny	6	16	11,5%
Jezioroko	2	5	10,6%
Woźniki	3	16	10,6%
Branica	6	16	10,3%
Rembieszów	12	35	9,9%
Świerzyny	8	14	9,6%
Paprotnia	11	42	9,2%
Beleń-Kolonia	4	13	9,0%
Swędzieniejewice	8	24	8,1%
Zapolice	21	66	7,9%
Holendry	4	16	6,4%
Rojków	3	6	6,1%
Jelno	2	7	5,9%
Pstrokonie	13	27	5,4%
Strońsko	5	9	3,5%
Wygiełzów	2	4	2,7%
Marcelów	1	1	1,2%

źródło: opracowanie własne na podstawie danych POMOST Std

## 2.2 Edukacja

Do zadań gminy należy zapewnienie potrzeb edukacyjnych na poziomie przedszkolnym, podstawowym i gimnazjalnym.

W gminie Zapolice znajduje się jedno przedszkole publiczne, które nie spełnia wymogów Sanepidu. Mieści się w budynku mieszkalnym w bloku na osiedlu mieszkaniowym. Dopuszczone zostało

warunkowo do funkcjonowania ze względu na zobowiązanie gminy do budowy nowego przedszkola, ku czemu zostały poczynione przygotowania projektowe. Ponadto w gminie działa przy Społecznej Szkole Podstawowej w Rembieszowie oddział przedszkolny, dysponujące miejscami dla kilkorga dzieci oraz oddział przedszkolny dla dzieci w wieku 5-6 lat (funkcjonujący jako zerówka w szkole). Łączna liczba miejsc dla dzieci w wieku przedszkolnym w gminie Zapolice od 2013 roku maleje (tabela 7). W 2015 roku 4 dzieci nie zostało przyjętych do przedszkola mimo złożonego wniosku. Prognozuje się jednak wzrost liczby miejsc w przedszkolach w perspektywie roku 2017.

Tabela 7 Liczba miejsc w przedszkolach w gminie Zapolice w latach 2013-2015 wraz z prognozą na lata 2018-2019

Liczba miejsc w przedszkolach (przedszkola wraz z oddziałami przedszkolnymi przy szkołach)				
Lata poprzednie		Rok oceny (2015)	Prognoza	
2013	2014		2018	2019
113	107	91	100	150

źródło: opracowanie własne na podstawie danych do oceny zasobów pomocy społecznej na rok 2015 dla województwa łódzkiego

W latach 2013-2015 odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym na terenie gminy Zapolice wzrósł z 44,8% do 59,3% (dane z Systemu Monitorowania Rozwoju – strateg.stat.gov.pl). W porównaniu z wartością tego wskaźnika dla powiatu zduńskowolskiego (83,3%) oraz województwa łódzkiego (84,7%) nadal jest to jednak bardzo niski poziom. W 2015 r. w Gminie Zapolice na jedno miejsce w przedszkolu przypadało 4,14 dzieci i wartość ta utrzymuje się na podobnym poziomie od 2011 r.

Należy podkreślić, że dostęp do edukacji przedszkolnej jest jednym z najistotniejszych warunków wyrównywania szans edukacyjnych i zawodowych dzieci i młodzieży. Ma to kluczowe znaczenie zwłaszcza na terenach wiejskich, zamieszkiwanie na których wskazuje się wśród czynników zwiększających zagrożenie ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Dostęp do edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym w gminie Zapolice zapewnia 1 szkoła publiczna – Zespół Szkół Ogólnokształcących oraz 1 niepubliczna - Społeczna Szkoła Podstawowa w Rembieszowie. W 2016 r. do szkoły podstawowej oraz gimnazjum ZSO uczęszcza łącznie 427 uczniów. W wielu przypadkach są to dzieci z rodzin wielodzietnych i/lub niepełnych. Wiąże się to z określonymi problemami, diagnozowanymi przez kadrę pedagogiczną szkoły. Jednym z najważniejszych deficytów edukacyjnych, których doświadczają uczniowie, w szczególności ze wskazanej grupy, jest brak możliwości uczęszczania na dodatkowe zajęcia organizowane w szkole. W jej obwodzie leżą 22 oddalone od siebie miejscowości, o ograniczonym dostępie do środków publicznego transportu. Rodziny o niskich dochodach, korzystające ze wsparcia pomocy społecznej, nie są w stanie zapewnić dzieciom dowozu do Zapolice poza godzinami zajęć lekcyjnych. Dodatkowym niekorzystnym zjawiskiem są problemy opiekuńczo-wychowawcze rodzin, skutkujące niedostatkiem wiedzy i umiejętności, motywacji do nauki, a także wycofaniem społecznym. Efektem wskazanych zjawisk są m.in. niższe, niż przeciętne dla powiatu zduńskowolskiego, wyniki egzaminu gimnazjalnego przeprowadzonego w 2016 r. (tabela 8).

Tabela 8 Wyniki egzaminu gimnazjalnego w gminie Zapolice w roku 2016 w porównaniu z wynikami dla powiatu zduńskowolskiego

Przedmiot	Średni wynik				liczba zdających	liczba uczniów z wynikiem			wynik szkoły
	gmina		powiat			niskim	średnim	wysokim	
	w punktach	w %	w punktach	w %					
język polski	17,73	55,4	22,31	69,7	44	19	22	3	niski
historia	16,84	52,6	19,4	58,8	44	12	26	6	średni
matematyka	12,25	43,8	13,17	47,6	44	15	20	9	średni
przedmioty przyrodnicze	12,64	45,1	14,38	51,4	44	15	25	4	średni
język angielski - poziom podstawowy	21,55	53,9	26,75	66,9	44	16	23	5	bd*
język angielski - poziom rozszerzony	12,61	31,5	18,54	46,4	44	14	27	3	bd

\* brak danych

źródło: opracowanie własne na podstawie danych Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi (<http://www.oke.lodz.pl/info.php?i=24>, dostęp: 14.10.2016 r.)

Niższe, niż średnia powiatowa, wyniki egzaminu gimnazjalnego z gminie Zapolice odnotowano również w latach poprzednich. W 2016 r. największą dysproporcję między średnimi wynikami gminy i powiatu obserwuje się w przypadku języka polskiego oraz języka angielskiego. Analiza wyników nauczania, obserwacje kadry pedagogicznej oraz opinie poradni psychologiczno-pedagogicznej wskazują także, że uczniowie (częściej dziewczynki) doświadczają problemów z zakresu przedmiotów ścisłych, a także innych deficytów, wymagających uczestnictwa w zajęciach specjalistycznych: logopedycznych, korekcyjno-kompensacyjnych czy zajęciach z psychologiem.

Elementem systemu edukacji powinna być również pozalekcyjna i pozaszkolna oferta spędzania czasu wolnego i rozwijania umiejętności oraz aktywności sportowej dzieci i młodzieży. Z powodu braku odpowiedniej infrastruktury, w tym sportowej, realizacja potrzeb najmłodszych mieszkańców gminy w tym zakresie jest bardzo ograniczona.

## 2.3 Bezrobocie

Jak wskazano wyżej, bezrobocie jest dominującą przyczyną korzystania przez mieszkańców gminy Zapolice z pomocy społecznej. Na przestrzeni lat 2010-2016 obserwuje się stopniowy wzrost, a następnie spadek stopy bezrobocia w gminie (tabela 9). Najwyższy poziom osiągnęła w 2013 r. (16%), by w I kwartale 2016 r. powrócić do poziomu z 2010 r. (13,1%). Co istotne, ogólne zmiany stopy bezrobocia nie przekładają się na sytuację mieszkanek gminy na rynku pracy. Spadek stopy bezrobocia dotyczy przede wszystkim mężczyzn. Mimo jej zmniejszania się w I kwartale 2016 r. do poziomu z roku 2010, w tym samym czasie odsetek kobiet w grupie osób bezrobotnych był największy od 2010 roku i wynosił 48,1%.

Tabela 9 Poziom bezrobocia w gminie Zapolice w latach 2010-2016

Wyszczególnienie	Lata						
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	I kw. 2016
Osoby bezrobotne	254	276	295	294	294	238	266
w tym kobiety	121	117	130	134	128	108	128
% ogółu bezrobotnych	47,6	42,4	44,1	45,6	43,5	45,4	48,1
Stopa bezrobocia	13,1%	13,7%	15,1%	16,0%	14,6%	12,6%	13,1%

źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP Zduńska Wola

Spadek stopy bezrobocia nie łączy się również ze zmniejszaniem się odsetka osób długotrwale bezrobotnych. Na przestrzeni lat 2011-2016 wzrósł on z 44,6% do 61,3%. Ta i wcześniejsze dane wskazują, że skala bezrobocia w gminie Zapolice zmniejsza się, lecz dotyczy to tylko niektórych kategorii osób bezrobotnych – w większym stopniu mężczyzn, niż kobiet, a także raczej tych osób, które nie doświadczyły długotrwałego bezrobocia.

Struktura bezrobocia w gminie Zapolice w 2015 r. (tabela 10) wskazuje, że w poszczególnych kategoriach: wiek, wykształcenie, okres pozostawania bez pracy, dominują odpowiednio: osoby w wieku 25-34 lata, z wykształceniem zasadniczym zawodowym, pozostające bez pracy dłużej niż rok (przy czym w grupie tej przeważają osoby bezrobotne dłużej niż 2 lata).

Tabela 10 Struktura bezrobocia w gminie Zapolice w 2015 r.

Wyszczególnienie			2015 rok
Liczba bezrobotnych ogółem			238
Bezrobotni według	wiek	18-24	39
		25-34	61
		35-44	50
		45-54	49
		55 i więcej	39
	wykształcenie	Wyższe	17
		policealne i średnie zawodowe	38
		średnie ogólnokształcące	25
		zasadnicze zawodowe	83
		gimnazjalne i poniżej	75
	okres bez pracy	3 miesiące i mniej	68
		3-6 miesięcy	25
		6-12 miesięcy	33
		Powyżej 12 miesięcy, w tym:	112
		12-24 miesięcy	47
		powyżej 24 miesięcy	65

źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUP Zduńska Wola

Biorąc pod uwagę przyczyny pozostawiania w szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy, dane z PUP w Zduńskiej Woli wskazują, że w gminie Zapolice w 2015 r. było to przede wszystkim brak wykształcenia średniego (dotyczące 158 osób), długotrwałe bezrobocie (146 osób), w mniejszym stopniu wiek powyżej 50 lat (61 osób), brak kwalifikacji zawodowych (43 osoby), wiek poniżej 25 lat (39), samotne rodzicielstwo (33) oraz brak doświadczenia zawodowego (31). W szczególnie trudnej sytuacji na rynku pracy w 2015 r. pozostawało także 19 osób z niepełnosprawnością.

## 2.4 Bezpieczeństwo i porządek publiczny

Na podstawie statystyk policyjnych przedstawionych w corocznych sprawozdaniach o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie gminy Zapolice można zobrazować stan bezpieczeństwa w gminie oraz trendy w tym zakresie. W tym celu uwzględniono dane z lat 2013-2015 oraz z I kwartału 2016 r. (tabela 11). Wskazują one, że liczba przestępstw o charakterze kryminalnym popełnianych na terenie gminy Zapolice sukcesywnie maleje. Na stabilnym, kilkuprocentowym poziomie utrzymuje się również udział przestępstw w gminie Zapolice w stosunku do przestępstw popełnianych w całym powiecie.

Tabela 11 Liczba przestępstw o charakterze kryminalnym na terenie gminy Zapolice w latach 2013-2015

Lata	liczba przestępstw w gminie	% ogółu przestępstw w powiecie
2013	31	4,6
2014	29	4,1
2015	19	2
I kwartał 2016	7	3,6

źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Gminy Zapolice z lat 2013, 2014, 2015

Do najczęściej popełnianych przestępstw w gminie Zapolice należy kradzież mienia oraz kradzież z włamaniem. Przestępstwa polegają zazwyczaj na włamaniach do altan na działkach rekreacyjnych oraz samochodów, a przedmiotem zaboru jest głównie mienie będące na wyposażeniu tych pomieszczeń, elektronarzędzia, kosiarki oraz piły spalinowe. Kradzieży często podlega również mienie nie pilnowane lub pozostawiane przez właścicieli bez zabezpieczenia o wartości do 1000 zł. Są to pieniądze, telefony komórkowe, dokumenty, elementy wykonane z metalu i rowery.

Przestępstwa najczęściej popełniane są w miejscowościach Zapolice, Pstrokonie oraz Paprotnia (tabela 12). Jak wskazują dane policyjne, wysoka pozycja miejscowości Paprotnia w tym zestawieniu powiązana jest z budowaną trasą S-8, gdzie w 2014 r. dochodziło do kradzieży stali, elementów ogrodzeń, elektronarzędzi, paliwa z pojazdów oraz do niszczenia infrastruktury.

Tabela 12 Liczba przestępstw na terenie gminy Zapolice w latach 2013-2016 w podziale na miejscowości

miejscowość	liczba przestępstw		
	2013	2014	2015
Pstrokonie	7	3	6
Paprotnia	3	8	5
Zapolice	2	2	9
Rembieszów	5	2	1
Ptaszkowice	4	1	2
Swędzieniejewice	3	1	1
Wygielzów	1	-	4
Marzynek	1	3	1
Młodawin Dolny	1	3	-
Strońsko	-	1	2
Holendry	1	2	-
Beleń Kolonia	1	1	-
Młodawin Górny	1	-	-
Beleń	1	-	-
Kalinowa	-	1	-
Woźniki	-	1	-
Rojków	-	-	1
Jezioroko	-	-	1

źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego na terenie Gminy Zapolice z lat 2013, 2014, 2015

Służby policyjne działające na terenie gminy Zapolice oceniają, że sytuacja w zakresie bezpieczeństwa jej mieszkańców jest od wielu lat stabilna. Rejon gminy należy do jednych z najbezpieczniejszych w powiecie zduńskowolskim, o czym świadczy utrzymująca się na stałym, niskim poziomie ilość odnotowywanych przestępstw o charakterze kryminalnym.

Samorząd gminny podejmuje również działania mające na celu zwiększenie liczby funkcjonariuszy realizujących zadania prewencyjne na terenie gminy Zapolice, w ramach służb ponadnormatywnych, finansowanych z budżetu gminy. W 2009 r. gmina Zapolice jako pierwsza z gmin powiatu zduńskowolskiego podpisała porozumienie z Komendantem Powiatowym Policji w Zduńskiej Woli. Na jego podstawie wdrożono realizację służb ponadnormatywnych, zwłaszcza okresie od maja do września na terenach rekreacyjnych gminy.

## 2.5 Kapitał społeczny

Jednym z przejawów kapitału społecznego jest skłonność do zrzeszania się i podejmowania wspólnych działań na rzecz dobra wspólnego. Jednym ze wskaźników kapitału społecznego jest zatem liczba organizacji pozarządowych działających w danej społeczności lokalnej. Według danych Krajowego Rejestru Sądowego, w gminie Zapolice jest 13 zarejestrowanych podmiotów (w tym jeden w likwidacji) – 6 stowarzyszeń, 6 ochotniczych straży pożarnych oraz 1 fundacja<sup>4</sup>. Oprócz tych organizacji w gminie funkcjonują podmioty niezarejestrowane w KRS.

Uwzględniając wskaźnik liczby podmiotów sektora pozarządowego na 1000 mieszkańców, Gmina Zapolice plasuje się wyżej, niż powiat oraz województwo (tabela 13) i stan ten utrzymuje się co najmniej od 2010 roku.

Tabela 13 Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców w gminie Zapolice w porównaniu z powiatem zduńskowolskim i województwem łódzkim w latach 2010-2015

Nazwa	Lata					
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
woj. łódzkie	2,61	2,73	2,88	3,01	3,13	3,29
powiat zduńskowolski	2,64	2,75	2,83	3,00	3,03	3,14
gmina Zapolice	2,68	2,85	3,04	3,41	3,39	3,74

źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl (stan na 13.10.2016 r.)

Wśród szczególnie aktywnych podmiotów należy wskazać te działające w obszarze sportu: Ludowy Klub Sportowy "Amatorzy" Zapolice, Ludowy Klub Sportowy "Paprotnia" czy Uczniowski Klub Sportowy "Talent" Zapolice. W Gminie Zapolice działają również stowarzyszenia kobiece, jak Stowarzyszenie Gospodyń Wiejskich „Paprotki”, Stowarzyszenie Kobiet „Zapoliczanki”, Stowarzyszenie Kobiet w Swędzieniejewicach. Ponadto należy wskazać na Stowarzyszenie Beleńskie Wzgórza, Rembieszowskie Towarzystwo Inicjatyw Społecznych oraz Stowarzyszenie „Strońska Czar”<sup>5</sup>.

Jak wskazano wyżej, w gminie działa również 6 ochotniczych straży pożarnych (w Zapolicach, Paprotni, Pstrokonjach, Rembieszowie, Beleniu i Swędzieniejewicach)<sup>6</sup>. W 2013 r. Gmina Zapolice przeznaczyła środki w łącznej wysokości ponad 55 tys. zł na:

- garaże i strażnicę OSP w Zapolicach,
- rozbudowę i przebudowę budynku strażnicy OSP w Pstrokonjach.

W kolejnych latach planuje się wykonanie prac remontowo-budowlanych w budynku OSP Beleń.

<sup>4</sup><https://ems.ms.gov.pl/krs/wyszukiwaniepodmiotu>, stan na dzień 16.10.2016 r.

<sup>5</sup>[http://www.zapolice.pl/asp/pl\\_start.asp?typ=14&menu=14&strona=1](http://www.zapolice.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=14&strona=1), dostęp: 14.10.2016 r.

<sup>6</sup>[http://www.zapolice.pl/asp/pl\\_start.asp?typ=14&menu=13&strona=1](http://www.zapolice.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=13&strona=1), dostęp: 14.10.2016 r.



W 2014 r. przeznaczono 12 tys. zł na dofinansowanie zadań w zakresie zakupu sprzętu służącego ochronie życia, zdrowia, mienia lub środowiska przed pożarem kłęską żywiołową lub innymi miejscowymi zagrożeniami dla jednostek OSP oraz dofinansowano kwotą 40 tys. zł zakup samochodu strażackiego.

Innym wskaźnikiem kapitału społecznego jest poziom korzystania z praw obywatelskich, w tym prawa do głosowania w wyborach. W ostatnich wyborach do Sejmu i Senatu RP w 2015 r. frekwencja w województwie łódzkim wyniosła 51,6 %, w powiecie zduńskowolskim – 49,7%. W porównaniu do innych gmin powiatu gmina Zapolice cechowała się najniższą frekwencją – 42,8%.

Kapitał społeczny wyraża się również w możliwościach uczestnictwa w lokalnych wydarzeniach, organizowanych w przestrzeni publicznej i dostępnych dla członków danej społeczności. W gminie Zapolice organizowanych jest regularnie kilka corocznych wydarzeń o charakterze kulturowym, sportowym czy historycznym, m.in.:

- przełom lipca/sierpnia – W Grodzie Mściwoja – Strońsko na osi czasu - dwudniowe wydarzenie o charakterze historyczno-kulturowym, którego organizatorami jest Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Zapolicach we współpracy z Bractwem Rycerskim "Złoty Krzyż" ze Zduńskiej Woli. Inspiracją do organizacji w 2012 roku pierwszej imprezy była historia Strońska, którego pierwszym historycznym właścicielem był Comes Mściwój z rodu Pobogów. Comes żył w pierwszej ćwierci XIII wieku i pełnił wysoką funkcję urzędniczą na dworze księcia Konrada Mazowieckiego, ponadto dwukrotnie był wojewodą łęczyckim. Z jego inicjatywy wybudowano w Strońsku romański kościół p.w. św. Urszuli i Jedenastu Tysięcy Dziewic, obok którego odbywa się impreza. Do głównych atrakcji W Grodzie Mściwoja należy zaliczyć Turniej Rycerski o Laur Wójta Gminy Zapolice, inscenizacja zdobycia grodu, koncerty, pokazy i gry terenowe<sup>7</sup>;
- ostatnia sobota sierpnia – Gminny Marsz NordicWalking – cykliczna impreza organizowana przez Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Zapolicach pod patronatem Polskiej Federacji NordicWalking. Marsz ma charakter otwarty i mogą w nim wziąć udział wszyscy chętni. Do pokonania przez uczestników jest ok. 7 km odcinek wiodący po terenach gminy Zapolice. Głównym celem organizacji imprezy jest promocja zdrowego i aktywnego trybu życia, a ponadto pokazanie najatrakcyjniejszych krajoznawczo zakątków gminy<sup>8</sup>;
- pierwszy weekend września – Inscenizacja Historyczna. Walki obronne 1939 Strońsko – Beleń/Zagórzycy – impreza rekonstrukcyjna związana z obchodami rocznicy Boju o Rzekę Wartę stoczonego w dniach 4-5 września 1939 r. przez żołnierzy Armii Łódź. Bitwa trwała aż 27 godzin i toczyła się w okolicach Belenia, Strońska oraz Zapolice. Na inscenizację upamiętniającą jedną z najważniejszych bitew kampanii wrześniowej przyjeżdżają grupy rekonstrukcyjne z całej Polski oraz żołnierze 15 Sieradzkiej Brygady Wsparcia Dowodzenia<sup>9</sup>.

---

7 Plan Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Aktywna Dolina Rzeki Warty, str. 54

8 *ibidem*, str. 55

9 *ibidem*, str. 55

W gminie organizowanych jest ponadto kilkanaście innych wydarzeń sportowych, okolicznościowych czy upamiętniających tradycje regionalne. Do najważniejszych wydarzeń należą Dni Zapolice organizowane w miesiącu czerwcu.

## 2.6 Zasoby kulturowe

Możliwość korzystania z zasobów kulturowych jest ważnym wyznacznikiem jakości życia w danej społeczności lokalnej. Na zasoby kulturowe gminy Zapolice składa się instytucje zapewniającej dostęp do usług o charakterze kulturalnym oraz liczne zabytki.

W gminie Zapolice funkcjonuje Gminny Ośrodek Kultury i Sportu. W zakresie rozpowszechniania kultury i sportu ośrodek oferuje zajęcia z rytmiki, zajęcia kreatywne, taniec nowoczesny, zajęcia teatralne, naukę gry na instrumentach klawiszowych, naukę gry na gitarze, zajęcia z plastyki, aerobik, sport masowy i zajęcia NordicWalking<sup>10</sup>. Na terenie gminy działa również Gminna Biblioteka Publiczna w Zapolicach oraz jej filia w Rembieszowie.

Na terenie gminy znajduje się wiele zabytków, w tym obiekty wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa łódzkiego:

- kościół parafialny pod wezwaniem św. Urszuli w Strońsku (styl romański) – datowany na I połowę XIII wieku. Jest to jedyny na obszarze Gminy Zapolice budynek o znaczeniu krajowym. Wielokrotnie przebudowywany i odnawiany,
- murowany dwór w Pstrokonjach – powstał pod koniec XIX wieku,
- zabytkowy park w Pstrokonjach – o powierzchni równiej około 8 ha,
- murowany dwór mieszkalny w Kalinowej – powstanie datowane na około 1820 r,
- kaplica dworska w Rembieszowie – pochodząca z początku XIX wieku,
- kaplica cmentarna w Strońsku – pochodząca z 1821 r<sup>11</sup>.

Na szczególną uwagę zasługują również pozostałe obiekty ujęte w gminnym rejestrze zabytków, w tym:

- zespół pałacowy w Paprotni: klasycystyczny pałac w Paprotni – powstał pod koniec XIX wieku, park rozciągający się wokół pałacu w Paprotni,
- zespół dworski w Kalinowej: murowany dwór w Kalinowej – pochodzący z I połowy XIX wieku, park w Kalinowej,
- zespół kościoła parafialnego pod wezwaniem św. Urszuli w Strońsku: kościół parafialny w Strońsku – datowany na I połowę XIII wieku, otoczenie kościoła parafialnego w Strońsku, murowana plebania przy kościele parafialnym w Strońsku – datowana na I połowę XX wieku,

---

<sup>10</sup><http://www.gokiszapolice.pl/>, dostęp: 14.10.2016 r.

<sup>11</sup> Strategia Rozwoju Gminy Zapolice na lata 2013-2020, str. 22

- zespół cmentarza parafialnego w Strońsku: kaplica cmentarna w Strońsku – pochodząca z 1821 r., cmentarz w Strońsku,
- park dworski w Strońsku – pochodzący z XIX wieku,
- zespół umocnień polskich w Strońsku i Beleniu – pochodzący z 1939 r.,
- relikw zespółu dworskiego w Zapolicach – datowany na początek XX wieku: park dworski w Zapolicach, brama wjazdowa w Zapolicach,
- murowany dwór w Ptaszkowicach – pochodzący z I połowy XIX wieku,
- park dworski w Ptaszkowicach,
- relikw zespółu dworskiego w Rembieszowie – pozostałość parku z XIX wieku,
- cmentarz ewangelicki w Holendrach,
- cmentarz wojenny w Swędzieniejewicach – powstał w 1914 r.,
- park wiejski w Świerzynach<sup>12</sup>.

---

<sup>12</sup>*ibidem*, str. 22

## 2.7 Podsumowanie analizy sfery społecznej

Wskazane wyżej dane statystyczne oraz inne, pozostające w zasobach instytucji i organizacji gminnych, należy uzupełnić opiniami mieszkańców, wyrażanymi podczas konsultacji społecznych, w tym w ramach ankiet. Ich uczestnicy wśród najważniejszych problemów społecznych na terenie gminy wskazywali:

- odpływ ludzi młodych i dobrze wykształconych poza gminę (72 osoby, tj. 46% badanych),
- bezrobocie (68 osób, tj. 44%),
- niska aktywność społeczna mieszkańców, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym (54 osoby, tj. 35%).

Są to trzy najczęściej wskazywane przez mieszkańców kwestie. Są one spójne z danymi przytaczanymi wyżej. Bezrobocie należy do najważniejszych wyzwań związanych z ożywieniem społecznym i gospodarczym gminy – jest jego barierą i zarazem zjawiskiem, które powinno być niwelowane w ramach działań rewitalizacyjnych. Rewitalizacja w gminie Zapolice powinna być zatem ukierunkowana na tworzenie przestrzeni, w której możliwe będzie rozwijanie już istniejącego potencjału gminy – tkwiącego przede wszystkim w sektorze pozarządowym oraz w sferze kulturalnej. Będzie to podstawa dla zmniejszania pozostałych negatywnych zjawisk, a zatem braku perspektyw rozwoju dla młodych osób oraz niskiej aktywności społecznej mieszkańców – podkreślanej przez ankietowanych mimo zadowolających wskaźników w zakresie sektora pozarządowego w gminie Zapolice.

Bardzo duży potencjał tworzenia przestrzeni dla rozwoju kapitału społecznego gminy Zapolice posiadają już funkcjonujące na jej terenie koła gospodyń wiejskich oraz ochotnicze straże pożarne. W opinii mieszkańców to one w głównej mierze organizują życie społeczno-kulturalne w poszczególnych sołectwach oraz w całej gminie. Funkcjonujące przy nich świetlice wiejskie to zazwyczaj jedyne miejsce spotkań dla wiejskich społeczności, gromadzących się wokół organizowanych przez KGW i OSP wydarzeń (np. piknik strażacki, pokaz darcia pierza, zawody sportowe i inne imprezy kultywujące lokalne tradycje). Co istotne, organizacje te mają potencjał oraz chcą angażować w swoje działania młode pokolenie. Ich wzmacnianie oznacza zatem zarówno tworzenie lepszych warunków rozwoju dla dzieci i młodzieży w gminie, jak i zachowanie oraz promocję wielu regionalnych tradycji rękodzielniczych, kulinarnych i innych. Jest to zatem czynnik rozwoju potencjału turystycznego gminy, co w wydatny sposób może przyczynić się do ożywienia jej gospodarki.

Kapitał społeczny budowany jest w oparciu o podejmowane wspólnie działania. Tę funkcję spełniają podmioty lokalne, zwłaszcza koła gospodyń wiejskich. Informacje pozyskane w toku konsultacji społecznych oraz obserwacji życia w gminie Zapolice wskazują jednak, że wciąż brakuje silnych, kompetentnych liderów lokalnych. To liderzy są inicjatorami zmian, angażującymi mieszkańców wsi na rzecz działań wspólnych. Czasami rolę tę pełnią sołtysi, często jednak nie mają ku temu możliwości, skupiając się przede wszystkim na czynnościach administracyjnych. Dlatego też ważne jest, aby w gminie Zapolice dostępna była oferta warsztatów i szkoleń, dzięki którym osoby chcące działać społecznie będą miały szansę zwiększenia swoich kompetencji liderek, organizatorskich.

Nieco innym wątkiem, choć połączonym ze wskazanymi wyżej, jest kwestia opieki przedszkolnej w gminie Zapolice. Wielu mieszkańców (34 osoby, tj. 22%) wskazywało na małe możliwości zapewnienia opieki żłobkowej i przedszkolnej dla dzieci w gminie. Jest to istotne wyzwanie dotyczące zarówno rozwoju społecznego i edukacyjnego dzieci, jak i aktywności zawodowej rodziców. Rozwinięcie infrastruktury edukacyjnej poprzez zwiększenie liczby miejsc dla dzieci w wieku przedszkolnym i

zapewnienie im wysokiej jakości opieki i edukacji wydatnie przyczyniłoby się do ograniczenia jednego z negatywnych zjawisk w gminie, jakim są niezadowolające osiągnięcia edukacyjne dzieci i młodzieży. Przy małych możliwościach instytucjonalnego wsparcia w opiece nad małym dzieckiem, jego rodzice doświadczają także znaczących trudności w podjęciu pracy lub powrocie do niej. Przyczynia się do wzrostu bezrobocia, zwłaszcza w przypadku kobiet, a to właśnie długotrwałe bezrobocie wśród kobiet cechuje gminę Zapolice. Działania rewitalizacyjne w gminie, równocześnie z tymi ukierunkowanymi na rozwój potencjału społecznego, powinny interweniować w obszarze stwarzania mieszkańcom większych możliwości godzenia życia rodzinnego z zawodowym.

<b>potencjały</b>	<b>zjawiska negatywne</b>
zasoby kulturowe gminy potencjał turystyczny zasoby społeczne – koła gospodyń wiejskich, ochotnicze straże pożarne	bezrobocie jako najważniejsza przyczyna korzystania z pomocy społecznej, w tym utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia długotrwałego mimo ogólnego spadku stopy bezrobocia  niewystarczająca liczba miejsc w przedszkolach  brak żłobka lub innej formy opieki nad dziećmi do lat 3  niezadowolające osiągnięcia edukacyjne dzieci i młodzieży  małe możliwości rozwoju dla młodych osób  niedostateczne możliwości rozwoju kompetencji liderów lokalnych

### 3. SFERA GOSPODARCZA

#### 3.1 Rolnictwo i gospodarstwa rolne

Pod względem gospodarczym gmina Zapolice jest gminą rolniczą. W 2014 r. 4387 ha (tj. 70,3%) użytków rolnych stanowiły grunty, 724 ha (11,6%) pastwiska, a 737 ha (11,8%) – łąki (tabela 14).

Tabela 14 Struktura użytków rolnych w gminie Zapolice w latach 2012-2014 (dane w ha)

Użytki rolne - rodzaje	Lata		
	2012	2013	2014
grunty orne	4 418	4 389	4 387
sady	78	78	78
pastwiska trwałe	723	722	724
łąki trwałe	737	735	737
grunty rolne zabudowane	252	251	250
grunty pod stawami	5	5	5

źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl (dostęp: 16.10.2016 r.)

Większość funkcjonujących gospodarstw w gminie Zapolice to gospodarstwa wielokierunkowe, zajmujące się zarówno produkcją roślinną jak i zwierzęcą. Średnia wielkość gospodarstwa dla powiatu zduńskowolskiego wg danych ze Spisu Rolnego z 2010 roku mieści się w przedziale od 5 do 7,49 ha. Średnia wielkość gospodarstwa w gminie Zapolice wg powyższego źródła wynosi 5,73 ha. Wg danych Powszechnego Spisu Rolnego z 2010 roku na terenie gminy Zapolice było 846 gospodarstw rolnych. Wśród nich najwięcej – 358 – to gospodarstwa między 1 a 5 ha (GUS, Powszechny Spis Rolny 2010).

Największą strukturę zasiewów stanowią zboża tj. żyto, pszenica, mniejszą natomiast ziemniaki, pszenżyto, owies, jęczmień, kukurydza. Z rolnictwa utrzymuje się ponad 50% ogólnej liczby ludności gminy Zapolice. Część gospodarstw rolnych w obrębie Gminy prowadzi działalność pozarolniczą, większość z nich zajmuje się: handlem, przetwórstwem przemysłowym, budownictwem, transportem i magazynowaniem. Do pozarolniczej działalności gospodarczej, reprezentowanej przez 181 podmiotów gospodarczych w poszczególnych branżach, należą: zakłady produkcyjno-usługowe (28), zakład przemysłowy (1), zakłady usług remontowo-budowlanych (20), punkty handlowe (56), zakłady usług transportowych (20), punkty gastronomiczne (4) oraz zakłady zajmujące się pozostałą działalnością (52)<sup>13</sup>.

---

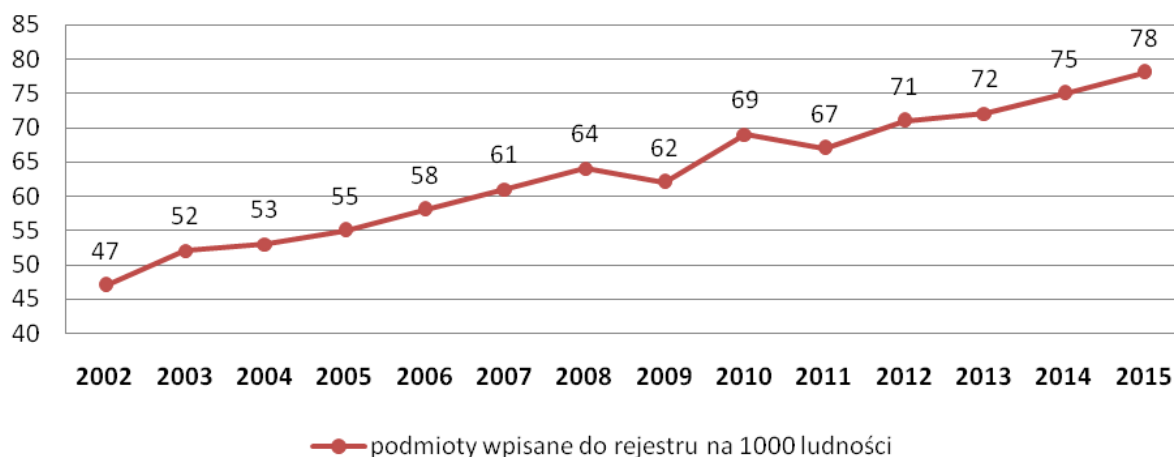
<sup>13</sup>ibidem, str. 14-15

### 3.2 Lokalny sektor gospodarczy

Pod względem liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na terenie gminy Zapolice lokalny sektor gospodarczy gminy sukcesywnie powiększa się (wykres 10).

Od roku 2002 tylko dwa razy zanotowano spadek liczby zarejestrowanych podmiotów w stosunku do roku ubiegłego (2009 r. i 2011 r.).

Wykres 10 Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności w gminie Zapolice w latach 2002-2015



Źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl (dostęp: 16.10.2016 r.)

Pod względem rodzajów prywatnych podmiotów w gminie Zapolice dominują osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (tabela 15). Ta kategoria przedsiębiorców wzrosła o 31% między rokiem 2009 a 2015 (z 256 do 336). Ogólnie rzecz ujmując, od 2009 do 2015 r. sektor prywatnych przedsiębiorców wzrósł w gminie o 32%.

Tabela 15 Podmioty prywatne wpisane do rejestru REGON wg rodzaju w latach 2009-2015

Rodzaje podmiotów	Lata						
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	256	288	282	297	304	319	336
spółki handlowe	10	10	9	10	10	14	14
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2	2	2	2	2	1	1
spółdzielnie	2	2	2	2	2	2	2
fundacje	0	0	0	0	1	1	1
stowarzyszenia i inne podobne organizacje społeczne	12	13	14	15	16	16	18
ogółem	282	315	309	326	335	353	372

źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl (stan na 14.10.2016 r.)

Głównymi obszarami działalności gospodarczej w 2015 r. na terenie gminy Zapolice są (tabela 16):

- handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle (99 podmiotów),
- budownictwo (92 podmioty)
- przetwórstwo przemysłowe (46 podmiotów),
- transport i gospodarka magazynowa (33 podmioty),
- opieka społeczna i pomoc zdrowotna (27 podmiotów).

Tabela 16 Liczba podmiotów prowadzących działalność na terenie gminy Zapolice w latach 2012-2015 wg kodów PKD 2007

Sekcje PKD	Lata			
	2012	2013	2014	2015
Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	7	7	7	10
Sekcja B – Górnictwo i wydobywanie	3	3	3	2
Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe	46	45	47	46
Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	1	0	0
Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	1	1	1
Sekcja F – Budownictwo	77	77	87	92
Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	89	91	93	99
Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa	26	30	33	33
Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	4	3	4	5
Sekcja J – Informacja i komunikacja	4	3	1	3
Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	10	10	10	11
Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	5	6	6	6
Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	15	14	14	12
Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	5	8	9	9
Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	8	8	8	8
Sekcja P – Edukacja	6	7	8	8



Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	23	23	24	27
Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	5	6	6	6
Sekcja S – Pozostała działalność usługowa				
Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	14	15	16	18
Sekcja U – Organizacje i zespoły eksterytorialne				

źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl (stan na 14.10.2016 r.)

### 3.3 Lokalni pracodawcy

Do największych pracodawców w gminie Zapolice zaliczyć można:

- Bioclar – Szkilnik sp. z o.o.
- Producent Mebli Kuchennych Dariusz Klimczak
- Zakład Produkcyjno – Handlowy – Masarnia Zapolice Wawrzyniakowie S.j. w Zapolicach,
- ZAMED Sp. z o.o. w Zapolicach,
- Wielobranżowe Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowe W&W Wioletta Woźniak w Marcelowie,
- Piekarnia J. Sz. Chudobińscy s.c. w Zapolicach,
- Zakład Budowlany K. Kaczmarek w Beleniu,
- Zespół Szkół Ogólnokształcących z Zapolicach,
- Urząd Gminy w Zapolicach,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Zapolicach,
- Publiczne Przedszkole w Zapolicach,
- Agromex Sp. j. w Swędzieniejewicach<sup>14</sup>.
- Bio- Inż. Sp.z o.o.

---

<sup>14</sup>ibidem, str. 34

### 3.4 Perspektywiczne branże rozwoju gminy Zapolice

W ramach Strategii Rozwoju Gminy Zapolice na lata 2013-2020 określono, iż perspektywiczne branże rozwoju w gminie to przede wszystkim branża turystyczna, rolnictwo a także tzw. branże około turystyczne (gastronomia, usługi noclegowe) i indywidualne budownictwo mieszkaniowe.

Biorąc pod uwagę różnorodność i liczbę zabytków na terenie gminy Zapolice oraz jej walory przyrodnicze, gmina ma potencjał rozwoju branży turystycznej. W chwili obecnej wyznaczone są na jej obszarze cztery szlaki turystyczne:

- **Pieszny szlak turystyczny "Wokół Zduńskiej Woli"**. Przebieg szlaku: Zduńska Wola - Paprotnia - Zapolice - Strońsko - Beleń – Poręby. Szlak ten ma swój początek w Zduńskiej Woli, a następnie biegnie przez jej okolice leżące na południe od miasta. O jego atrakcyjności decyduje charakterystyczny dla dolin rzek Warty i Widawki krajobraz chroniony w formie Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki.
- **Pieszny „Szlak walk nad Wartą 1939 r.”**. Przebieg szlaku: Warta - Glinno - Pierzchnia Góra - Mnichów - Podłężyce - Strońsko - Pstrokonie - Strumiany - Burzenin. Szlak biegnie doliną Warty przez miejscowości związane między innymi z 10 Dywizją Piechoty Strzelców Kaniowskich, wchodzącą w skład Armii „Łódź” i jej walkami o utrzymanie pozycji obronnych na linii Warty, na odcinku od Glinna do Pstrokoń, we wrześniu 1939 r. Na szlaku można obejrzeć m.in. schrony bojowe, bunkry, oraz resztki umocnień przeciwczołgowych, cmentarze wojenne, a także ciekawe zabytki architektury oraz krajobrazy charakterystyczne dla dolin rzecznych Warty i Widawki.
- **Szlak rowery wokół gminy Zapolice**. Przebieg szlaku: Holendry – Paprotnia – Marzynek – Ptaszkowice – Jelno – Branica – Kalinowa – Rembieszów – Woźniki – Pstrokonie – Strońsko – Beleń. Szlak rowerowy pozwala połączyć przyjemną jazdę rowerem z możliwością zapoznania się z zabytkami całej gminy Zapolice, jak i z poznaniem jej pięknego przyrodniczego charakteru.
- **Wojewódzki szlak konny im. majora Henryka Dobrzańskiego „Hubala”**. Powstający na terenie województwa łódzkiego szlak jest najdłuższą w Europie trasą, przeznaczoną do uprawiania turystyki konnej. Jego długość wynosi 1817 km. Na terenie gminy Zapolice trasa szlaku konnego przebiega przez miejscowości Wygieźzów, Młodawin Górny, Marzynek, Paprotnia, Świerzyny, Beleń, Zapolice, Strońsko, Pstrokonie, Woźniki, Rembieszów i Jezioro.<sup>15</sup>

Ponadto, od 2011 roku organizowane są spływy kajakowe rzeką Wartą, mające swój początek w gminie Zapolice.

Do ważnych atrakcji turystycznych gminy należą także nekropolie. W Strońsku znajduje się miejscowy cmentarz na którym znajduje się kwatera wojenna. Spoczywa tam 262 żołnierzy polskich poległych w walkach z Niemcami we wrześniu 1939 roku. Na tym samym cmentarzu znajduje się również mogiła powstańca z 1863 roku, dwie mogiły żołnierzy niemieckich z 1914 roku jak również grobowce okolicznych rodzin ziemiańskich w tym zabytkowa kaplica cmentarna z 1821 roku wzniesiona zapewne jako kaplica grobowa rodziny Suheckich.

---

<sup>15</sup>[http://www.zapolice.pl/asp/pl\\_start.asp?typ=14&menu=2&strona=1](http://www.zapolice.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=2&strona=1), dostęp: 14.10.2016 r.

W gminie są jeszcze dwie inne mniej znane nekropolie. Jedną z nich jest cmentarz wojenny z okresu I wojny światowej w Swędzieniejewicach, gdzie spoczywa około 100 żołnierzy poległych w czasie walk toczonych w listopadzie i grudniu 1914 roku (pochowani są tam żołnierze armii austro-węgierskiej, niemieckiej i rosyjskiej) drugą jest nieduży cmentarz we wsi Holendry założony w końcu XVIII wieku przez niemieckich osadników.

Rozwój branży turystycznej uzależniony jest od infrastruktury usługowej na terenie gminy – bazy noclegowej oraz gastronomicznej. W chwili obecnej noclegi oferowane są przez dwa podmioty: Pałac Pstrokonie oraz sala weselno-bankietowa Retro w Zapolicach. Na terenie gminy działają dwa gospodarstwa agroturystyczne: Agroland w miejscowości Rembieszów oraz Ośrodek Rekreacyjny „Na Wyspie” zlokalizowany w Młodawinie Górnym. W rejestrze REGON w 2015 r. widnieje 5 podmiotów prowadzących działalność związaną z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi. Wobec potrzeb związanych z rozwojem turystyki w gminie Zapolice taka infrastruktura jest zdecydowanie niewystarczająca.

### **3.5 Podsumowanie analizy sfery gospodarczej**

Opinie na temat kondycji gospodarczej gminy Zapolice wyrażali również jej mieszkańcy w toku konsultacji społecznych. Dosyć zdecydowanie wskazali oni na dwa najważniejsze zjawiska niekorzystnie wpływające na sferę gospodarczą:

-niewykorzystanie potencjału turystycznego gminy (wskazywane przez 58 uczestników badania ankietowego, tj. 37%),

-słaba kondycja lokalnych przedsiębiorców (wskazywana przez 49 osób, tj. 32%).

Opinie mieszkańców są zgodne z wnioskami wyciągniętymi na podstawie danych statystycznych. Ponownie pojawia się wątek potencjału turystycznego gminy jako obszaru, który niesie ze sobą – obecnie niewykorzystywane – możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego. Zarówno uczestnicy konsultacji, jak i dane, wyraźnie wskazują, że jest to jeden z najbardziej zaniedbanych punktów na gospodarczej mapie gminy, co znacząco obniża jej szanse rozwojowe. Niezadowolająca kondycja lokalnych przedsiębiorców, druga najczęściej wskazywana słaba strona sfery gospodarczej, nie stanowi podstawy dla poprawy tej sytuacji – tym bardziej, że dominujące branże lokalnej gospodarki nie odpowiadają wizji rozwoju gminy, kreowanej zarówno przez jej mieszkańców, jak i władze. To, czego obecnie brakuje, to rozwinięcie sektora usług, w tym usług około turystycznych (na co wskazują 44 osoby ankietowane, tj. 28%) oraz lepsza promocja gminy (uznana za niewystarczającą przez 35 osób, tj. 23%).

Mieszkańcy gminy w zdecydowanej większości uważają zarazem, że jednym z najważniejszych narzędzi rozwoju gospodarczego gminy powinno być wsparcie dla osób zainteresowanych tworzeniem własnej działalności gospodarczej (np. w postaci doradztwa, szkoleń czy wsparcia finansowego). Opinię taką wyraziło aż 96 osób ankietowanych (tj. 62%). Taki kierunek działań wydaje się być adekwatny wobec wyzwań związanych z rozwojem usług noclegowych, gastronomicznych, które na terenach wiejskich z powodzeniem mogą być zapewniane przez rodzinne gospodarstwa agroturystyczne. Działania rewitalizacyjne powinny być zatem ukierunkowane na stworzenie w gminie Zapolice zaplecza dla rozwoju przedsiębiorczości wśród mieszkańców, jako elementu ich aktywizacji zawodowej, ale przede

wszystkim – rozwoju potencjału gospodarczego gminy w obszarze usług turystycznych i około turystycznych.

Inną ścieżką rozwoju gospodarki gminnej powinno być, zdaniem samorządu oraz mieszkańców gminy, artykułowanym podczas konsultacji społecznych, tworzenie grup producentów rolnych. Pomogłoby to zniwelować tę słabość rolnictwa w gminie, jaką jest rozdrobnienie i niski stopień specjalizacji gospodarstw rolnych. Wymaga to jednak stworzenia systemu wsparcia dla rolników, którzy byliby zainteresowani tą formą działalności – przede wszystkim w zakresie kompleksowego doradztwa w zakresie tworzenia i funkcjonowania grup producenckich.

potencjały	zjawiska negatywne
<p>walory przyrodniczo-rekreacyjne (w tym występowanie na obszarze Gminy odcinka łódzkiego szlaku konnego)</p> <p>stały wzrost liczby przedsiębiorstw, w tym liczby osób fizycznych prowadzących działalność</p> <p>bliskość Zduńskiej Woli (potencjalny rynek zbytu dla lokalnych producentów rolnych)</p> <p>spływy kajakowe</p>	<p>słabo rozwinięty sektor usług związanych z branżą turystyczną (gastronomia, noclegi)</p> <p>słaba kondycja lokalnych przedsiębiorców, niedopasowanie profilu ich działalności do potencjału rozwojowego gminy</p> <p>niewystarczająca promocja gminy, w tym promocja lokalnych produktów rolnych</p> <p>słaba kondycja lokalnego rolnictwa (brak wyspecjalizowanego rolnictwa, niski stopień zmechanizowania rolnictwa, rozdrobnienie gospodarstw rolnych, przewaga gleb o najniższej klasie bonitacyjnej, brak lokalnego rynku zbytu)</p>

## 4. SFERA ŚRODOWSKOWA

### 4.1 Charakterystyka przyrodnicza gminy

Niemal cały obszar gminy położony jest na obszarze Wysoczyzny Łaskiej, Kotliny Szczercowskiej (południowo-zachodnia część terenu pomiędzy Wartą i Widawką) oraz Kotliny Sieradzkiej (niewielki zachodni obszar gminy). Rzeźba terenu została ukształtowana przez procesy morfologiczne związane głównie ze zlodowaceniem Warty oraz procesy erozji i akumulacji rzecznej i eolicznej w czasie zlodowaceń północnopolskich i w holocenie. Gmina z racji swojego położenia geograficznego posiada w przeważającej części korzystną dla rolnictwa równinną rzeźbę terenu. Korzystne są także warunki klimatyczne<sup>16</sup>. Gmina Zapolice odznacza się klimatem charakterystycznym dla Niziny Południowo-wielkopolskiej. Termiczny okres wegetacyjny dla tego regionu wynosi około 210 dni a pokrywa śnieżna zalega przez 60-70 dni. Średnia roczna temperatura oscyluje wokół 8° C, a roczna suma opadów to około 600 mm.

<sup>16</sup>*ibidem*, dostęp: 16.10.2016 r.

## 4.2 Stan wód

Gmina Zapolice w całości znajduje się w dorzeczu Odry. Przez gminę przepływają dwie duże rzeki województwa łódzkiego, którymi są Warta i wpływająca do niej w miejscowości Pstrokonie – Widawka. W miejscowości Ptaszkowice swój początek bierze maleńka rzeczka Widelka. Na terenie gminy Zapolice nie występują duże, powierzchniowe zbiorniki. Największe stawy gminy znajdują się w miejscowości Marzynek.

Głównym zbiornikiem wód podziemnych gminy Zapolice są wody pochodzące z poziomu kredowego. Należą do wód słodkich o średniej twardości. To właśnie ten rodzaj wód zaspokaja potrzeby komunalne gminy. Zasoby wodne gminy są wystarczające do pokrycia jej potrzeb.

Jakość wód powierzchniowych w gminie Zapolice można ocenić na podstawie badań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Łodzi. W 2011 r. WIOŚ przeprowadził badania wód powierzchniowych województwa łódzkiego. Na obszarze gminy nie występują punkty pomiarowe WIOŚ, jednak zbadane zostały wody rzek biegnących przez gminę – Warty i Widawki. W badanych próbkach nie wystąpiły przekroczenia dopuszczalnych progów wartości badanych parametrów<sup>17</sup>.

## 4.3 Stan powietrza

Gmina Zapolice wraz z powiatem zduńskowolskim, biorąc pod uwagę ochronę powietrza, znajduje się w strefie łódzkiej (PL 1002). W celu oceny jakości powietrza na terenie gminy posłużono się *Roczną oceną jakości powietrza dla województwa łódzkiego w 2015 roku*. Podobnie, jak w latach poprzednich, na terenie strefy łódzkiej zanotowano przekroczenia średniej rocznej wartości poziomu dopuszczalnego stężenia w przypadku pyłu PM<sub>2,5</sub> oraz PM<sub>10</sub>.

Negatywne oddziaływanie na środowisko niesie ze sobą emisja komunikacyjna, związana z natężeniem ruchu kołowego. Wpływ na jakość powietrza wywiera także niska emisja z lokalnych kotłowni i pieców węglowych, które używane są w indywidualnych gospodarstwach domowych na terenie gminy. W lokalnych systemach grzewczych brak jest urządzeń ochrony powietrza. Emisja z tych źródeł jest trudna do oszacowania i wykazuje zmienność sezonową, która związana jest z okresem grzewczym. Znaczenie ma również emisja pochodząca z zlokalizowanej na terenie gminy oczyszczalni ścieków. Do pozostałych źródeł emisji można zaliczyć np. wypalanie traw, emisję lotnych związków organicznych związanych z lakierowaniem.

## 4.4. Lasy

W 2015 r. grunty leśne stanowiły 17,5% powierzchni całej gminy<sup>18</sup>. Jest to wartość nieco niższa niż w przypadku powiatu zduńskowolskiego (21,9%) czy województwa łódzkiego (21,3%).Przeważające

---

<sup>17</sup> Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Zapolice na lata 2013-2016 z perspektywą na lata 2017-2020, str.18-19

<sup>18</sup>[bdl.stat.gov.pl](http://bdl.stat.gov.pl) (dostęp: 16.10.2016 r.)

gatunki w lasach to: sosna – 67%, brzoza – 17% oraz olsza – 13%. Ogólny stan sanitarny lasów uznawany jest za dobry.

Powierzchnia lasów w Gminie Zapolice w 2015 r. wynosiła 523,7 ha, z czego 516 ha stanowiły grunty leśne prywatne, a 7,7 ha – gminne.

## 4.5 Walory przyrodnicze gminy

Na terenie gminy Zapolice znajdują się dwie formy prawnej ochrony przyrody:

- Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki (całkowita powierzchnia to 25 330 ha, na terenie gminy znajduje się 4 290 ha) - znajduje się w zachodniej i południowo-zachodniej części Gminy, przez którą przepływa rzeka Warta. Najcenniejszymi walorami przyrodniczymi na terenie Parku są właśnie obszary związane z dolinami rzek. Park wyróżnia się zwłaszcza malowniczymi przełomami Warty, gdzie wysokości względne stoków dochodzą do 45 metrów, a na powierzchni ukazują się stare utwory wapienne. Z wysokich brzegów zaobserwować można rozległe panoramy doliny. Atrakcyjne przyrodniczo i krajobrazowo są meandrujące odcinki rzek, liczne starorzecza, dolinki poboczne, obszary wydymowe i torfowiska. Obszar parku jest interesujący pod względem botanicznym ze względu na stosunkowo małe zmiany spowodowane działalnością człowieka. Szczególnie bogata jest flora łąkowa, bagienna i wodna. Na stromych nasłonecznionych zboczach o podłożu bogatym w węglan wapnia spotyka się murawy kserotermiczne, stanowiące dużą osobliwość w centrum Polski<sup>19</sup>.
- Rezerwat Przyrody „Korzeń” – rezerwat leśny o powierzchni 34,9 ha. Celem jego utworzenia była ochrona torfowiska o charakterze przejściowym, a także zachowanie fitocenozy olsu torfowcowego i porzeczkowego. Rezerwat obejmuje kompleks bagien śródleśnych o dużej wartości przyrodniczej. Na terenie torfowiska występują niezwykle rzadkie gatunki roślin i zwierząt oraz wiele populacji chronionych. Dzięki temu miejsce to jest wyjątkowo cenne w skali nie tylko regionu, ale i kraju. Na terenie torfowiska występuje duże zróżnicowanie siedlisk, znajdujące odzwierciedlenie w bogactwie gatunkowym roślin. Udokumentowano tu występowanie 112 gatunków, wśród których 10 % stanowią gatunki chronione ściśle: m.in. rosiczka długolistna i okrągłolistna, grzybień północny, bagno zwyczajne czy paprotka zwyczajna. Fauna rezerwatu nie została szczegółowo poznana. Obszar rezerwatu jest szczególnie cenny jako stanowiska lęgowe dla ptaków, zwłaszcza urwania i brodziec samotnego, miejsca rozmnażania płazów, matecznik dla ssaków – bobrów i dzików<sup>20</sup>.

Oprócz terenów prawnie chronionych na terenie gminy Zapolice znajdują się 54 pomniki przyrody w tym ciekawe okazy dębów szypułkowych (m.in. w Pstrokonjach, Rembieszowie i Kalinowej), jesionów, klonów zwyczajnych i polnych, buków czerwono-listnych, topoli kanadyjskich i lip.

---

19 Plan Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Aktywna Dolina Rzeki Warty, str. 26-27;  
[http://www.zapolice.pl/asp/pl\\_start.asp?typ=14&menu=3&strona=1](http://www.zapolice.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=3&strona=1), dostęp 16.10.2016 r.

20 Plan Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Aktywna Dolina Rzeki Warty, str. 27;  
[http://www.zapolice.pl/asp/pl\\_start.asp?typ=14&menu=3&strona=1](http://www.zapolice.pl/asp/pl_start.asp?typ=14&menu=3&strona=1), dostęp 16.10.2016 r.

W gminie znajdują się także użytki ekologiczne: bagno na terenie Kalinowej, pow. 1 ha, bagno na terenie Jeziorka, pow. 1,34 ha, bagno na terenie Rembieszowa, pow. 4,32 ha, bagno śródleśne na terenie Leśnictwa Rembieszów, pow. 32,54 ha.

#### 4.6 Podsumowanie analizy sfery środowiskowej

Zarówno samorząd gminy, jak i mieszkańcy gminy Zapolice podkreślają, że walory przyrodnicze są czymś, co wyróżnia gminę na tle innych, a tym samym stanowią zasoby, na których można budować jej atrakcyjność turystyczną. Walory te są dobrze rozpoznane, część z nich została już wykorzystana np. w formie wyznaczenia szlaków turystycznych, o których wspomniano przy okazji analizy sfery gospodarczej gminy i jej potencjału turystycznego.

Kreowanie gminy jako miejsca, które zapewnia turystom możliwość wypoczynku na łonie natury, wymaga zachowania najwyższych standardów dbania o środowisko naturalne. W gminie nie występują zagrożenia dla jego bezpieczeństwa, lecz są obszary wskazywane przez samych mieszkańców jako zaniedbane. Wskazuje się tutaj przede wszystkim na tereny wzdłuż Warty – w trakcie konsultacji społecznych pojawiły się opinie, że są zaśmiecone oraz bez dostępności dla osób chcących korzystać z tego terenu rekreacyjnie z dostępem do linii brzegowej. Wśród osób, które wzięły udział w badaniu ankietowym, 49 (tj. 32%) wskazało, że jednym z najważniejszych problemów gminy w sferze środowiskowej jest zanieczyszczenie środowiska naturalnego. Głębsza analiza tych opinii wskazuje, że pod pojęciem „zanieczyszczenia” mieszkańcy mają na myśli właśnie raczej zaniedbanie określonego terenu niż czynniki, które mogłyby zagrozić bezpieczeństwu środowiska naturalnego. Z punktu widzenia rozwoju potencjału turystycznego gminy niezbędne jest jednak zadbanie o tę sferę.

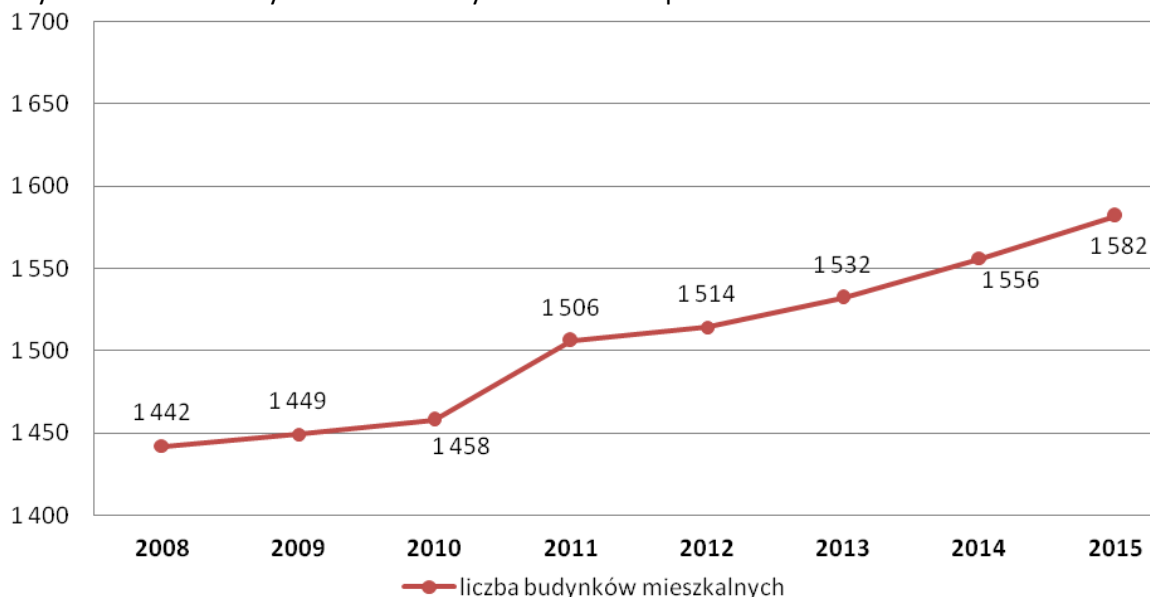
potencjały	zjawiska negatywne
<p>usytuowanie części Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki na terenie Gminy oraz Rezerwatu Przyrody „Korzeń”</p> <p>dobry stan wód i powietrza</p> <p>brak zagrożeń dla bezpieczeństwa środowiska np. w postaci dzikich wysypisk śmieci, zakładów stanowiących źródło groźnych odpadów</p> <p>5 parków wpisanych do ewidencji zabytków gminnych z bogatą ilością starodrzewia</p>	<p>zaniedbanie niektórych obszarów gminy (okolice wzdłuż Warty)</p> <p>potencjalne zagrożenie jakości powietrza związane z ruchem na drogach na terenie gminy (nie większe niż w przypadku innych obszarów tego rodzaju)</p> <p>brak rewaloryzacji parków, które mogłyby stać się ciekawymi punktami turystycznymi w gminie</p>

## 5. SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA

### 5.1 Mieszkalnictwo

Jak wskazano wyżej, gmina Zapolice na wyraźnie rolniczy charakter, odzwierciedlający się m.in. w strukturze powierzchni gminy, zdominowanej przez grunty rolne. Ich obszar nieco maleje, zwiększa się za to powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych (o 51 ha w latach 2012-2014). Składa się na to m.in. zwiększenie powierzchni terenów mieszkaniowych – z 14 ha w 2012 r. do 19 ha w 2014 r.<sup>21</sup>. Od 2008 r. zwiększa się liczba budynków mieszkalnych w gminie (wykres 11)

Wykres 11 Liczba budynków mieszkalnych w Gminie Zapolice w latach 2008-2016



źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl (stan na 16.10.2016 r.)

Istotne znaczenie dla zabezpieczenia potrzeb mieszkaniowych mają zasoby gminy w zakresie mieszkań komunalnych. Dane zbierane na potrzeby dokonania oceny zasobów pomocy społecznej w województwie łódzkim w 2015 r. wskazują, iż gmina Zapolice dysponowała w 2015 r. 10 mieszkaniami komunalnymi, czyli dwoma mniej, niż w latach poprzednich (tabela 17). Przygotowując dane prognozowano, że w kolejnych latach liczba mieszkań zostanie utrzymana na takim samym poziomie.

Tabela 17 Liczba mieszkań komunalnych w zasobie Gminy Zapolice – stan w latach 2013-2015 i prognoza na lata 2016-2017

Liczba mieszkań komunalnych w zasobie gminy				
Lata poprzednie		Rok oceny (2015)	Prognoza	
2013	2014		2016	2017
12	12	10	10	10

źródło: opracowanie własne na podstawie danych do oceny zasobów pomocy społecznej na rok 2015 dla województwa łódzkiego

<sup>21</sup> bdl.stat.gov.pl (dostęp: 16.10.2016 r.)



Ze względu na złą sytuację bytową niektórych mieszkańców gminy i niemożność poprawy swojej sytuacji mieszkaniowej własnymi siłami, samorzady gminne powinny zapewniać dostępność mieszkań socjalnych. Na terenie gminy Zapolice nie ma takich mieszkań, tymczasem lokalne służby społeczne dostrzegają osoby i rodziny wymagające pomocy w postaci mieszkania socjalnego. Diagnozują, że na terenie gminy są dwa miejsca, których mieszkańcy potrzebują nowego lokum:

- Ptaszkowice: budynek gminny w złym stanie technicznych, zamieszkiwany przez trzy rodziny (dwie pięcioosobowe wielopokoleniowe, jedna czteroosobowa) oraz przez jedną osobę samotną (w wieku 50+, z niepełnosprawnością, obecnie przebywającą w zakładzie karnym),
- Młodawin Górny: poddasze budynku gminnego o złych warunkach, zamieszkiwane przez dwie samotne osoby w wieku 50+, bezrobotne i korzystające z pomocy społecznej.

Ponadto służby społeczne wskazują inne przypadki osób wymagających wsparcia w postaci mieszkania socjalnego. Wśród nich jest samotna kobieta w wieku 70+, zamieszkująca obecnie w baraku, a także posiadająca dorosłą, głęboko upośledzoną córkę kobieta mieszkająca z nadużywającym alkoholu konkubentem oraz trzy osoby bezdomne.

Na terenie gminy brakuje również mieszkań wspomaganych czy chronionych, niezbędnych z punktu widzenia właściwych warunków dla integracji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub już wykluczonych. Mieszkalnictwo chronione i wspomagane jest szczególnie cennym zasobem lokalnej sieci wsparcia np. dla osób z niepełnosprawnością lub osób bezdomnych. Gwarantuje bowiem stabilne warunki dla realizacji innych form pomocy, które są dzięki temu bardziej efektywne, a przede wszystkim jest najbardziej skutecznym sposobem rozwoju i wzmacniania samodzielności.

## 5.2 Infrastruktura społeczna

Jeśli chodzi o infrastrukturę społeczną, w gminie Zapolice można wskazać obszary wymagające poprawy. Należy do nich przede wszystkim opieka żłobkowa. W gminie nie ma ani jednego żłobka, co stanowi istotną barierę w powrocie do aktywności zawodowej rodziców, zwłaszcza matek, po przerwie związanej z urodzeniem się dziecka.

Liczba dzieci w wieku do 3 lat na terenie wyniosła w 2015 r. 137 osób.

Infrastruktura sportowa w gminie Zapolice związana jest przede wszystkim z działającymi na terenie gminy szkołami. Do użytku uczniów Zespołu Szkół w Zapolicach przeznaczone są dwa obiekty – kompleks boisk do piłki nożnej i koszykowej oraz sala sportowa. Przy Społecznej Szkole Podstawowej w Rembieszowie znajduje się boisko sportowe. Ponadto w miejscowości Strońsko znajduje się gminny stadion sportowy. W 2014 r. w celu poprawy warunków jego funkcjonowania, gmina Zapolice sfinansowała budowę budynku szatni oraz zakup wyposażenia (na łączną kwotę ponad 270 tys. zł). W 2015 r. zakupiona została siłownia zewnętrzna dla miejscowości Zapolice.

Jeśli chodzi o przestrzeń do wspólnego spędzania czasu wolnego dla mieszkańców gminy, to w 2015 r. w gminie funkcjonowały 4 świetlice dla dzieci i młodzieży (dwie przyszkolne i dwie pozaszkolne). Biorąc pod uwagę potrzeby edukacyjne i społeczne dzieci i młodzieży, należy uznać to za poziom niewystarczający. Podobny wniosek dotyczy miejsc spotkań dla seniorów – w 2015 r. było 1 takie miejsce. Infrastruktura społeczna musi dostosowywać się do rosnącej liczby osób starszych, także w

zakresie zaspokajania ich potrzeby uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym. W poszczególnych miejscowościach funkcjonują także świetlice wiejskie, modernizowane ze środków gminy. W ramach modernizacji wykonano rozbudowę i przebudowę świetlicy wiejskiej w Swędzieniejewicach (na łączną kwotę ok. 540 tys. zł).

Potrzeby zdrowotne mieszkańców gminy Zapolice zabezpieczane są przez 1 podmiot – Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ZAMED” w Zapolicach. W placówce pracuje 4 lekarzy, w tym 3 posiadających uprawnienia kilku specjalizacji medycznych (interna, medycyna ogólna, medycyna rodzinna, pediatria, rehabilitacja medyczna, ortopedia, traumatologia, stomatologia). Ponadto w placówce zatrudnione są 2 osoby posiadające uprawnienia w zakresie rehabilitacji, 2 pielęgniarki środowiskowe rodzinne, pielęgniarka medycyny szkolnej oraz pomoc dentystyczna. Na przestrzeni lat 2012-2015 liczba porad lekarskich udzielonych mieszkańcom gminy Zapolice sukcesywnie rosła (z 9 948 w 2012 r. do 12 715 w 2015 r.).

### 5.3 Infrastruktura komunikacyjna

Przez teren gminy nie przebiega żadna droga o statusie krajowym czy wojewódzkim. W gminie występują jedynie drogi o statusie powiatowym i gminnym. Przez gminę Zapolice nie przebiega również infrastruktura kolejowa, najbliższe stacje kolejowe znajdują się w Zduńskiej Woli. Na układ drogowy gminy Zapolice składają się drogi gminne o łącznej długości około 37 km i powiatowe (około 40 km). Przez północną część gminy Zapolice przebiega trasa drogi szybkiego ruchu S8. Długość odcinka znajdująca się w granicach gminy wynosi około 8 km. Długość dróg wewnętrznych gminy wynosi około 155 km. Drogi posiadają głównie nawierzchnię gruntową, wzmocnioną żwirem, żużlem – około 44,0 km i gruntową – około 111,0 km.

Na terenie gminy Zapolice dostępne są następujące połączenia komunikacyjne:

- połączenia komunikacji PKS z Zapolic (Zapolice – Widawa, Zapolice – Łask, Zapolice – Zduńska Wola, Zapolice – Łódź),
- połączenia komunikacji miejskiej MPK sp. z o.o. – na mocy porozumienia międzygminnego, zawartego z miastem Zduńska Wola w sprawie organizacji publicznego transportu zbiorowego. Obejmują następujące linie komunikacyjne: linia nr „2” – Zduńska Wola – Poręby – Piaski – Beleń – Strońsko, linia nr „3” – Zduńska Wola – Paprotnia – Marzynek, linia nr „6” – Zduńska Wola – Paprotnia – Holendry – Poręby).

W pobliżu gminy dotrzeć można również drogą kolejową - najbliższe stacje kolejowe to Zduńska Wola i Zduńska Wola Południe (Karsznice). Odległość od dworca PKP Zduńska Wola do Zapolic wynosi 12 km, a od dworca Zduńska Wola Południe (Karsznice) do Zapolic – 15 km.

W latach 2013-2015 zrealizowano następujące inwestycje w zakresie infrastruktury drogowej:

- udzielenie dotacji celowej dla Powiatu Zduńskowolskiego na zadanie pn. Remont drogi powiatowej Nr 4917E Rembieszów-Branica-Ptaszkowice na odcinku ok. 5,6 km ( w 2013 r. kwota: 215 230,87 zł, w 2015 r. - 50 000,00 zł),

- przebudowa drogi gminnej Nr 119008 Marżynek-Młodawin Górny-Wygietzów, gm. Zapolice (1 363 654,94 zł),
- wykup gruntów na poszerzenie dróg gminnych (2013 r - 2 472,00 zł, 2014 - 64 850,03 zł, 2015 r. - 73 172,47 zł),
- przebudowa drogi dojazdowej wewnętrznej w miejscowości Beleń-Kolonia (342 582,99 zł),
- przebudowa drogi gminnej Nr 119001E Beleń – Strońsko (w 2014 r. - 64 698,00 zł, w 2015 r. - 1 209 839,01 zł),
- przebudowa drogi gminnej Nr 119008 Marżynek-Młodawin Górny-Wygietzów (1 668 580,59 zł),
- przebudowa dróg wewnętrznych na osiedlu w Zapolicach – ul. Podleśna i Sportowa (482 971,37 zł).

Samorząd gminny przewiduje, że do 2020 r. potrzebne jest wykonanie szeregu zadań związanych z infrastrukturą drogową. Przebudowy lub modernizacji wymaga ponad 11 km dróg, a szacunkowa wartość tych prac to ponad 5,5 mln złotych. Niezbędna jest m.in. przebudowa:

- drogi gminnej nr 119011E w Paprotni,
- dróg wewnętrznych dojazdowych na osiedlu w Zapolicach, ul. Słoneczna,
- drogi gminnej nr 11907 E,
- drogi nr 11906E w Branicy,
- drogi w Młodawinie Dolnym,
- drogi w Paprotni,
- ul. Polnej z wykonaniem nakładki asfaltowej w Zapolicach.

#### **5.4 Podsumowanie analizy sfery przestrzenno-funkcjonalnej**

Uzupełnieniem powyższych danych są opinie mieszkańców gminy wyrażane w trakcie konsultacji społecznych. W kontekście negatywnych zjawisk dotyczących sfery przestrzenno-funkcjonalnej, wskazują oni za pośrednictwem ankiet przede wszystkim na:

- słabo rozwiniętą infrastrukturę turystyczną, rekreacyjną i sportową (75 osób, tj. 48%),
- niewystarczająco rozwiniętą infrastrukturę komunikacyjną: drogi, parkingi, chodniki, oświetlenie (53 osoby, tj. 34%).

Świadczy to o słabościach sfery przestrzenno-funkcjonalnej gminy Zapolice, które negatywnie wpływają tak na wykorzystywanie jej potencjału gospodarczego i turystycznego, jak i na codzienne życie mieszkańców gminy. Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura turystyczna oznacza brak możliwości wzmocnienia gospodarki gminy w ramach branży, która ze względu na jej walory przyrodnicze i kulturowe jest perspektywiczna. Na ofertę gminy jako miejsca atrakcyjnego turystycznie nie wpłyną

również pozytywnie mankamenty infrastruktury komunikacyjnej, w tym w zakresie dróg, jak i przestrzeni publicznych (na niską estetykę tych ostatnich wskazuje 29 osób ankietowanych, tj. 19%). Mieszkańcy wskazują tutaj m.in. na potrzebę rewaloryzacji parków gminnych, w tym zwłaszcza zabytkowego parku w Zapolicach, w Ptaszkowicach czy parku wiejskiego w Strońsku. Uzasadniają to potrzebą zwiększenia walorów turystycznych gminy, jak i poprawą warunków różnego rodzaju wydarzeń lokalnych o charakterze kulturalnym, sportowym.

Drugim wątkiem poruszonym w trakcie konsultacji społecznych był odpowiedni poziom dostępu do usług zdrowotnych. Według mieszkańców w chwili obecnej jest on niezadowolający. Wskazuje się (40 osób, tj. 26%), że jest to ważny problem negatywnie wpływający na jakość życia w Gminie Zapolice. Szczególnie odczuwalny jest brak usług rehabilitacyjnych – powinien być to jeden z ważnych elementów procesu rewitalizacji biorąc pod uwagę zwiększającą się liczbę osób starszych w gminie oraz powszechnym zjawiskiem wydłużania się życia. Generuje to rosnące zapotrzebowanie na usługi rehabilitacyjne, dostępne jak najbliżej miejsca zamieszkania.

Jeśli chodzi o działania, które powinny być podjęte w celu ograniczenia wskazanych wyżej negatywnych zjawisk, to najczęściej osoby uczestniczące w konsultacjach społecznych wskazywały na konieczność:

- rozbudowy/modernizacji infrastruktury towarzyszącej (chodniki, ścieżki rowerowe, parkingi, oświetlenie; 77 osób, tj. 49%)
- rozbudowy/modernizacji infrastruktury drogowej (70 osób, tj. 45%).

Są to potrzeby spójne ze zgłaszanymi przez mieszkańców problemami sfery przestrzenno-funkcjonalnej, a zarazem powiązane z problemami z innych sfer, jak sfera społeczna i gospodarcza. Podczas konsultacji podkreślano, że niezadowolający stan dróg w gminie jest barierą dla sprawnej komunikacji oraz dostępności miejsc pracy dla osób z małych miejscowości.

Dodatkowo podkreślano, że dla ograniczenia tych problemów istotna jest również modernizacja infrastruktury edukacyjnej (przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów, poprawa jakości wyposażenia) – wskazywana przez 50 osób (tj. 32%), modernizacja infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i turystycznej (46 osób, tj. 30%) oraz modernizacja świetlic wiejskich i poprawa jakości ich wyposażenia (44 osoby, tj. 28%).

Jak widać, mieszkańcy widzą potrzebę inwestowania przede wszystkim w potencjał turystyczny gminy (zarówno poprzez dedykowane mu inwestycje w infrastrukturę turystyczną i usługi około turystyczne, jak i inwestycje przyczyniające się do poprawy ogólnej jakości życia w gminie – infrastruktura komunikacyjna, zadbanie o przestrzeń publiczną). Po drugie, z ich punktu widzenia istotne jest, aby modernizacji uległy te miejsca w gminie, które mają znaczenie z punktu widzenia rozwoju dzieci i młodzieży – zarówno edukacyjnego (szkoły, przedszkola), jak i sportowego.

potencjały	zjawiska negatywne
<p>przebieg drogi szybkiego ruchu – S8 przez teren Gminy</p> <p>połączenia komunikacyjne PKS i MPK</p> <p>inwestycje w infrastrukturę drogową</p>	<p>wciąż niezadowalający stan infrastruktury drogowej</p> <p>niedostatki infrastruktury w zakresie przestrzeni publicznej (chodniki, oświetlenie itd.)</p> <p>brak infrastruktury turystycznej</p> <p>brak dróg krajowych lub wojewódzkich</p> <p>nierównomiernie rozwinięta infrastruktura drogowa</p> <p>brak ścieżek rowerowych</p> <p>niewielka liczba połączeń komunikacyjnych z niektórymi miejscowościami gminy (w tym z częścią wschodnią Gminy)</p> <p>stosunkowo mały wybór placówek ochrony zdrowia, w tym brak dostępu do usług rehabilitacyjnych</p>

## 6. SFERA TECHNICZNA

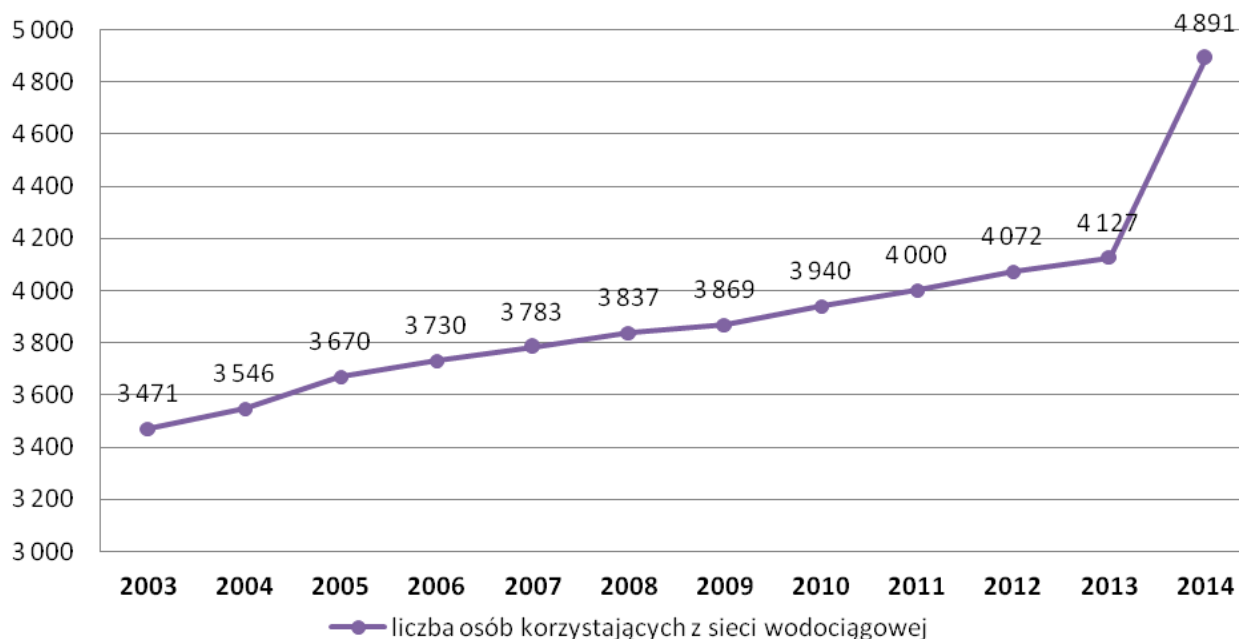
### 6.1 Sieć wodociągowa

Gmina Zapolice zaopatrywana jest w wodę przez wody podziemne, występujące w utworach górnokredowych, wykorzystywanych przez grupowe wodociągi miejskie. Na obszarze gminy znajdują się 3 stacje uzdatniania wody w miejscowościach: Paprotnia, Rembieszów, Zapolice. Każde z ujęć pracuje w systemie jednostopniowego podawania wody, przy użyciu pomp głębinowych, filtrów żelaza, chloratorów oraz hydroforów o różnych pojemnościach.

Czynna sieć rozdzielcza ulega stałemu wydłużaniu (od 59 km w 2003 r. do 88,1 km w 2015 r.). Zwiększeniu ulega również liczba przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (od 862 w 2012 r. do 1448 w 2015 r.), a co za tym idzie – ilość wody dostarczanej gospodarstwom domowym (w 2003 r. było to 68,1 dam<sup>3</sup>, w 2015 r. już 152,9 dam<sup>3</sup>)<sup>22</sup>. Liczbę osób korzystających z sieci wodociągowej w gminie Zapolice przedstawia poniższy wykres (wykres 12).

<sup>22</sup>*bdl.stat.gov.pl* (dostęp: 17.10.2016 r.)

Wykres 12 Liczba osób korzystających z sieci wodociągowej w Gminie Zapolice w latach 2003-2014



źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl (stan na 17.10.2016 r.)

Jak widać, w 2014 r. nastąpił znaczący wzrost liczby osób korzystających z sieci wodociągowej w gminie (o 764 osoby). W 2013 r. zrealizowano inwestycję polegającą na rozbudowie gminnej sieci wodociągowej w miejscowościach Pstrokonie, Strońsko, Świerzyny, Paprotnia, Marzynek i Branica (na kwotę 30 tys. zł), co przyczyniło się do tego wzrostu.

Wraz ze wzrostem liczby osób korzystających z sieci wodociągowej, znacząco wzrasta również zużycie wody w gospodarstwach domowych. w 2003 r. było to 14,4 dam<sup>3</sup> na jednego mieszkańca gminy, a w 2015 r. już ponad dwa razy więcej - 30,3 dam<sup>3</sup><sup>23</sup>.

W kolejnych latach planowane są inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury wodnokanalizacyjnej, która jest jedną z ważnych potrzeb w zakresie infrastruktury w gminie Zapolice. W przypadku nowej zabudowy konieczna jest rozbudowa sieci wodociągowej i obniżenie awaryjności i strat ilości wody.

## 6.2 Gospodarka ściekowa

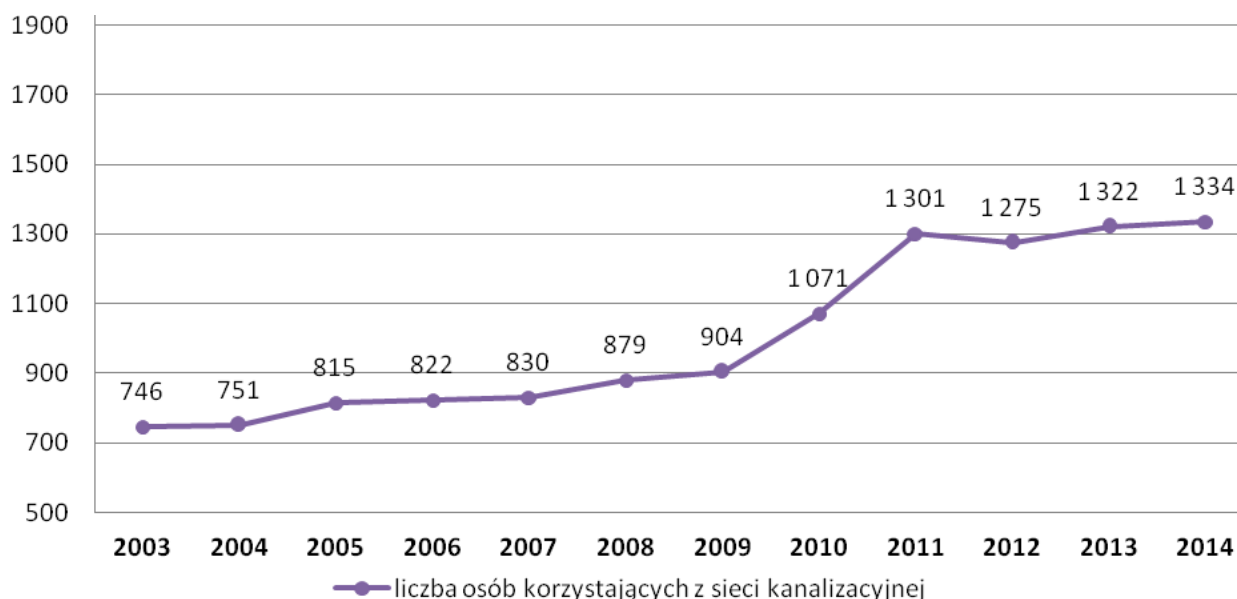
Na obszarze gminy istnieje jedna oczyszczalnia ścieków dla sieci Zapolice, Marcelów i Strońsko.

W 2013 r. uległa wydłużeniu czynna sieć kanalizacyjna (do 2012 r. wynosiła 8,2 km, od 2013 r. –ok12 km). W 2015 r. w gminie było 245 przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Na przestrzeni lat 2003-2015 znacznego zwiększeniu uległa ilość odprowadzanych ścieków

<sup>23</sup>ibidem, (dostęp: 17.10.2016 r.)

(z 26,5 dam<sup>3</sup> w 2003 r. do 50,0 dam<sup>3</sup> w 2015 r.)<sup>24</sup>. Systematycznie wzrasta również liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej (wykres 13).

Wykres 13 Liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w gminie Zapolice w latach 2003-2014



źródło: opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl (stan na 17.10.2016 r.)

Jedną z pilnych potrzeb gminy jest modernizacja oczyszczalni ścieków oraz kontynuacja budowy przydomowych oczyszczalni. Istotny, w kontekście rozwoju turystyki, jest również monitoring oraz zapobieganie nielegalnym zrzutom ścieków do Warty i Widawki.

Od kilku lat gmina Zapolice realizuje wiele inwestycji w zakresie poprawy infrastruktury kanalizacyjnej, w tym:

- rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej wraz z przyłączami dla miejscowości Paprotnia i Marzynek (w 2013 r.),
- wykup urządzeń wodno-kanalizacyjnych (na kwotę 290 42,45 zł w 2014 r.),
- rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej w m. Paprotnia i budowa sieci wodociągowej w m. Marzynek, Pstrokonie, Zapolice i Strońsko (w 2014 i 2015 r.),
- dotacje celowe z budżetu gminy Zapolice na budowę przydomowych oczyszczalni ścieków (w 2014 i 2015 r.)

Na 2017/2018 rok planuje się modernizację oczyszczalni ścieków w Zapolicach (zakładany koszt inwestycji – 3 000 000,00 zł). Po przeprowadzonej analizie efektywności pracy oczyszczalni, konieczne jest dokonanie rozbudowy obiektu ze względu na niską jakość i ilość oczyszczonych ścieków. Oczyszczalnia w obecnym stanie nie jest zdolna do przyjęcia wszystkich ścieków odprowadzanych przez mieszkańców miejscowości Zapolice.

<sup>24</sup>ibidem, (dostęp: 17.10.2016 r.)

Rozbudowa i przebudowa istniejącej gminnej oczyszczalni ścieków ma na celu wprowadzenie zmian technologicznych w procesach oczyszczania oraz poprawienia przepustowości, zwiększenie ilości i jakości oczyszczanych ścieków, aby były bardziej przyjazne środowisku naturalnemu. Rozbudowując oczyszczalnię ścieków gmina umożliwi podłączenie do sieci kanalizacyjnej jak największej ilości budynków mieszkalnych, a także w dalszej perspektywie rozbudowę sieci kanalizacyjnej o sąsiednie miejscowości.

Obecnie ścieki komunalne odprowadzane są z oczyszczalni w ilości  $Q_{dśr}=150 \text{ m}^3/\text{d}$ , planowany zakres realizacji przedsięwzięcia zakłada zwiększenie przepustowości oczyszczalni do  $Q_{dśr}=160 \text{ m}^3/\text{d}$  oraz wzrost równoważnej liczby mieszkańców korzystających z istniejącej oczyszczalni z 710 do 1450. Przebudowie ulegnie przepompownia ścieków surowych, zbudowane zostaną m.in. komora zlewcza ścieków dokończonych, sitopiaskownik, komora denitryfikacji i nitryfikacji, stacja dmuchaw, czy komora osadu namiernego.

Przyjęte rozwiązania technologiczno-techniczne pozwolą na skuteczną ochronę środowiska. Zastosowane urządzenia do oczyszczania ścieków zapewnią wysoką skuteczność usuwania zanieczyszczeń, dzięki czemu do środowiska odprowadzone zostaną tylko ścieki o wysokim stopniu oczyszczenia.

### 6.3 Energetyka

Na terenie gminy znajduje się jedna linia wysokiego napięcia, w związku z tym brak jest stacji elektroenergetycznych 110/15 kV. Podstawowe źródło zaopatrzenia w energię elektryczną stanowią stacje transformatorowo-rozdzielcze 110/15 kV, usytuowane poza obszarem gminy. Głównymi Punktami Zasilania są:

- GPZ Zduńska Wola z mocą zainstalowaną 50 MVA, zasilany liniami 110 kV z kierunku Łasku, Szadku, Kozub i Sieradza;
- GPZ Kozuby z mocą zainstalowaną 32 MVA, zasilany dwiema liniami 110 kV z kierunku Ruśca i Zduńskiej Woli;
- GPZ Złota w Zduńskiej Woli z mocą zainstalowaną 20 MVA, zasilany dwiema liniami 110 kV z kierunku Sieradza i Zduńskiej Woli.

Jak wynika z danych, obecny system zasilania energią elektryczną jest funkcjonalny oraz wydajny. Oprócz konwencjonalnych źródeł energii, wykorzystywane jest również 7 elektrowni wiatrowych, będących źródłami energii odnawialnej. Są one podłączone do linii średniego napięcia:

- 3 turbiny usytuowane w miejscowości Beleń, o wysokości całkowitej nieprzekraczającej 31 m nad poziomem terenu o maksymalnej mocy 225 kW każda;
- 2 turbiny zlokalizowane w miejscowości Jelno, wysokość całkowita turbin nie przekracza 22 m nad poziomem terenu, moc maksymalna 55 kW.
- 1 turbina w Zapolicach, o wysokości całkowitej 53 metry nad poziomem terenu, moc maksymalna 0,5MW
- 1 turbina w Pstrokonjach, o mocy maksymalnej 0,5MW



W ramach funkcjonującego na terenie gminy systemu energetycznego zmodernizowane powinny zostać w przyszłości linie niskiego napięcia oraz stacje transformatorowe 15/0,4 kV wraz z zasilającymi je liniami odgałęźnymi 15 kV, celem zapewnienia dostawy na poziomie lokalnym do poszczególnych miejscowości. Poza tym, na terenach przeznaczonych do zabudowy, przewidywana jest inwestycja w zakresie nowej sieci elektroenergetycznej średniego i niskiego napięcia, bądź rozbudowa istniejących sieci. Ponadto, możliwa jest lokalizacja elektrowni wiatrowych wraz z potrzebną infrastrukturą towarzyszącą, np. urządzeniami liniowymi, obiektami elektroenergetycznymi, strefami ochronnymi. Niedozwolone jest lokalizowanie elektrowni wiatrowych na terenie Parku Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki, w strefie krawędziowej doliny Warty oraz na terenach chronionych z uwagi na przyrodę, kulturę i krajobraz. Na terenach, na których zezwala się na instalację elektrowni wiatrowych, dozwolona jest również lokalizacja pozostałych odnawialnych źródeł energii wraz z elementami towarzyszącymi.

## **6.4 Ciepłownictwo**

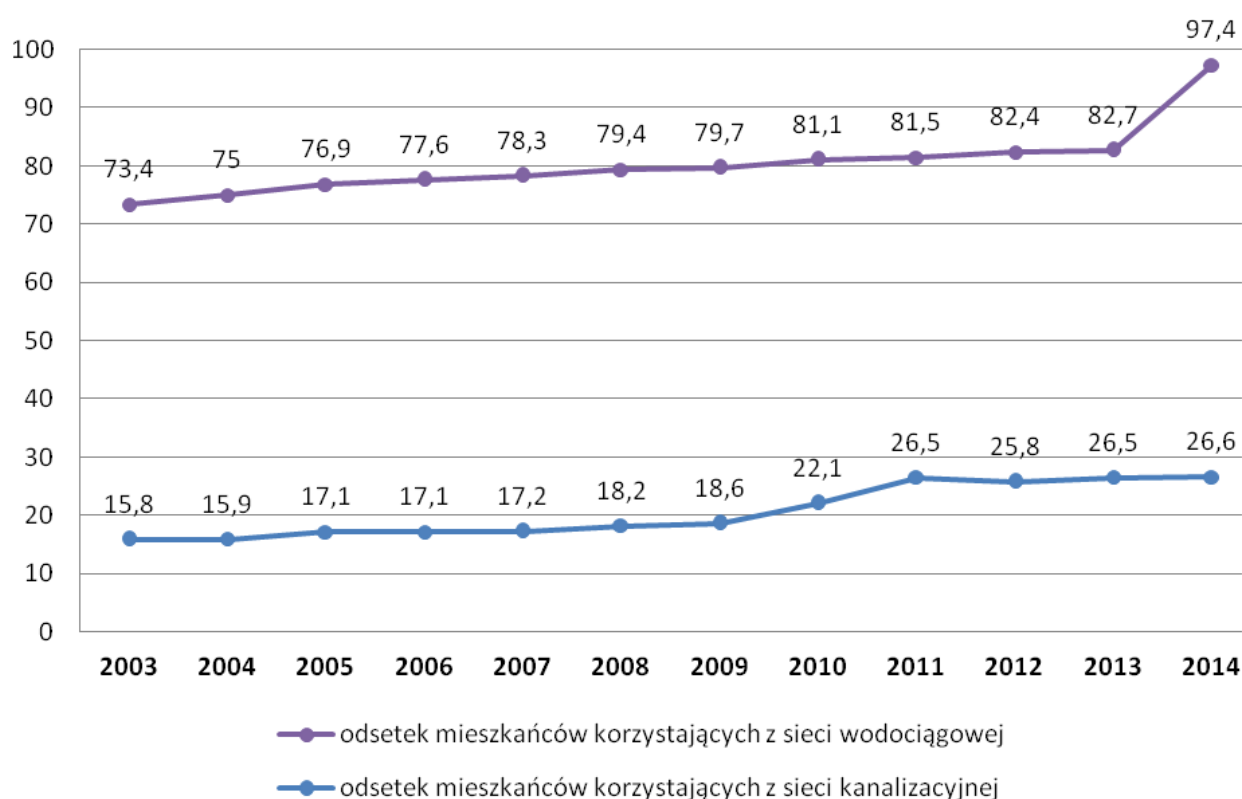
Mieszkańcy gminy zaopatrywani są w energię ciepłą z lokalnych kotłowni przemysłowych oraz indywidualnych, zasilanych konwencjonalnymi nośnikami energii, bądź lokalnych kotłowni, zasilanych paliwem stałym lub olejowym, obsługujących obiekty administracji i oświaty. Inwestycje planowane w zakresie ciepłownictwa dotyczą przede wszystkim modernizacji źródeł ciepła oraz wymiany na zasilane paliwem ekologicznym. W przyszłości, planowane jest w znacznym stopniu wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, co zapewni niemal całkowite oczyszczenie środowiska i zwiększy atrakcyjność regionu pod względem ekologicznym.

W zakresie inwestycji w obszarze ciepłownictwa w 2013 r. dokonano modernizacji kotłowni poprzez zastosowanie systemu wykorzystującego odnawialne źródła energii w budynku Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Zapolicach.

## **6.5 Podsumowanie analizy sfery technicznej**

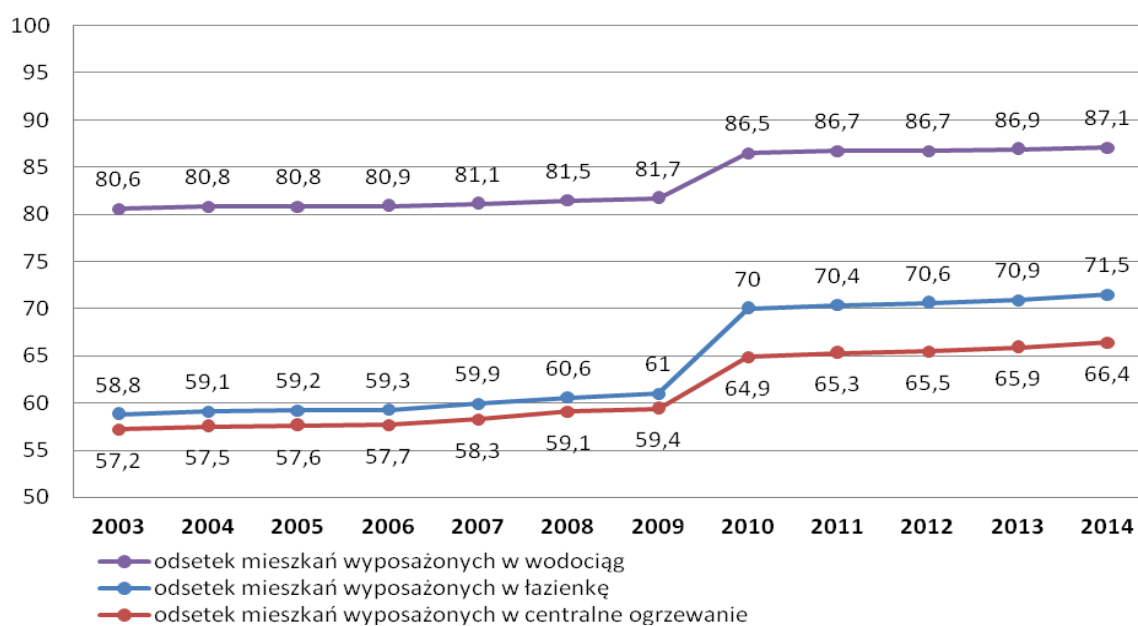
Podsumowując, poziom zaopatrzenia mieszkańców gminy w infrastrukturę techniczną stale wzrasta. Szczególną poprawą cechuje się dostęp mieszkańców do sieci wodociągowej (wykres 14).

Wykres 14 Odsetek mieszkańców gminy Zapolice korzystających z sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej na przestrzeni lat 2003-2014 (dane w %)



W gminie systematycznie poprawia się również wyposażenie mieszkań w podstawową infrastrukturę techniczną: instalację wodociągową, łazienkę oraz centralne ogrzewanie (wykres 15).

Wykres 15 Odsetek mieszkań w Gminie Zapolice wyposażonych w podstawową infrastrukturę techniczną na przestrzeni lat 2003-2014 (dane w %)



źródło: wykres 14,15 opracowanie własne na podstawie bdl.stat.gov.pl (stan na 17.10.2016 r.)

W sferze technicznej nadal występują jednak słabe punkty. Wymieniono je w poniższej tabeli.

<b>potencjały</b>	<b>zjawiska negatywne</b>
rozwinięta sieć infrastruktury wodnej wykorzystanie jako źródeł energii odnawialnej: fotowoltaiki, pomp ciepła, elektrowni wiatrowych, paneli solarnych (zgodnie z przyjętym planem gospodarki niskoemisyjnej) planowana modernizacja gminnej oczyszczalni ścieków	brak składowiska odpadów na terenie Gminy brak sieci gazowej słabość lokalnego systemu melioracyjnego

## **II. PODSUMOWANIE DIAGNOZY I ZJAWISK KRYZYSOWYCH W GMINIE ZAPOLICE – OKREŚLENIE SKALI I CHARAKTERU STANU KRYZYSOWEGO W GMINIE ZAPOLICE**

Zgodnie z definicją stanu kryzysowego, zawartą w Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych 2014-2020, jest to stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a. gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b. środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),
- c. przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- d. technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy i poszczególnych sołectw (tabele 18-19).

Tabela 18 Wskaźniki zjawisk kryzysowych w sferze społecznej w podziale na miejscowości (stan na 2015 r.)

Lp	miejscowość	% mieszkańców korzystających z pomocy społecznej w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców gminy korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (tabela nr 3)	stopa bezrobocia (odsetek osób bezrobotnych zarejestrowanych w ogólnej liczbie osób bezrobotnych w gminie – tabela nr 9)	odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby osób w wieku poprodukcyjnym zamieszkujących w gminie Zapolice <sup>26</sup>
1	Beleń	24,6%	18,8%	20,9%
2	Beleń-Kolonia	9,0%	12,6%	14,7%
3	Branica	10,3%	16,9%	10,2%
4	Branica-Kolonia	11,3%	15,0%	14,6%
5	Holendry	6,4%	18,7%	18,8%
6	Jelno	5,9%	8,7%	22,8%
7	Jeziorko	10,6%	11,3%	11,9%
8	Kalinowa	13,1%	15,6%	9,5%
9	Marcelów	1,2%	8,6%	23,2%
10	Marzynek	15,7%	12,8%	11,8%
11	Młodawin Dolny	15,4%	10,3%	19,8%
12	Młodawin Górny	11,5%	16,1%	12,8%
13	Paprotnia	9,2%	9,0%	21,2%
14	Pstrokonie	5,4%	9,8%	21,3%
15	Ptaszkowice	16,5%	14,3%	10,3%
16	Rembieszów	9,9%	15,2%	10,9%
17	Rojków	6,1%	12,3%	15,7%
18	Strońsko	3,5%	15,6%	30,0%

<sup>26</sup>Wykres 7 Udział ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie mieszkańców gminy Zapolice w latach 2003-2015 (stan na 31 XII, dane w %) str. 10

19	Swędzieniejewice	8,1%	11,4%	11,6%
20	Świerzyny	9,6%	9,8%	20,9%
21	Woźniki	10,6%	15,7%	10,3%
22	Wygielzów	2,7%	10,3%	17,4%
23	Zapolice	7,9%	13,3%	34,0%
	<b>średnia dla Gminy</b>	<b>9,7%</b>	<b>13,1%</b>	<b>17,3%</b>

źródło: opracowanie własne

\*kolorem pomarańczowym zaznaczono wartości powyżej średniej dla gminy, a zielonym – poniżej średniej

Tabela 19 Wskaźniki zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej w podziale na miejscowości (stan na 2015 r.)

Lp.	miejscowość	Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności w gminie Zapolice
1	Beleń	76,4
2	Beleń-Kolonia	80,9
3	Branica	86,6
4	Branica-Kolonia	85,4
5	Holendry	75,7
6	Jelno	77,4
7	Jeziorko	78,6
8	Kalinowa	84,3
9	Marcelów	75,8
10	Marzynek	78,5
11	Młodawin Dolny	79,5
12	Młodawin Górny	53,6
13	Paprotnia	87,4
14	Pstrokonie	87,7

15	Ptaszkowice	82,7
16	Rembieszów	84,6
17	Rojków	75,5
18	Strońsko	50,4
19	Swędzieniejewice	88,6
20	Świerzyny	76,3
21	Woźniki	80,4
22	Wygietzów	78,6
23	Zapolice	77,0
	średnia dla Gminy	78,0

W oparciu, o powyższe kryteria oraz analizę danych, zawartych w diagnozie, koncentracja negatywnych zjawisk społecznych oraz innych zjawisk kryzysowych występuje w miejscowościach:

- Beleń,
- Młodawin Górny,
- Zapolice,
- Holendry

Jednocześnie występuje na wskazanym powyżej obszarze potencjał umożliwiający wprowadzenie zmiany społecznej :

- Koła Gospodyń Wiejskich, zaangażowane w życie sołectwa i gminy, poprzez organizację różnego typu, formy i zasięgu wydarzeń propagujących tradycję i folklor gminy. Dzięki zaangażowaniu, nastąpi istotny wzrost udziału lokalnej społeczności w działaniach realizowanych na obszarach wyznaczonych do rewitalizacji, co przełoży się na wszystkie sfery życia społecznego mieszkańców.
- obszar atrakcyjny gospodarczo (możliwość rozwoju działalności gospodarczej w zakresie turystyki). Atrakcyjność walorów turystycznych, urządzeń infrastruktury techniczno – ekonomicznej, urządzeń podstawowych i uzupełniających, powiązanych przestrzennie i funkcjonalnie, mają zasadnicze znaczenie dla rozwoju infrastruktury turystycznej. Rozwój turystyki, jako źródła prowadzenia działalności gospodarczej, w istotny sposób wpłynie na ożywienie społeczno - gospodarcze wskazanych obszarów
- obszar atrakcyjny środowiskowo (możliwość wykorzystania walorów krajobrazowych ), istniejące punkty widokowe, charakterystyczne plenery, wykorzystywane przez szkoły artystyczne do realizacji warsztatów, doskonalenia rzemiosła artystycznego. Rewitalizacja wskazanych obszarów umożliwi nawiązanie stałej współpracy z instytucjami i organizacjami

artystycznymi w zakresie organizacji stałych warsztatów plenerowych, co wpłynie na rozwój przedsiębiorczości.

- obszar atrakcyjny pod względem wydarzeń historycznych, które można wykorzystać do ożywienia gospodarczego poprzez wykorzystanie potencjału organizowanych wydarzeń opartych na wydarzeniach historycznych, odtwarzanie ich z udziałem lokalnej społeczności. Rozwój turystyki, jako źródła prowadzenia działalności gospodarczej, w istotny sposób wpłynie na ożywienie społeczno - gospodarcze wskazanych obszarów.

**Mając na uwadze zarówno kryteria decydujące o koncentracji zjawisk społecznych oraz potencjał umożliwiający wprowadzenie zmiany społecznej, wyznaczone zostały następujące obszary:**

- Beleń – gdzie co czwarty mieszkaniec korzysta ze świadczeń pomocy społecznej, występuje **zjawisko niskiej aktywności społecznej**, spowodowanej głównie ubóstwem i koncentracją na problemach własnych. Obszar ten charakteryzuje się również **niewystarczającą aktywnością w sferze gospodarczej**, gdzie dominują niewielkie gospodarstwa rolne, koncentrujące się na produkcji dla potrzeb własnych, **występuje wysoki poziom bezrobocia**. Brak środków finansowych na zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych przekłada się na niemożność inwestowania w infrastrukturę techniczną, w tym w szczególności w budynkach mieszkalnych, gdzie **nadal dominuje wykorzystanie pieców węglowych w procesie grzewczym**, mimo podejmowanych przez gminę działań w zakresie wdrożenia odnawialnych źródeł energii.
- Młodawin Górny – gdzie, **11,5% mieszkańców korzysta ze świadczeń pomocy społecznej**(średnia dla gminy wynosi 10,9%), **mieszkańcy nie uczestniczą w życiu społecznym i kulturalnym**. Powodem, poza ubóstwem, występującym w większości rodzin, zamieszkałych na terenie sołectwa, jest również **niewystarczający dostęp do infrastruktury komunikacyjnej**. Brak jest jednocześnie odpowiedniej infrastruktury budowlanej, która umożliwiałaby zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców i zaangażowanie w funkcjonowanie społeczności. Większość mieszkańców sołectwa (ok. 69% spośród osób aktywnych zawodowo), dojeżdża do pracy w sąsiednich gminach, pozostali zajmują się głównie uprawą w indywidualnych gospodarstwach, o niewielkim areale użytków rolnych. **Na terenie sołectwa brak jest podmiotów gospodarczych, które generowałyby miejsca pracy.(tab. 19)** Poziom ubóstwa, szczególnie wśród rodzin dotkniętych problemem bezrobocia, jest na tyle wysoki, iż nie są w stanie ponosić kosztów utrzymania, korzystając ze świadczeń i zasobów komunalnych gminy. **Brak mieszkań socjalnych w obrębie sołectwa, w zasobach gminy, uniemożliwia podjęcie działań aktywizacyjnych w kierunku osiągnięcia samodzielności ekonomicznej, pogłębiając negatywne zjawiska społeczne.**
- Zapolice – stolica gminy, gdzie **stan infrastruktury budynków, zarówno użyteczności publicznej, jak i mieszkalnych wskazuje na potrzebę istotnej modernizacji oraz dostosowania do zmieniających się funkcji obszaru**. Wśród mieszkańców sołectwa **dominują osoby w wieku poprodukcyjnym (co 3 mieszkańiec sołectwa)**, często są to osoby niesamodzielne, **korzystające z usług opiekuńczych (tab. 4 i tab.6)**. Głównym problemem społecznym, występującym na tym obszarze jest **niewystarczający dostęp do podstawowych usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych oraz odpływ ludzi w wieku produkcyjnym do aglomeracji miejskiej z powodu braku ofert pracy**. Biorąc pod uwagę, iż jest to stolica gminy, **liczba podmiotów gospodarczych,**



generujących miejsca pracy jest na niskim poziomie w stosunku do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym (7 podmiotów gospodarczych, oferujących 78 miejsc pracy, w stosunku do 152 osób w wieku produkcyjnym w sołectwie i 3300 w całej gminie). Ponadto, co często wskazywano na etapie konsultacji społecznych, występuje **niewystarczający dostęp do opieki przedszkolnej oraz brak możliwości zapewnienia opieki dla dzieci w wieku do lat 3**, co uniemożliwia podjęcie jakiejkolwiek aktywności zawodowej młodym rodzicom (w szczególności kobietom). System edukacji wymaga wsparcia w zakresie poprawy jakości kształcenia na poziomie elementarnym, aby zapewnić równy start dzieciom i młodzieży i przeciwdziałać przedwczesnemu kończeniu szkoły, co utrudnia lub wręcz uniemożliwia podjęcie aktywności zawodowej.

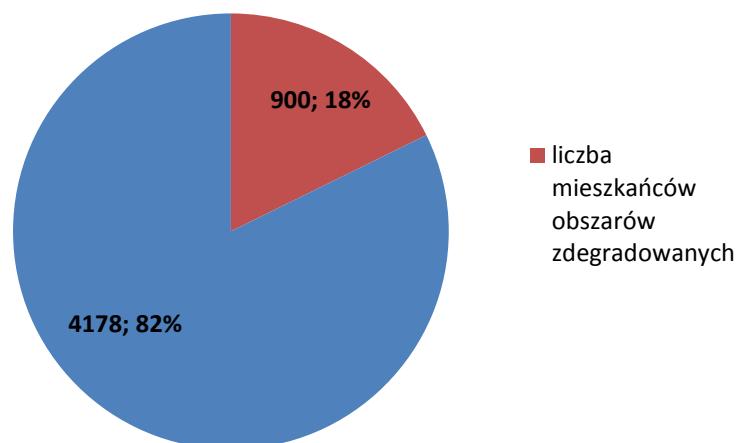
- Holendry – charakteryzujące się **wysokim odsetkiem osób bezrobotnych (18,7% w stosunku do stopy bezrobocia na terenie gminy – 13, 1%, województwa 9% i kraju – 8,5%<sup>27</sup>) w stosunku do osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (6,5%)**. Jest to spowodowane dużą migracją ludzi w wieku produkcyjnych z rodzin dotkniętych bezrobociem za granicę. Przy stosunkowo wysokim bezrobociu nie występuje skala zjawiska ubóstwa jak we wcześniej wskazanych sołectwach. Mimo to, **zarówno budynki użyteczności publicznej, jak i budynki mieszkalne są w złym stanie technicznym, wymagającym modernizacji i dostosowania do potrzeb społecznych, w tym w szczególności zapewnienia opieki dla dzieci do lat 3**, wskazywanej najczęściej jako przyczyna braku aktywności zawodowej. Dodatni przyrost naturalny generuje potrzeby społeczne, **przy jednoczesnym braku infrastruktury, umożliwiającej świadczenie usług**.
- Strońsko – jedno z sołectw, charakteryzujące się dość niskim wskaźnikiem mieszkańców, korzystającym ze świadczeń pomocy społecznej (3,5% ogółu mieszkańców sołectwa). Dominującym problemem jest, podobnie jak w Zapolicach, **wysoki odsetek osób w wieku poprodukcyjnym (co 3 mieszkanie sołectwa) oraz niska aktywność społeczna osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym**. W sołectwie, poza pojedynczymi przypadkami prowadzenia indywidualnej działalności gospodarczej, **nie występują podmioty o charakterze gospodarczym, które mogłyby generować miejsca pracy**. Indywidualne gospodarstwa rolne, o niskim areale użytków rolnych (1-5ha), przy jednoczesnym podejmowaniu aktywności zawodowej poza miejscem zamieszkania osób w wieku produkcyjnym i niesamodzielności osób w wieku poprodukcyjnym, powodują stopniowe wygaszanie działalności rolniczej. Mimo walorów i perspektyw wykorzystania potencjału historycznego sołectwa, **brak jest aktywności i zainteresowania w celu rozwoju innej działalności w sferze gospodarczej**.

**Na tak wyznaczonych obszarach rewitalizacji zamieszkuje łącznie 900 osób (17,72% mieszkańców gminy Zapolice wg stanu z dnia 31 XII 2015 r.). Powierzchnia tego obszaru to 134,5 ha co stanowi 1,65% powierzchni gminy .**

---

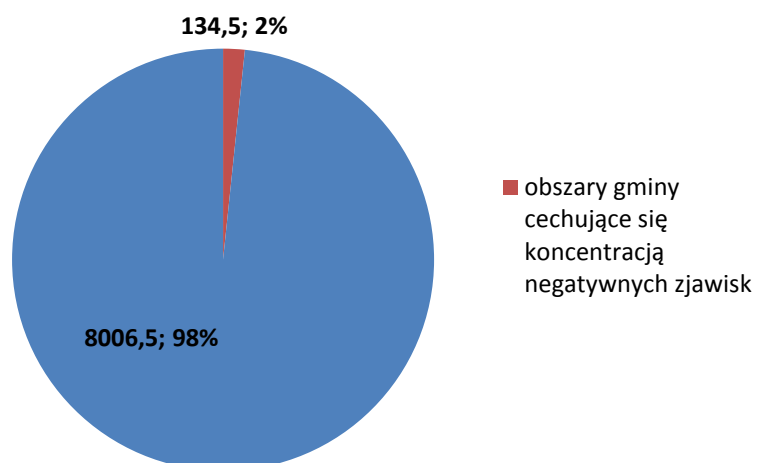
27 Dane sygnalne o rynku pracy za wrzesień 2016; <http://wuplodz.praca.gov.pl/-/3600297-informacja-sygnalna-o-ryнку-pracy-wrzesien-2016>

Wykres 16 Odsetek mieszkańców gminy zamieszkujących obszary rewitalizacji (stan na 31 XII 2015 r.)



Źródło: opracowanie własne

Wykres 17 Powierzchnia obszarów rewitalizacji w gminie Zapolice (w ha)



Źródło: opracowanie własne

### III. WYZNACZENIE ZDEGRADOWANYCH OBSZARÓW GMINY ZAPOLICE WYMAGAJĄCYCH REWITALIZACJI

Podstawowym czynnikiem, warunkującym efektywne przeprowadzenie procesu rewitalizacji, jest odpowiednie wyznaczenie obszarów, koncentrujących negatywne zjawiska kryzysowe i skupienie na nich działań we wszystkich sferach powodujących ich stopniową degradację. Zgodnie z Wytycznymi, rewitalizacja, jest to kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów rewitalizowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, a w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnątrz (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnątrz (z lokalnymi politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).<sup>28</sup>

Na podstawie danych zebranych w trakcie diagnozy, uwzględniających zarówno obiektywne wskaźniki jakości życia w gminie Zapolice w różnych sferach, jak i subiektywne opinie mieszkańców na ten temat, wyznaczono zasięgi przestrzenne obszarów rewitalizacji.

Obszar rewitalizacji, zgodnie z Wytycznymi, to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechującego się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, o których mowa w pkt 2, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy<sup>29</sup>. W oparciu o powyższe oraz biorąc pod uwagę wyniki analizy obszarów występowania skoncentrowanych zjawisk kryzysowych, wyznaczone zostały obszary zdegradowane, które objęły 5, spośród 23 sołectw Gminy, przekraczając 20 % powierzchni gminy. W związku z powyższym, na etapie konsultacji społecznych, poproszono mieszkańców o wskazanie obszarów, w poszczególnych sołectwach, w których można byłoby podjąć działania naprawcze (rewitalizacyjne), skoncentrowane zarówno na sferze społecznej, jak i gospodarczej oraz technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej (na etapie diagnozy nie zidentyfikowano negatywnych zjawisk środowiskowych). W celu zapewnienia, aby działania odzwierciedlały rzeczywiste potrzeby związane z ożywieniem gminy, we wskazanych sferach, w ramach konsultacji społecznych mieszkańcy wprost

---

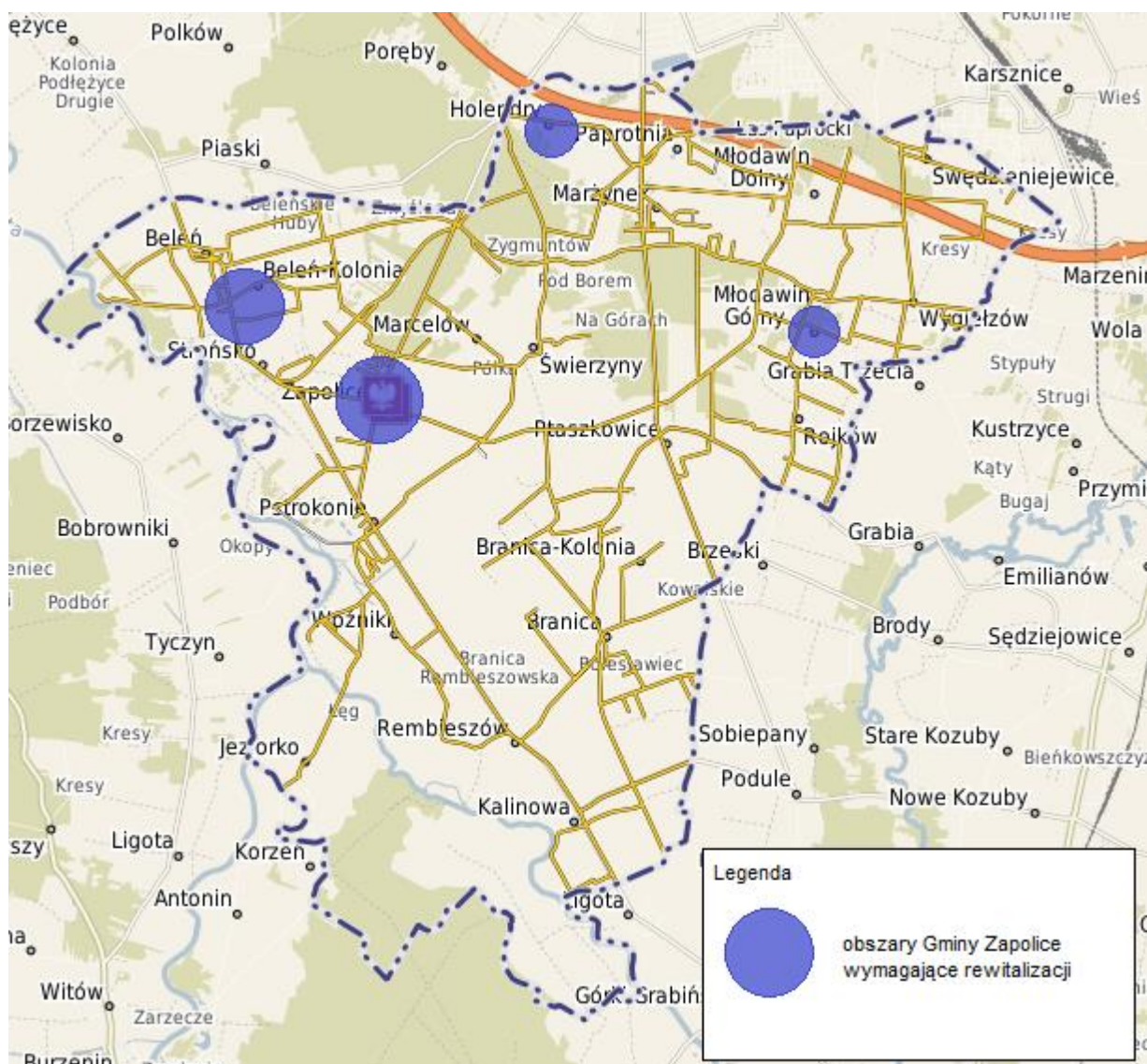
<sup>28</sup> Rozdział 3 pkt 1 Wytycznych MR w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych 2014-2020 (wersja obowiązująca od dnia 02.08.2016)

<sup>29</sup> Rozdział 3 pkt 4 Wytycznych MR w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych 2014-2020 (wersja obowiązująca od dnia 02.08.2016)

wskazywali zaniedbane i/lub niewykorzystane obiekty lub przestrzenie, których odpowiednie zagospodarowanie i przeznaczenie, pomogłoby poprawić jakość życia mieszkańców. Najczęściej wymieniano wśród nich:

- w Młodawinie Górnym: zaniedbany budynek komunalny, świetlicę i boisko,
- w Holendrach: zaniedbany budynek komunalny (wskazywany jako potencjalny obiekt dla utworzenia mieszkań socjalnych dla najbardziej potrzebujących mieszkańców gminy),
- w Zapolicach: wymagający odnowy park gminny (zagospodarowanie pod kątem lepszego wykorzystania jako przestrzeń publiczna dla wydarzeń społecznych i kulturalnych w gminie), boisko sportowe (rozbudowa pod kątem zwiększenia dostępności dla mieszkańców), budynek Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu (jako centrum rozwoju turystyki i przedsiębiorczości),
- w Strońsku: kościół wraz z domem parafialnym (świetlicą), bunkry i umocnienia z okresu II wojny światowej (na dawnej linii obrony Strońsko-Beleń) stanowiące, wymagającą rozwoju, atrakcję turystyczną gminy.

W oparciu o analizę danych, wnioski z diagnozy, w tym w szczególności określenie skali i charakteru występujących w gminie zjawisk kryzysowych oraz wynik konsultacji społecznych, rekomenduje się do objęcia działaniami rewitalizacyjnymi miejscowości: Beleń, Młodawin Górny, Zapolice, Holendry i Strońsko, w granicach zaznaczonych na poniżej przedstawionych mapach gminy.



Ryc. 2 Obszary gminy Zapolice wymagające rewitalizacji – widok ogólny

źródło: Gminny Portal Mapowy (<http://zapolice.e-mapa.net/>, dostęp: 21.12.2016 r.)

Poniższe mapy ukazują dokładne lokalizacje wyznaczonych obszarów rewitalizacji.

Ryc. 3 Obszar rewitalizacji–Zapolice - Strońsko



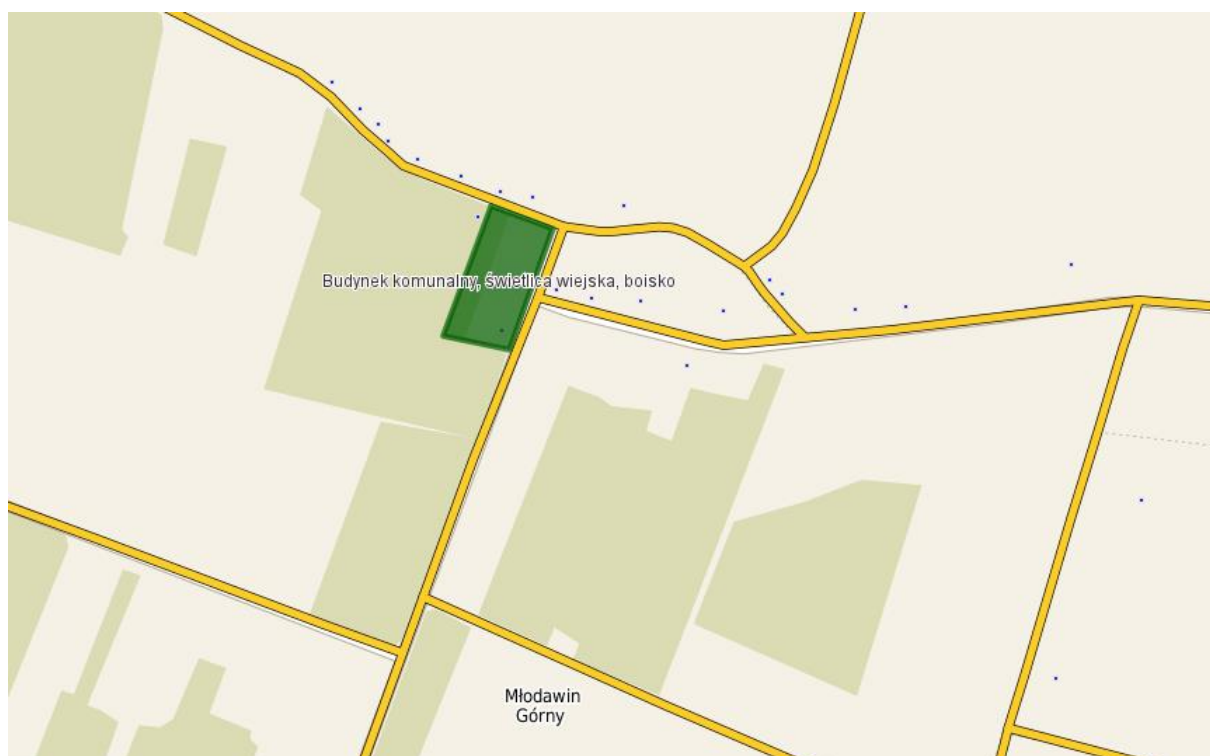
źródło: Gminny Portal Mapowy (<http://zapolice.e-mapa.net/>, dostęp: 25.10.2016 r.)

Ryc.4 Obszar rewitalizacji – Holendry



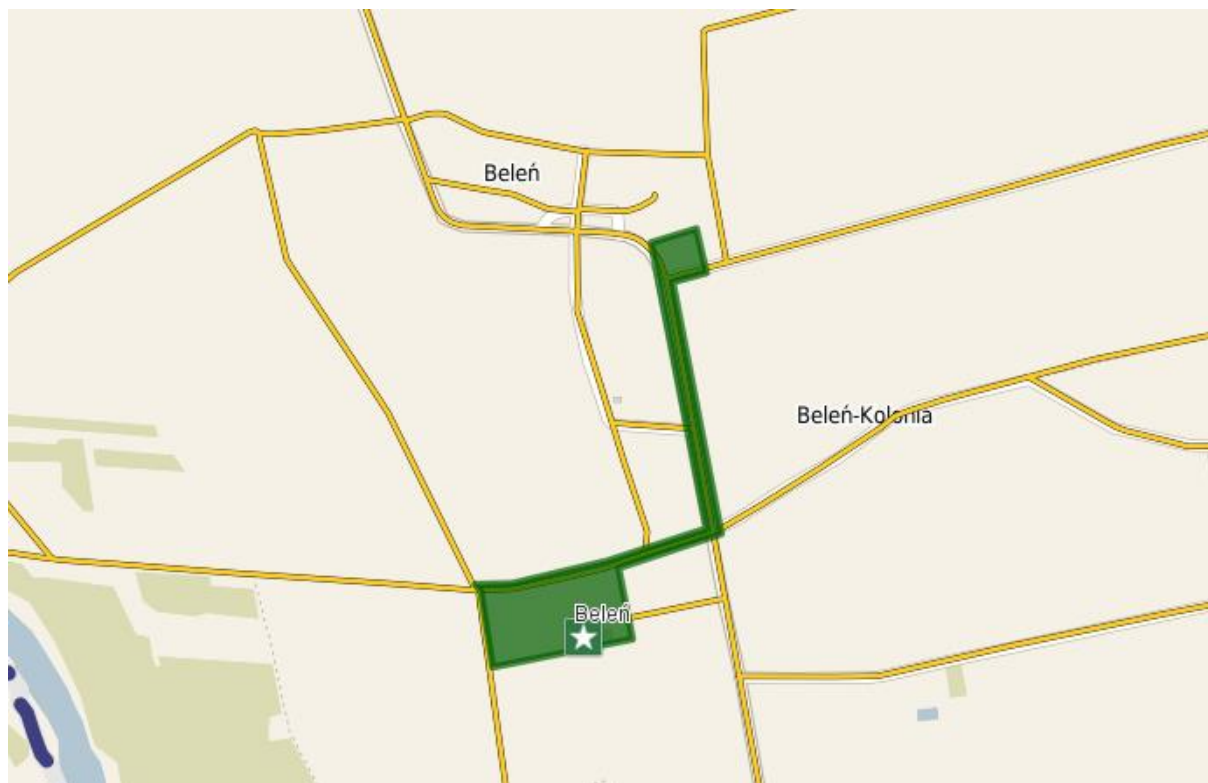
źródło: Gminny Portal Mapowy (<http://zapolice.e-mapa.net/>, dostęp: 25.10.2016 r.)

Ryc. 5 Obszar rewitalizacji – Młodawin Górny



źródło: Gminny Portal Mapowy (<http://zapolice.e-mapa.net/>, dostęp: 25.10.2016 r.)

Ryc. 6 Obszar rewitalizacji –Beleń



źródło: Gminny Portal Mapowy (<http://zapolice.e-mapa.net/>, dostęp: 25.10.2016 r.)

#### **IV.DZIAŁANIA UZUPEŁNIAJĄCE ZADANIA INWESTYCYJNE, ZAPEWNIAJĄCE KOMPLEMENTARNOŚĆ INTERWENCJI NA OBSZARZE REWITALIZOWANYM:**

Działania uzupełniające przewidziane w Programie Rewitalizacji Gminy Zapolice na lata 2016-2023, są elementem działań szczegółowo opisanych w Rozdziale V „SKALA I POTRZEBY REWITALIZACYJNE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO”, pkt 5 „OPIS PRZEDSIĘZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH”.

Komplementarność tych zadań polega na połączeniu działań EFRR i EFS w celu zapewnienia synchronizacji efektów zmierzających do minimalizowania negatywnych zjawisk kryzysowych.



## Indykatywne ramy finansowe podstawowych oraz pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Tabela nr 20 Indykatywne ramy finansowe podstawowych oraz pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Nazwa projektu	Nazwa jednostki realizującej projekt	Okres realizacji	Wartość całkowita w PLN	Fundusze unijne	Budżet JST	Budżet państwa	Środki prywatne	Inne
<b>PRZEDSIĘWZIĘCIA PODSTAWOWE</b>								
<b>Działania rewitalizacyjne planowane w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020</b>								
Kompleksowa przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu wraz z infrastrukturą towarzyszącą jako centrum rozwoju kultury i przedsiębiorczości w Zapolicach (w tym działania EFS z zakresu aktywizacji zawodowej, edukacyjnej i społecznej – 400 tys. zł co stanowi 10% wartości projektu).	Gmina Zapolice, Gminny Ośrodek Kultury i Sportu	2018-2020	4.000.000	2.800.000 EFRR	120.000	680.000	0	0
Kompleksowa przebudowa i rozbudowa budynku po dawnej szkole w miejscowości Holendry pod potrzeby utworzenia mieszkań socjalnych i wspomaganych oraz pomieszczeń dla potrzeb prowadzenia usługi opiekuna dziennego (w tym działania EFS z zakresu aktywizacji zawodowej i społecznej – 130 tys. zł co stanowi 10% wartości projektu).	Gmina Zapolice	2017-2019	1.300.000	650.000 EFRR	65.000	455.000	0	0
Kompleksowa przebudowa i rozbudowa budynku po dawnej szkole w miejscowości Młodawin Górny pod potrzeby utworzenia mieszkań socjalnych i wspomaganych (w tym działania EFS z zakresu	Gmina Zapolice	2019-2021	1.100.000	715.000 EFRR	33.000	242.000	0	0

aktywizacji zawodowej i społecznej – 110 tys. zł. co stanowi 10% wartości projektu).								
Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych , poprzez remont i rozbudowę budynków szkolnych wraz z zapewnieniem odpowiedniej infrastruktury i usług edukacyjnych oraz budowę przedszkola wraz z zapewnieniem odpowiedniej infrastruktury i usług edukacyjnych w Zapolicach (w tym działania EFS z zakresu aktywizacji edukacyjnej – 600 tys. zł co stanowi 10% wartości projektu).	Gmina Zapolice	2017-2022	6.000.000	3.300.000 EFRR	300.000	1.800.000	0	0
Rewaloryzacja zabytkowego parku w Zapolicach (w tym działania EFS z zakresu aktywizacji edukacyjnej, zawodowej i społecznej – 200 tys. zł. co stanowi 10% wartości projektu).	Gmina Zapolice	2017-2019	2.000.000	1.060.000 EFRR	140.000	400.000	0	200.000
Budowa infrastruktury turystycznej i sportowej na terenach rewitalizacji, dla potrzeb rozwoju społeczno – gospodarczego obszarów rewitalizacji Gminy w obszarze turystyki (w tym działania EFS z zakresu aktywizacji edukacyjnej, zawodowej i społecznej – 290 tys. zł. co stanowi 10% wartości projektu).	Gmina Zapolice, Gminny Ośrodek Kultury i Sportu	2017-2022	2.900.000	2.030.000 EFRR	87.000	0	0	0
Rozwój sieci dróg gminnych, jako czynnika umożliwiającego rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji Gminy (w tym działania EFS z zakresu aktywizacji zawodowej i społecznej – 550 tys. zł co stanowi 10% wartości projektu).	Gmina Zapolice	2017-2023	5.500.000	3.465.000 EFRR	1.485.000	0	0	0
Rozbudowa i przebudowa budynku Ośrodka Zdrowia wraz z wyposażeniem dla potrzeb prowadzenia wysokiej jakości usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych obszarów	Gmina Zapolice	2018-2020	2.000.000	1.060.000 EFRR	140.000	600.000	0	0

rewitalizacji (w tym działania EFS z zakresu aktywizacji społecznej – 200 tys. zł co stanowi 10% wartości projektu).								
Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków komunalnych w miejscowości Zapolice, jako czynnika rozwoju gospodarczego obszarów rewitalizacji , opartego na potencjale środowiskowym Gminy (w tym działania EFS z zakresu aktywizacji zawodowej – 315 tys. zł. co stanowi 10% wartości projektu).	Gmina Zapolice	2017-2018	3.150.000	2.362.500 EFRR	157.000	0	0	0
<b>PRZEDSIĘWZIĘCIA PODSTAWOWE OGÓŁEM</b>			27.950.000	17.442.500	2.527.000	4.177.000	0	200.000
<b>PRZEDSIĘWZIĘCIA UZUPEŁNIAJĄCE EFS OGÓŁEM</b>			0	2.795.000	0	0	0	0

## 1. AKTYWIZACJA ZAWODOWA

### 1. Doradztwo dla rolników z obszaru zdegradowanego

#### Cel działania:

- udzielanie rolnikom doradztwa z obszaru zdegradowanego w zakresie aktywnego wykorzystania potencjału indywidualnych gospodarstw rolnych, między innymi poprzez :

- tworzenie grup producenckich na obszarach zdegradowanych;
- możliwości pozyskania wsparcia finansowego na rozwój gospodarstwa;
- instrumenty zwrotne służące rozwojowi gospodarstw rolnych;
- edukację w zakresie działalności Eko-rolniczej;
- podejmowanie i rozwijanie działalności w zakresie agroturystyki na obszarach zdegradowanych

#### Grupa docelowa:

- indywidualni rolnicy z wyznaczonego obszaru zdegradowanego

## **2. Tworzenie warunków dla inwestorów, w celu wykorzystania potencjału rolniczego na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy.**

### Cel działania:

- stworzenie warunków dla rozwoju działalności gospodarczej w zakresie wykorzystania potencjału rolniczego i sadowniczego na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy, w szczególności poprzez:
  - Poszukiwanie potencjalnych inwestorów;
  - Modernizacja dróg i ciągów pieszych na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy;
  - Stworzenie warunków przyjaznych inwestowaniu na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy, w tym m.in. poprzez ulgi w podatkach lokalnych pod warunkiem tworzenia na tym terenie nowych miejsc pracy;
  - Promocja wyznaczonego obszaru zdegradowanego gminy jako obszaru atrakcyjnego inwestycyjnie w zakresie działalności rolniczej i sadowniczej, w tym w szczególności Eko-produkcji i Eko-hodowli.

### Grupa docelowa:

- przedsiębiorcy na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy
- indywidualni rolnicy na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy

## **3. Tworzenie warunków do wykorzystania potencjału krajobrazowego i historycznego na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy w zakresie rozwoju turystyki.**

### Cel działania:

- stworzenie warunków dla rozwoju działalności gospodarczej w zakresie wykorzystania potencjału krajobrazowego i historycznego na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy, w szczególności poprzez:
  - Renowację obiektów zabytkowych na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy
  - Przygotowanie szlaków turystycznych w zakresie walorów historycznych, krajobrazowych i edukacyjno-sportowych na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy
  - Stworzenie bazy dla rozwoju turystyki przy Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu (np. punkt informacji turystycznej, miejsce łączące wszystkie szlaki turystyczne)
  - Wsparcie lokalnych przedsiębiorców w zakresie rozwoju działalności gospodarczej pod kątem tworzenia warunków do rozwoju turystyki na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy. Promocja gminy jako obszaru atrakcyjnego turystycznie.

### Grupa docelowa:

- przedsiębiorcy na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy

- indywidualni rolnicy na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy

## **2. AKTYWIZACJA SPOŁECZNA**

### **1. Usługi wspierające i wspomagające dla osób z niepełnosprawnością, zamieszkujących na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy.**

#### Cele działania:

- działania aktywizujące, mające na celu usamodzielnienie ekonomiczne osób z niepełnosprawnością w wieku produkcyjnym oraz ich otoczenia na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy, w szczególności poprzez:

- Zwiększenie zakresu usług asystenckich
- Zwiększenie zakresu usług opiekuńczych
- Zwiększenie zakresu specjalistycznych usług opiekuńczych
- Tworzenie mieszkań socjalnych
- Tworzenie mieszkań wspomaganych
- Zwiększenie zakresu usług psychologicznych
- Zwiększenie dostępności usług rehabilitacyjnych

#### Grupa docelowa:

- osoby z niepełnosprawnością, zamieszkujące wyznaczony teren zdegradowany gminy
- otoczenie osób z niepełnosprawnością, zamieszkujących wyznaczony teren zdegradowany gminy

### **2. Usługi wspierające i wspomagające dla osób starszych.**

#### Cele działania:

- działania aktywizujące, mające na celu utrzymanie sprawności osób starszych zamieszkujących wyznaczony teren zdegradowany gminy oraz zapewnienie opieki w sytuacji braku możliwości wykonywania podstawowych funkcji życiowych, w szczególności poprzez:

- Zwiększenie zakresu usług opiekuńczych
- Zapewnienie dobrej jakości usług zdrowotnych
- Zwiększenie dostępności usług rehabilitacyjnych
- Tworzenie mieszkań chronionych

- Zwiększenie zakresu usług psychologicznych

Grupa docelowa:

- osoby starsze zamieszkujące wyznaczony teren zdegradowany gminy
- otoczenie osób starszych zamieszkujących wyznaczony teren zdegradowany gminy

**3. Usługi wspierające i wspomagające dla osób bezrobotnych, zamieszkujących wyznaczony teren zdegradowany gminy.**

Cele działania:

- zwiększenie aktywności społecznej osób bezrobotnych zamieszkujących wyznaczony teren zdegradowany gminy w celu ekonomicznego usamodzielnienia, w szczególności poprzez:
  - Organizowanie warsztatów kompetencji społecznych
  - Organizowanie szkoleń zawodowych
  - Zwiększenie wymiaru pracy środowiskowej
  - Coaching
  - Tworzenie mieszkań wspomaganych
  - Organizowanie terapii, terapii uzależnień i psychoterapii

Grupa docelowa:

- osoby bezrobotne, zamieszkujące wyznaczony teren zdegradowany gminy
- otoczenie osób bezrobotnych, zamieszkujących wyznaczony teren zdegradowany gminy

### **3. AKTYWIZACJA EDUKACYJNA**

**1. Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych na poziomie edukacji przedszkolnej na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy.**

Cele działania:

- poprawa warunków i jakości usług edukacyjnych dla dzieci w wieku 3-6 lat, zamieszkujących wyznaczony teren zdegradowany gminy, w szczególności poprzez:
  - Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych
  - Organizację zajęć dodatkowych, rozwijających umiejętności i kompetencje dzieci
  - Organizację zajęć rekreacyjnych i sportowych, w celu utrzymania sprawności fizycznej dzieci

- Zwiększenie dostępności do usług kulturalnych poprzez organizację wyjazdów do teatru, kina, muzeum
- Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury edukacyjnej
- Wsparcie w zakresie organizacji zajęć rewalidacyjno – kompensacyjnych
- Organizację specjalistycznych usług wyrównujących szanse edukacyjne dzieci ze szczególnymi potrzebami
- Podnoszenie kompetencji kadry dydaktycznej

Grupa docelowa:

- dzieci w wieku 3 – 6 lat zamieszkujące wyznaczony teren zdegradowany gminy
- kadra dydaktyczna w przedszkolach

**2. Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych na poziomie edukacji podstawowej i gimnazjalnej na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy.**

Cele działania:

- poprawa warunków i jakości usług edukacyjnych dla dzieci w wieku szkolnym, zamieszkujących wyznaczony teren zdegradowany gminy, w szczególności poprzez:
  - Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych
  - Organizację zajęć dodatkowych, rozwijających umiejętności i kompetencje dzieci
  - Organizację zajęć rekreacyjnych i sportowych, w celu utrzymania sprawności fizycznej dzieci
  - Zwiększenie dostępności do usług kulturalnych poprzez organizację wyjazdów do teatru, kina, muzeum
  - Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury edukacyjnej
  - Wsparcie w zakresie organizacji zajęć rewalidacyjno – kompensacyjnych
  - Organizację specjalistycznych usług wyrównujących szanse edukacyjne dzieci ze szczególnymi potrzebami
  - Organizację dodatkowych zajęć, wyrównujących szanse edukacyjne
  - Podnoszenie kompetencji kadry dydaktycznej

Grupa docelowa:

- dzieci w wieku szkolnym, zamieszkujące wyznaczony teren zdegradowany gminy,

- kadra dydaktyczna w szkołach podstawowych i gimnazjum, działających na wyznaczonym obszarze zdegradowanym gminy

3. Tworzenie warunków do uzupełnienia lub podnoszenia wykształcenia dla osób pozostających bez zatrudnienia zamieszkujących wyznaczony teren zdegradowany gminy,

#### Cele działania:

- aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy, zamieszkujących wyznaczony teren zdegradowany gminy, poprzez zapewnienie warunków umożliwiających podniesienie poziomu wykształcenia, w tym w szczególności:

- Organizację zajęć i konsultacji z brokerem edukacyjnym
- Organizację zajęć podnoszących kompetencje kluczowe
- Organizację zajęć wyrównujących szanse edukacyjne
- Wsparcie w zakresie dostępu do zajęć edukacyjnych ( w tym, m.in.: finansowe, zapewnienie opieki osobom zależnym, komunikacyjne)

#### Grupa docelowa:

- osoby pozostające bez pracy, zamieszkujące wyznaczony teren zdegradowany gminy,
- otoczenie osób pozostających bez pracy, zamieszkujących wyznaczony teren zdegradowany gminy,

Program jest kompleksowym projektem obejmującym wszystkie działania zgłoszone przez interesariuszy i mieszczące się w kategorii działań rewitalizacyjnych wyznaczonych w sferze społecznej, technicznej, przestrzennej i gospodarczej, a także działania służące sprawniej realizacji procesu rewitalizacji gminy.

## **V. SKALA I POTRZEBY REWITALIZACYJNE OBSZARU ZDEGRADOWANEGO**

### **1. ZAŁOŻENIA W ZAKRESIE EFEKTYWNOŚCI PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY ZAPOLICE**

Wyznaczony obszar zdegradowany, objęty działaniami rewitalizacyjnymi wpłynie trwale na rozwój społeczny i ekonomiczny wyznaczonego obszaru zdegradowanego gminy Zapolice. Stworzone warunki rozwoju społeczno-gospodarczego wpłynęły na wzrost poziomu zaufania społecznego, zaangażowanie lokalnej społeczności w sprawy dotyczące obszaru zdegradowanego i jego mieszkańców oraz zapoczątkowanie i utrzymanie tendencji do stałego osiedlania się na terenie tych obszarów. Utworzenie trwałych miejsc pracy motywuje do podejmowania aktywności społeczno-zawodowej osób



pozostających bez pracy, z wykorzystaniem warunków podnoszenia kompetencji społecznych i zawodowych oraz wykształcenia w ramach wysokiej jakości usług świadczonych w ramach nowoczesnej infrastruktury edukacyjnej i społecznej. Wszyscy mieszkańcy obszarów wyznaczonych, jako zdegradowane, mają zapewniony dostęp do wysokiej jakości usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych, zwiększając i podnosząc poziom samodzielności, bez potrzeby korzystania ze wsparcia zewnętrznego. Aktywność mieszkańców obszarów rewitalizowanych w zakresie podstawowych potrzeb życiowych przekłada się na uczestnictwo i aktywność w obszarze kultury przy wykorzystaniu potencjału historycznego, krajobrazowego i infrastrukturalnego gminy. Ład przestrzenny i środowiskowy jest wizytówką obszaru zdegradowanego gminy, jako miejsca przyjaznego mieszkańcom i turystom, wpływając na rozwój gospodarczy w obszarze turystyki.

## **2. CELE PROGRAMU REWITALIZACJI GMINY ZAPOLICE**

Cele operacyjne Programu Rewitalizacji Gminy Zapolice na lata 2016 - 2023:

1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez zapewnienie wysokiej jakości edukacji oraz działania aktywizujące społecznie i zawodowo osoby pozostające bez pracy, zamieszkujące obszary zdegradowane gminy, w tym w szczególności osoby z niepełnosprawnością.
2. Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców obszarów rewitalizowanych, poprzez organizowanie wysokiej jakości usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych.
3. Rozwój społeczno – gospodarczy obszarów rewitalizowanych gminy poprzez wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej i stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, opartego na potencjale historycznym, krajobrazowym i środowiskowym gminy.

W oparciu o powyższe cele operacyjne, we współpracy z interesariuszami, w tym w szczególności uwzględniając wyniki spotkań konsultacyjnych, określone zostały następujące kierunki działań:

1. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez zapewnienie wysokiej jakości edukacji oraz działania aktywizujące społecznie i zawodowo osoby pozostające bez pracy, zamieszkujące obszary zdegradowane gminy, w tym w szczególności osoby z niepełnosprawnością.

### **Kierunki działań:**

- a) Zapewnienie wysokiej jakości usług wspierających i wspomagających dla osób pozostających bez pracy, zamieszkujące obszary zdegradowane gminy, w tym w szczególności osób z niepełnosprawnością.
- b) Tworzenie warunków do wykorzystania potencjału krajobrazowego i historycznego obszarów rewitalizowanych gminy, w zakresie rozwoju turystyki.
- c) Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych na wyznaczonych obszarach zdegradowanych

- d) Tworzenie warunków do uzupełnienia lub podnoszenia wykształcenia dla osób pozostających bez zatrudnienia, zamieszkujące obszary zdegradowane gminy,
  - e) Renowacja i modernizacja obiektów na obszarze rewitalizacji zmierzająca do przywrócenia lub nadania nowych funkcji społeczno-gospodarczych
  - f) Wspieranie przedsiębiorczości społecznej, integracji i reintegracji zawodowej mieszkańców zamieszkujących obszary zdegradowane gminy
2. Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców, zamieszkujących obszary zdegradowane gminy, poprzez organizowanie wysokiej jakości usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych.

**Kierunki działań:**

- a) Zapewnienie wysokiej jakości usług wspierających i wspomagających dla osób niesamodzielnych, zamieszkujących obszary zdegradowane gminy, w tym w szczególności osób starszych i osób z niepełnosprawnością.
  - b) Zapewnienie dostępu do wysokiej jakości usług zdrowotnych mieszkańców obszarów rewitalizowanych gminy.
  - c) Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych przeciwdziałających wczesnemu kończeniu edukacji szkolnej mieszkańców obszarów rewitalizowanych gminy.
  - d) Renowacja i modernizacja obiektów na obszarze rewitalizacji gminy, zmierzająca do przywrócenia lub nadania nowych funkcji społeczno-gospodarczych.
3. Rozwój społeczno – gospodarczy obszarów rewitalizowanych gminy poprzez wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej i stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, opartego na potencjale historycznym, krajobrazowym i środowiskowym gminy.

**Kierunki działań:**

- a) Tworzenie warunków do pracy w ramach indywidualnej działalności gospodarczej, rozwoju przedsiębiorczości i tworzenia trwałych miejsc pracy na obszarze zdegradowanym gminy.
- b) Zagospodarowanie przestrzeni publicznej funkcjonalnie powiązanej z obiektami poddawanyymi rewitalizacji, w tym rewaloryzacja terenów rekreacyjnych i atrakcyjnych historycznie, krajobrazowo i kulturowo.
- c) Promowanie i wykorzystanie walorów historycznych, krajobrazowych i środowiskowych obszarów rewitalizowanych gminy dla rozwoju turystyki.
- d) Wspieranie przedsiębiorczości społecznej, integracji i reintegracji zawodowej mieszkańców obszarów rewitalizowanych gminy .

### **3. WIZJA OBSZARÓW REWITALIZOWANYCH PO REALIZACJI DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH**

Osiągnięcie zakładanych celów Programu Rewitalizacji dla gminy Zapolice na lata 2016- 2023 w ramach zaplanowanych działań przyczyni się do pozytywnych zmian na terenie obszarów zdiagnozowanych jako zdegradowane. Dla każdego z obszarów określono wizję jego docelowego stanu, który ma być osiągnięty. W odniesieniu do każdego obszaru nastąpi uzdrowienie sytuacji społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej oraz technicznej w specyficznych aspektach, zidentyfikowanych jako zjawiska kryzysowe w danym obszarze.

#### **Beleń i Strońsko**

Sołectwa Beleń i Strońsko po realizacji działań rewitalizacyjnych to obszar skupiający najważniejsze atrakcje turystyczne gminy. Obszary zdegradowane na ich terenie zmieniają swoją funkcję w kierunku rozwoju potencjału turystycznego, a przez to gospodarczego gminy. Na terenie sołectw zwiększeniu ulega baza około turystyczna, poprzez podejmowanie przez gospodarstwa rolne (dzięki wsparciu doradczemu oferowanemu także w ramach działań rewitalizacyjnych) roli obiektów agroturystycznych. Zwiększają się możliwości znalezienia zatrudnienia na obszarze obu sołectw, zmniejszeniu ulega zjawisko bezrobocia, mieszkańcy usamodzielniają się ekonomicznie. Rozwija się turystyczny, kulturowy, krajobrazowy i historyczny charakter gminy, możliwości jej promowania i czerpania zysków ekonomicznych z branży turystycznej.

Zdecydowanej poprawie ulega infrastruktura turystyczna w postaci utworzenia nowoczesnych szlaków, w pełni wykorzystujących zasoby gminy i sołectw. Obszar zdegradowany staje się atrakcyjny estetycznie zarówno dla turystów, jak i jego mieszkańców. Mieszkańcy sołectw są świadomi zasobów swojego miejsca zamieszkania i swojej społeczności lokalnej, identyfikują się z nią, są bardziej aktywni społecznie i zawodowo.

#### **Młodawin Górny**

Dzięki realizacji działań rewitalizacyjnych, polegających na kompleksowej przebudowie i rozbudowie budynku po dawnej szkole na potrzeby utworzenia mieszkań socjalnych i wspomaganych, na terenie sołectwa zwiększa się dostęp do kluczowych usług społecznych w zakresie mieszkalnictwa, aktywizacji społeczno-zawodowej oraz opieki i specjalistycznej opieki nad osobami niesamodzielnymi z powodu wieku, niepełnosprawności. W sołectwie zmniejsza się zjawisko braku samodzielności życiowej, skutkującej, ale i będącej efektem długotrwałego bezrobocia oraz korzystania ze świadczeń socjalnych. Zwiększa się jakość życia najbardziej zagrożonych marginalizacją mieszkańców sołectwa: osób starszych, niepełnosprawnych oraz bezrobotnych. Dzięki mieszkaniom socjalnym i wspomaganim możliwe jest wdrażanie kompleksowych programów aktywizacji społecznej i zawodowej osób znajdujących się poza rynkiem pracy. Wsparcie w zakresie podnoszenia kompetencji tych osób (warsztaty, szkolenia zawodowe, praca środowiskowa, coaching, terapia) jest efektywniejsze dzięki możliwości zapewnienia im odpowiednich warunków życia. W sferze przestrzenno-funkcjonalnej następuje znaczna poprawa

sytuacji na obszarze sołectwa poprzez rewitalizację obiektu dawnej szkoły, nadanie jej nowych funkcji, ważnych z punktu widzenia potrzeb społecznych i ekonomicznych społeczności lokalnej. Poprawia się estetyka obszaru zdegradowanego, a efekty działań rewitalizacyjnych przekładają się pozytywnie na rozwój całej gminy, poprzez rozwój systemu wsparcia osób niesamodzielnych i zagrożonych marginalizacją i wyposażenie go w odpowiednią infrastrukturę techniczną.

## **Zapolice**

Realizacja działań rewitalizacyjnych na obszarze zdegradowanym w obrębie miejscowości Zapolice w największym stopniu oddziałuje na całą gminę, jako że Zapolice są jej centralną miejscowością i skupiają większość funkcji społecznych, gospodarczych i kulturalnych.

Obszar Zapolice po rewitalizacji jest przestrzenią rozwoju społecznego, ekonomicznego, turystycznego i kulturowego miejscowości i całej gminy. Zwiększają się walory estetyczne przestrzeni publicznej w stolicy i wizytówce gminy poprzez kompleksową przebudowę i rozbudowę Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu, remont i rozbudowę budynku szkolnego i budowę przedszkola oraz rewaloryzację zabytkowego parku. Zapolice stają się atrakcyjnym estetycznie miejscem zarówno dla mieszkańców, jak i dla turystów.

Zapolice są także kompleksowym ośrodkiem wspierania rozwoju gospodarczego gminy. Dzięki rewitalizacji budynku GOKiS oraz podjęciu działań w obszarze aktywizacji zawodowej i rozwijania przedsiębiorczości, Zapolice oferują możliwości pozyskania rzetelnych informacji i doradztwa zarówno dla zewnętrznych inwestorów, jak i osób prowadzących działalność rolniczą, dominującą na obszarze gminy. Są przestrzenią dla realizacji przedsięwzięć rozwijających i unowocześniających gospodarstwa rolnicze, nie tylko w zakresie zwiększania potencjału produkcji rolnej czy sadowniczej, ale i podejmowania nowych funkcji, w tym zwłaszcza agroturystycznych. Zapolice są centrum pozyskiwania inwestorów, kreowania sprzyjających im warunków działania oraz powstawania nowych miejsc pracy.

Dzięki realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Zapolicach zwiększa się potencjał turystyczny gminy, poprzez rozwój i wykorzystanie jej walorów historycznych, krajobrazowych oraz kulturowych. Mieszkańcy i turyści mają dostęp do wysokiej jakości informacji turystycznej, gmina skuteczniej promuje swoje walory turystyczne, ma lepsze zaplecze infrastrukturalne dla realizacji wydarzeń kulturalnych o randze lokalnej i ponadlokalnej.

Poprawie ulega sytuacja związana z głównym problemem społecznym tego obszaru – niewystarczający dostęp do usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych. Mieszkańcy sołectwa i całej gminy, w tym osoby starsze, stanowiące znaczny odsetek mieszkańców Zapolice, mają szeroką możliwość korzystania z usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych. Jakość ich życia ulega poprawie, co jest tym bardziej istotne, że średni przewidywany czas życia ulega stałemu wydłużeniu.

Zwiększają się szanse powodzenia w dorosłym życiu dla najmłodszych mieszkańców sołectwa i gminy, poprzez poprawę infrastruktury i oferty edukacyjnej oraz znaczące poszerzenie dostępności miejsc przedszkolnych. Rodzice (zwłaszcza matki) dzieci w wieku przedszkolnym mają większe szanse powrotu na rynek pracy. Dzieciom i młodzieży oferowane są zajęcia dodatkowe, poszerzające ich wiedzę i umiejętności w kluczowych obszarach (języki obce, przedsiębiorczość), pozwalające rozwijać zainteresowania oraz wzmacniające ich przyszły start w dorosłość i aktywność zawodową. Poprawia się sytuacja dzieci i młodzieży z niepełnosprawnościami, poprzez dostosowanie infrastruktury edukacyjnej do ich potrzeb.

Podsumowując, rewitalizacja obszaru zdegradowanego na terenie sołectwa Zapolice umożliwi realizację jego nowych, niezbędnych z punktu widzenia rozwoju gminy funkcji, przede wszystkim w zakresie rozwoju przedsiębiorczości, turystyki, oferty edukacyjnej, zdrowotnej i rekreacyjnej.

### **Holendry**

Dzięki działaniom rewitalizacyjnym Holendry są miejscem świadczenia wysokiej jakości usług aktywizacji społecznej i usług opiekuńczych. Przebudowany i rozbudowany budynek po dawnej szkole to baza infrastrukturalna dla realizacji niezbędnych z punktu widzenia potrzeb lokalnej społeczności, nowych funkcji. To także czynnik zwiększający atrakcyjność i estetykę przestrzeni publicznej w sołectwie.

Zmniejszeniu ulega skala najważniejszego zjawiska kryzysowego na tym obszarze, jakim jest wysokie bezrobocie. Dzięki dostępności mieszkań socjalnych i mieszkania wspomagane jest realizowanie skutecznych i efektywnych działań o charakterze miękkim, podnoszącym kompetencje społeczne i zawodowe osób bezrobotnych, wielokrotnie wykluczonych z życia społecznego i rynku pracy. Holendry są miejscem sprzyjającym także rodzinom z małymi dziećmi, w których znacznym problemem było dotychczas bezrobocie spowodowane koniecznością sprawowania opieki nad dziećmi. Dostępność usług opieki dla dzieci do 3 roku życia znacząco poprawia szanse wejścia lub powrotu na rynek pracy, zwłaszcza dla młodych kobiet bez doświadczenia zawodowego.

Zwiększa się również jakość życia najstarszych mieszkańców sołectwa, osób z niepełnosprawnościami oraz ich rodzin, które mają zapewniony dostęp do wysokiej jakości usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych.

Do osiągnięcia tak zarysowanych wizji rozwoju obszarów rewitalizowanych przyczynią się kluczowe projekty i przedsięwzięcia rewitalizacyjne

## **4. LISTA GŁÓWNYCH PROJEKTÓW I PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH**

- 1. Kompleksowa przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu wraz z infrastrukturą towarzyszącą jako centrum rozwoju kultury i przedsiębiorczości w Zapolicach.**

Ośrodek ma być centrum skupiającym wszystkie funkcje dotyczące kultury ( walory krajobrazowe i historyczne gminy jako miejsca do pracy plenerowej artystów) sportu i turystyki (Miejsce startowe dla 3 szlaków turystycznych: historycznego, sportowego i krajobrazowego), przedsiębiorczości ( jako miejsca informacji dla przedsiębiorców w zakresie możliwości rozwoju działalności w kluczowych obszarach działalności gminy tj. turystyki i rolnictwa skupionego w grupach producenckich).

**Realizacja: 2018-2020**

**Koszt: około 4.000.000,00 zł.**

Gmina Zapolice po realizacji kompleksowej przebudowy i rozbudowy GOKiS przewiduje realizację z zakresu działań EFS dostosowanych do wszystkich interesariuszy na wsparcie finansowe działań edukacyjnych, kulturalnych i sportowych.

**Realizacja 2018-2020**

Koszt działań EFS stanowi ok. 10% (ok. 400 tys. zł) kosztu EFRR

2. Kompleksowa przebudowa i rozbudowa budynku po dawnej szkole w miejscowości Holendry pod potrzeby utworzenia mieszkań socjalnych i wspomaganych oraz pomieszczeń dla potrzeb prowadzenia usługi opiekuna dziennego.

**Realizacja : 2017-2019**

Koszt: 1.300.000,00 zł.

Gmina Zapolice po realizacji kompleksowej przebudowy i rozbudowy po byłej szkole w miejscowości Holendry przewiduje realizację z zakresu działań EFS dostosowanych do wszystkich interesariuszy zdegradowanego obszaru na wsparcie finansowe działań realizowanych przez Klub Integracji Społecznej. Będą to: warsztaty aktywizujące osoby bezrobotne, warsztaty psychologiczne, psychoterapeutyczne. W ramach wsparcia z działania EFS przewiduje się wsparcie asystenta rodziny dla osób niepełnosprawnych i niesamodzielnymi.

**Realizacja 2018-2020**

Koszt działań EFS stanowi do 10% (do 130 tys zł) kosztu EFRR

3. Kompleksowa przebudowa i rozbudowa budynku po dawnej szkole w miejscowości Młodawin Górny pod potrzeby utworzenia mieszkań socjalnych i wspomaganych.

**Realizacja : 2019-2021**

Koszt: 1.100.000,00 zł.

Gmina Zapolice po realizacji kompleksowej przebudowy i rozbudowy po byłej szkole w miejscowości Młodawin Górny przewiduje realizację z zakresu działań EFS dostosowanych do wszystkich interesariuszy zdegradowanego obszaru na wsparcie finansowe działań realizowanych przez Klub Integracji Społecznej. Będą to: warsztaty aktywizujące osoby bezrobotne, warsztaty psychologiczne, psychoterapeutyczne. W ramach wsparcia z działania EFS przewiduje się wsparcie asystenta rodziny dla osób niepełnosprawnych i niesamodzielnymi.

**Realizacja 2018-2020**

**Koszt działań EFS stanowi ok. 10% ( 110 tys zł) kosztu EFRR**

- 4. Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych , poprzez remont i rozbudowę budynków szkolnych wraz z zapewnieniem odpowiedniej infrastruktury i usług edukacyjnych oraz budowę przedszkola wraz z zapewnieniem odpowiedniej infrastruktury i usług edukacyjnych w Zapolicach.**

**Realizacja : 2017-2022**

**Koszt: 6.000.000,00 zł.**

**Gmina Zapolice po realizacji kompleksowej przebudowy i rozbudowy Zespołu Szkół Ogólnokształcących w miejscowości Zapolice przewiduje z zakresu działań EFS realizację wielu programów, których celem jest podniesienie jakości kształcenia , poziomu edukacji a w przyszłości kompetencji na rynku pracy**

**Realizacja 2018-2020**

**Koszt działań EFS stanowi ok 10% (600 tys zł) kosztu EFRR**

#### **5. Rewaloryzacja zabytkowego parku w Zapolicach**

Rewaloryzacja parku ma się przyczynić do wzrostu estetyki przestrzeni publicznej na obszarze rewitalizacji, a także do zapewnienia miejsca dla rozwoju aktywności społecznej mieszkańców. Poprzez wzrost atrakcyjności obszaru rewitalizacji, wzrośnie również atrakcyjność turystyczna gminy. Wynikające z tego zwiększone zapotrzebowanie na usługi turystyczne i okołoturystyczne będzie stanowiło czynnik motywujący mieszkańców gminy do podjęcia działalności w tych sektorach gospodarki (przede wszystkim branża noclegowa, gastronomiczna, eko-rolnictwo i zdrowa żywność).

**Realizacja : 2017-2019**

**Koszt: około 2.000.000,00 zł.**

Projekt ten, realizowany ze środków europejskich w ramach EFRR, jest komplementarny z projektami uzupełniającymi, współfinansowanym w ramach EFS: tworzenie warunków do wykorzystania potencjału krajobrazowego i historycznego na wyznaczonym obszarze rewitalizacji gminy w zakresie rozwoju turystyki. Udział środków EFS w projekcie wyniesie 10% ( ok 200 tys zł ).

**6. Budowa infrastruktury turystycznej i sportowej dla potrzeb rozwoju społeczno – gospodarczego obszarów rewitalizacji w gminie Zapolice w obszarze turystyki.**

**Realizacja : 2017-2022**

**Koszt: 2.900.000 zł.**

Stworzenie oferty turystycznej, budowa infrastruktury turystycznej pod potrzeby utworzenia szlaków: sportowego, historycznego i kulturalno – krajobrazowego, w tym budowa ścieżek rowerowych, budowa punktów widokowych, budowa i rozbudowa obiektów sportowych (siłownie punktowe na szlaku, wypożyczalnia sprzętu sportowego, wodopoje uliczne), multimedialny system informacji turystycznej. Budowa infrastruktury turystycznej i sportowej przyczyni się do rozwoju przedsiębiorczości zarówno przez pozyskanych inwestorów jak i uaktywni działalność organizacji pozarządowych.

Projekt ten, realizowany ze środków europejskich w ramach EFRR, jest komplementarny z projektami uzupełniającymi, współfinansowanym w ramach EFS: tworzenie warunków do wykorzystania potencjału krajobrazowego i historycznego na wyznaczonym obszarze rewitalizacji gminy w zakresie rozwoju turystyki. Udział środków EFS w projekcie wyniesie 10% ( ok 290 tys. zł).

**7. Rozwój sieci dróg gminnych, jako czynnika umożliwiającego rozwój społeczno-gospodarczy obszarów rewitalizacji w gminie Zapolice**

**Realizacja : 2017-2023**

**Koszt: 5.500.000 zł.**

Projekt ten, realizowany ze środków europejskich w ramach EFRR, jest komplementarny z projektami uzupełniającymi, współfinansowanym w ramach EFS: tworzenie warunków dla inwestorów, w celu wykorzystania potencjału inwestycyjnego na wyznaczonym obszarze rewitalizacji gminy; tworzenie warunków do wykorzystania potencjału krajobrazowego i historycznego na wyznaczonym obszarze rewitalizacji Gminy w zakresie rozwoju turystyki ( drogi, ścieżki rowerowe). Udział środków EFS w projekcie wyniesie 10% ( ok 550tys zł)

**8. Rozbudowa i przebudowa budynku Ośrodka Zdrowia wraz z wyposażeniem dla potrzeb prowadzenia wysokiej jakości usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych obszaru rewitalizacji w Zapolicach**

**Realizacja: 2018-2020**

**Koszt: około 2 000 000,00 zł.**

Projekt ten, realizowany ze środków europejskich w ramach EFRR, jest komplementarny z projektami uzupełniającymi, współfinansowanym w ramach EFS: tworzenie programów profilaktycznych, podnoszących świadomość prowadzenia zdrowego trybu życia.



Udział środków EFS w projekcie wyniesie 10% 9 ok. 200 tys. zł).

Rozbudowa ośrodka przyczyni się do rozwoju przedsiębiorczości. Ośrodek spełniający wymogi lokalowe przyciągnie specjalistów, którzy poszerzą świadczenia swoich usług przez co znacznie się poprawi dostępność do wysokiej jakości usług medycznych na obszarze rewitalizacji w Zapolicach

**9. Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków komunalnych w miejscowości Zapolice, jako czynnika rozwoju gospodarczego obszarów zdegradowanych, opartego na potencjale środowiskowym gminy**

**Realizacja : 2017-2018**

**Koszt: 3 150 000,00 zł.**

Projekt realizowany z udziałem środków europejskich w ramach EFRR i PROW. Planowane jest również wsparcie z WFOŚiGW w Łodzi. Oczyszczalnia ścieków jest kluczowym zadaniem gminy dla zapewnienia podstawowych wymogów sanitarnych mieszkańców gminy jak i przyszłych inwestorów.

## **5. OPIS PRZEDSIĘWZIĘĆ REWITALIZACYJNYCH**

**1. Kompleksowa przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu wraz z infrastrukturą towarzyszącą jako centrum rozwoju kultury i przedsiębiorczości w Zapolicach.**

Przedsięwzięcie jest zgodne ze Strategią Rozwoju Gminy Zapolice 2013-2020, a także wpisuje się w cel operacyjny nr 3 Programu rewitalizacji „Rozwój społeczno – gospodarczy gminy poprzez wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej i stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, opartego na potencjale historycznym, krajobrazowym i środowiskowym gminy” oraz zgodne jest z przyjętymi kierunkami działań.

a) Realizator : Gmina Zapolice, Gminny Ośrodek Kultury i Sportu

b) Zakres działań:

- przebudowa i rozbudowa GOKiS z zapewnieniem dostępności dla osób niesamodzielnych
- wyposażenie GOKiS w zakresie realizowanych zadań
- organizacja punktu informacji turystycznej

- organizacja punktu informacyjnego dla przedsiębiorców i inwestorów w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze zdegradowanym
- organizacja zajęć aktywizacji społecznej **dla mieszkańców obszarów rewitalizacji i mieszkańców gminy Zapolice** (sportowo – rekreacyjne, kulturalne)
- nawiązanie współpracy z potencjalnymi odbiorcami usług GOKiS spoza obszaru gminy
- organizacja wydarzeń o znaczeniu kulturalnym i historycznym o zasięgu ponadregionalnym w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze zdegradowanym,
- promocja oferty turystycznej i kulturalnej gminy, w zakresie rozwoju przedsiębiorczości **na obszarze rewitalizacji**

c) Lokalizacja : Zapolice

**d) Odbiorcy: mieszkańcy obszarów rewitalizacji w gminie Zapolice, lokalni przedsiębiorcy oraz rolnicy indywidualni, mieszkańcy gminy**

e) Prognozowane rezultaty:

- wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej w obszarze zdegradowanym gminy, poprzez rozbudowę i przebudowę GOKiS; Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru (liczba obiektów zrewitalizowanych 1)

- stworzenie warunków do rozwoju społeczno – gospodarczego **obszarów rewitalizacji gminy** poprzez utworzenie punktu informacyjnego dla przedsiębiorców i inwestorów; Rezultat mierzalny na poziomie miesiąca, w oparciu o karty doradztwa osób korzystających z oferty punktu (liczba przedsiębiorców obszarów rewitalizowanych, korzystających ze wsparcia doradczego)

- stworzenie warunków do rozwoju społeczno – gospodarczego na **obszarze rewitalizacji w Zapolicach** poprzez utworzenie punktu informacji turystycznej; Rezultat mierzalny na poziomie miesiąca, w oparciu o liczbę osób korzystających z oferty punktu (liczba osób korzystających z oferty punktu informacji turystycznej)

- stworzenie warunków do rozwoju społeczno – gospodarczego na **obszarze rewitalizacji w Zapolicach** poprzez organizację wydarzeń o znaczeniu kulturalnym i historycznym; Rezultat mierzalny w oparciu o dokumentację każdego z organizowanych wydarzeń (sprawozdanie, dokumentacja fotograficzna, dokumentacja finansowa) (Liczba zrealizowanych wydarzeń o charakterze historyczno – kulturalnym na obszarach zdegradowanych gminy)

- aktywizacja społeczna mieszkańców obszarów rewitalizacji w gminie Zapolice; Rezultat mierzalny na poziomie miesiąca, w oparciu o dane o osobach uczestniczących w zajęciach organizowanych przez GOKiS(liczba osób korzystających z zajęć aktywizujących z obszarów rewitalizowanych gminy)

f) **Koszt: około 4.000.000,00 zł.**

g) Źródła finansowania:

- dotacje z RPO Wł 2014-2020 – 2.400.000,00 zł - 60%
- dotacje z PROW 2014-2020 – 200.00,00 zł - 5%

- dotacje z POIS 2014-2020 - 600.000,00 zł - 15%
- środki własne z budżetu Gminy – 120.000,00 zł - 3%
- dotacje Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego – 400.000,00 zł - 10%
- dotacje Ministerstwa Sportu – 280.000,00 zł - 7%

## **2. Kompleksowa przebudowa i rozbudowa budynku po dawnej szkole w miejscowości Holendry pod potrzeby utworzenia mieszkań socjalnych i wspomaganych oraz pomieszczeń dla potrzeb prowadzenia usługi opiekuna dziennego.**

Przedsięwzięcie jest zgodne ze Strategią Rozwoju Gminy Zapolice 2013-2020, a także wpisuje się w cel operacyjny nr 2 „Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców poprzez organizowanie wysokiej jakości usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych” oraz zgodne jest z przyjętymi kierunkami działań.

a) Realizator : Gmina Zapolice

b) Zakres działań:

- przebudowa i rozbudowa budynku po dawnej szkole w miejscowości Holendry w zakresie zmiany sposobu użytkowania i zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnością
- utworzenie mieszkań socjalnych
- utworzenie mieszkania wspomagane
- utworzenie pomieszczeń dla prowadzenia usług opiekuna dziennego
- utworzenie Klubu Integracji Społecznej
- świadczenie usług aktywizujących
- świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych
- świadczenie usług opieki dla dzieci w wieku od 20 tygodnia do 3 roku życia jako elementu aktywizacji społecznej i zawodowej mieszkańców gminy.

c) Lokalizacja : Holendry

**d) Odbiorcy: mieszkańcy z obszarów rewitalizacji w gminie Zapolice i miejscowości ościennych**

e) Prognozowane rezultaty:

- wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej **na obszarze zdegradowanym gminy** poprzez rozbudowę i przebudowę budynku po dawnej szkole w Holendrach ; Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru (liczba obiektów zrewitalizowanych)
- aktywizacja społeczna osób niesamodzielnych **z obszaru rewitalizacji**; rezultat mierzalny w skali roku na podstawie liczby osób korzystających z mieszkania wspomagane (efektywność społeczna)

- aktywizacja społeczna i zawodowa osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym z **obszaru rewitalizacji gminy**; rezultat mierzony w skali roku, na podstawie wartości % osób zaktywizowanych społecznie i/lub zawodowo w stosunku do liczby osób korzystających ze wsparcia;

- zwiększenie aktywności zawodowej osób pracujących i pozostających bez pracy, zamieszkałych na **obszarach rewitalizacji**, po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka, osób bezrobotnych oraz wsparcie warsztatowe dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; Rezultat mierzalny w skali roku w oparciu o liczbę rodziców, którzy powrócili do pracy lub podjęli zatrudnienie po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka.

f) **Koszt: 1.300.000,00 zł.**

g) Źródła finansowania:

- dotacje z RPO Wł 2014-2020 – 780.000,00 zł - 60%
- dotacje z programu MRPiPS „Maluch” – 325.000,00 zł - 25%
- dotacje w zakresie realizacji zadań finansowanych z budżetu państwa – 130.000,00 zł - 10%
- środki własne z budżetu Gminy – 65.000,00 zł - 5%

### **3. Kompleksowa przebudowa i rozbudowa budynku po dawnej szkole w miejscowości Młodawin Górny pod potrzeby utworzenia mieszkań socjalnych i wspomaganych.**

Przedsięwzięcie jest zgodne ze Strategią Rozwoju Gminy Zapolice 2013-2020, a także wpisuje się w cel operacyjny nr 2 „Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców poprzez organizowanie wysokiej jakości usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych” oraz zgodne jest z przyjętymi kierunkami działań.

a) Realizator : Gmina Zapolice

b) Zakres działań:

- przebudowa i rozbudowa budynku po dawnej szkole w miejscowości Holendry w zakresie zmiany sposobu użytkowania i zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnością

- utworzenie mieszkań socjalnych

- utworzenie mieszkania wspomagane

- utworzenie świetlicy

- utworzenie Klubu integracji Społecznej

- świadczenie usług aktywizujących

- świadczenie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych

c) Lokalizacja : Młodawin Górny

d) Odbiorcy: mieszkańcy **obszarów rewitalizacji** gminy Zapolice

e) Prognozowane rezultaty:

- wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej **obszarów rewitalizacji**, poprzez rozbudowę i przebudowę budynku po dawnej szkole w Młodawinie Górnym ; Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru (liczba obiektów zrewitalizowanych)

- aktywizacja społeczna osób **niesamodzielnych z obszarów rewitalizacji** ; rezultat mierzalny w skali roku na podstawie liczby osób korzystających z mieszkania wspomaganego (efektywność społeczna)

- aktywizacja społeczna i zawodowa osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym z **obszarów rewitalizacji; rezultat mierzony w skali roku, na podstawie wartości % osób zaktywizowanych społecznie** i/lub zawodowo w stosunku do liczby osób korzystających ze wsparcia;

f) **Koszt: 1.100.000,00 zł.**

g) Źródła finansowania:

- dotacje z RPO Wł 2014-2020 – 825.000,00 zł - 75%

- dotacje z MRPiPS – 110.000,00 zł - 10%

- dotacje w zakresie realizacji zadań finansowanych z budżetu państwa – 132.000,00 zł - 12%

- środki własne z budżetu Gminy – 33.000,00 zł - 3%

#### **4. Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych , poprzez remont i rozbudowę budynków szkolnych wraz z zapewnieniem odpowiedniej infrastruktury i usług edukacyjnych oraz budowę przedszkola wraz z zapewnieniem odpowiedniej infrastruktury i usług edukacyjnych w Zapolicach.**

Przedsięwzięcie jest zgodne ze Strategią Rozwoju Gminy Zapolice 2013-2020, a także wpisuje się w cel operacyjny nr 2 „Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców poprzez organizowanie wysokiej jakości usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych” oraz zgodne jest z przyjętymi kierunkami działań.

a) Realizator : Gmina Zapolice

b) Zakres działań:

- przebudowa i rozbudowa budynków Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Zapolicach wraz z wyposażeniem, w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnością;

- budowa przedszkola wraz z wyposażeniem, dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnością;

- organizacja zajęć dodatkowych, w tym zajęć rewalidacyjno – kompensacyjnych;

- poszerzenie oferty edukacyjnej o dodatkowe zajęcia nauki języków obcych, kompetencje kluczowe, elementy przedsiębiorczości;

- podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry dydaktycznej

c) Lokalizacja : Zapolice

d) Odbiorcy: **mieszkańcy obszarów rewitalizacji gminy Zapolice**

e) Prognozowane rezultaty:

- wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej **obszaru zdegradowanego** gminy poprzez remont i rozbudowę budynków Zespołu Szkół w Zapolicach ; Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru (liczba obiektów zrewitalizowanych)
- wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej **obszaru zdegradowanego** poprzez budowę budynku przedszkola w Zapolicach; Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru (liczba obiektów zrewitalizowanych)
- zwiększenie liczby dzieci korzystających z edukacji przedszkolnej; Rezultat mierzalnych na koniec każdego roku szkolnego (odsetek dzieci w wieku 3-6 lat uczęszczających do przedszkola)
- zwiększenie liczby dzieci z niepełnosprawnością, korzystających z edukacji elementarnej; Rezultat mierzalnych na koniec każdego roku szkolnego (liczba dzieci z niepełnosprawnością uczęszczających do przedszkola, szkoły podstawowej, gimnazjum)

f) **Koszt : 6.000.000 zł.**

g) Źródła finansowania:

- dotacje z RPO Wł 2014-2020 – 3.900.000,00 zł - 65%
- dotacje z MEN – 300.000,00 zł - 5%
- subwencja oświatowa – 1.500.000,00 zł - 25%
- środki własne z budżetu Gminy - 300.000,00 zł - 5%

## 5. Rewaloryzacja zabytkowego parku w Zapolicach

Przedsięwzięcie jest zgodne ze Strategią Rozwoju Gminy Zapolice 2013-2020, a także wpisuje się w cel operacyjny nr 3 Programu rewitalizacji „Rozwój społeczno – gospodarczy gminy poprzez wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej i stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, opartego na potencjale historycznym, krajobrazowym i środowiskowym gminy” oraz zgodne jest z przyjętymi kierunkami działań.

Park podworski w Zapolicach, o ogólnej powierzchni 2,97 ha, położony na działce o nr ewidencyjnym 177/2 w tym: powierzchnia stawu parkowego 1350 m<sup>2</sup> wpisany do gminnego rejestru ewidencji zabytków.

Park położony jest w centrum miejscowości, na obszarze dawnego dworu, przy drodze powiatowej Ptazkowice- Zapolice. Składa się on z dawnego parku dworskiego związanego z zespołem zabudowy mieszkaniowej i usługowej, stanowiącego bezpośrednie sąsiedztwo Urzędu Gminy, położonego w parku o charakterze wiejskim z przełomu XIX i XX wieku.

Celem ogólnym realizacji projektu „Rewaloryzacja zabytkowego parku w Zapolicach” jest podniesienie atrakcyjności przyrodniczej Zapolic poprzez przywrócenie dawnej świetności XIX wiecznego zabytkowego parku w Zapolicach oraz poprzez efektywne wykorzystanie potencjału kulturowego dziedzictwa przeszłości jako czynnika rozszerzenia oferty turystycznej, edukacyjnej i kulturowej gminy Zapolice.

Rewaloryzacja gminnego parku w Zapolicach uratuje i odnowi przez lata niszczący i odchodzący do historii park. Zrewaloryzowany park stanie się centralnym miejscem w gminie i z pewnością zyska zupełnie nowy wymiar jako przestrzeń integracji i będzie znów pełnić ważną rolę w życiu lokalnej społeczności.

Park będzie stanowił miejsce plenerowych lekcji przyrody dla Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Zapolicach oraz zajęć dydaktycznych Publicznego Przedszkola. Będzie stanowił miejsce plenerowych warsztatów fotograficznych i plastycznych dla mieszkańców województwa łódzkiego.

Ponadto park będzie stanowił cenną wartość dla leśników i ogrodników gdyż będzie można pozyskać nasiona cennego starodrzewia rodzimego. Przy okazach pomnikowych będą tabliczki informacyjne.

Park będzie również ogólnodostępnym miejscem do organizacji rodzinnych, szkolnych i okolicznościowych pikników, wydarzeń kulturalnych realizowanych przez instytucje oświatowe i kulturalne.

Rewaloryzacja parku przyczyni się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej. Planowane są na wybudowanej scenie plenerowej organizacje wystaw rękodzieł ludowych, pikniki kulinarne z potrawami regionalnymi, występy zespołów ludowych itp. Szeroki wachlarz imprez w naturalny sposób przyczyni się do powstania inicjatyw z małą przedsiębiorczością, wzmocni zainteresowanie turystów regionalnym potencjałem twórczości ludowej.

a) Realizator : Gmina Zapolice

b) Zakres działań:

- odtworzenie zabytkowej struktury parku
- zaprojektowanie i wykonanie nasadzeń
- dostosowanie przestrzeni parku do potrzeb użytkowania przez mieszkańców oraz turystów
- budowa infrastruktury towarzyszącej
- zaprojektowanie i wykonanie ścieżek rowerowych
- zaprojektowanie i wykonanie szlaku turystycznego (historycznego)

c) Lokalizacja : Zapolice

d) Odbiorcy: mieszkańcy **obszarów rewitalizacji** gminy Zapolice,

e) Prognozowane rezultaty:

- wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej **obszarów rewitalizowanych gminy**, poprzez rewitalizację zabytkowego parku w Zapolicach; Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru (liczba obiektów zrewitalizowanych)
- zwiększenie liczby turystów, **jako elementu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach zdegradowanych, wyznaczonych do rewitalizacji**; Rezultat mierzalny w oparciu o dane punktu informacji turystycznej raz do roku (liczba turystów)

- rozwój przedsiębiorczości na obszarach zdegradowanych, oparty o turystykę ; Rezultat mierzalny w skali roku w oparciu o dane od przedsiębiorców (liczba nowoutworzonych miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty)

- zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców z **obszarów rewitalizacji** poprzez organizację wydarzeń w zrewitalizowanym parku; Rezultat mierzalny w skali roku (liczba mieszkańców uczestniczących w organizowanych wydarzeniach)

f) Koszt: 2.000.000 zł.

g) Źródła finansowania:

- dotacje z RPO Wł 2014-2020 – 1.260.000,00 zł - 63%
- dotacje z Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego – 200.000,00 zł - 10%
- dotacje z PFRON – 200.000,00 zł - 10%
- dotacje WFOŚiGW w Łodzi – 200.000,00 zł - 10%
- środki własne z budżetu Gminy – 140.000,00 zł - 7%

#### **6. Budowa infrastruktury turystycznej i sportowej na terenach zdegradowanych, dla potrzeb rozwoju społeczno – gospodarczego obszarów rewitalizacji gminy w obszarze turystyki**

Przedsięwzięcie jest zgodne ze Strategią Rozwoju Gminy Zapolice 2013-2020, a także wpisuje się w cel operacyjny nr 3 Programu rewitalizacji „Rozwój społeczno – gospodarczy gminy poprzez wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej i stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, opartego na potencjale historycznym, krajobrazowym i środowiskowym gminy” oraz zgodne jest z przyjętymi kierunkami działań.

a) Realizator : Gmina Zapolice, Gminny Ośrodek Kultury i Sportu

b) Zakres działań:

- budowa szlaków turystycznych
- wyposażenie turystyczne w zakresie realizowanych zadań
- organizacja punktu informacji turystycznej
- organizacja punktu informacyjnego dla przedsiębiorców i inwestorów w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze zdegradowanym
- organizacja wydarzeń o znaczeniu kulturalnym i historycznym o zasięgu ponad regionalnym w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze zdegradowanym,
- promocja oferty turystycznej i kulturalnej Gminy, w zakresie rozwoju przedsiębiorczości na obszarze zdegradowanym

c) Lokalizacja : Zapolice, Strońsko, Beleń



**d) Odbiorcy: mieszkańcy obszarów rewitalizowanych gminy Zapolice, lokalni przedsiębiorcy oraz rolnicy indywidualni z obszarów rewitalizacji gminy**

e) Prognozowane rezultaty:

- wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej **w obszarze zdegradowanym gminy**, poprzez rozbudowę i przebudowę GOKiS; Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru (liczba obiektów zrewitalizowanych 1)

- stworzenie warunków do rozwoju społeczno – gospodarczego **obszarów rewitalizacji gminy** poprzez utworzenie punktu informacyjnego dla przedsiębiorców i inwestorów; Rezultat mierzalny na poziomie miesiąca, w oparciu o karty doradztwa osób korzystających z oferty punktu (liczba przedsiębiorców z obszarów rewitalizowanych, korzystających ze wsparcia doradczego)

- stworzenie warunków do rozwoju społeczno – gospodarczego **obszarów rewitalizacji gminy** poprzez utworzenie punktu informacji turystycznej; Rezultat mierzalny na poziomie miesiąca, w oparciu o liczbę osób korzystających z oferty punktu (liczba osób korzystających z oferty punktu informacji turystycznej)

- stworzenie warunków do rozwoju społeczno – gospodarczego **obszarów rewitalizacji gminy** poprzez organizację wydarzeń o znaczeniu kulturalnym i historycznym; Rezultat mierzalny w oparciu o dokumentację każdego z organizowanych wydarzeń (sprawozdanie, dokumentacja fotograficzna, dokumentacja finansowa) (Liczba zrealizowanych wydarzeń o charakterze historyczno – kulturalnym na obszarach zdegradowanych gminy)

- aktywizacja **społeczna mieszkańców obszarów rewitalizacji gminy**; Rezultat mierzalny na poziomie miesiąca, w oparciu o dane o osobach uczestniczących w zajęciach organizowanych przez GOKiS (liczba osób korzystających z zajęć aktywizujących z obszarów rewitalizowanych gminy)

**f) Koszt: 2.900.000 zł.**

g) Źródła finansowania:

- dotacje z RPO Wł 2014-2020 – 1.740.000,00 zł - 60%
- dotacje z PROW 2014-2020 – 145.000,00 zł - 5%
- dotacje z POiŚ 2014-2020 – 435.000,00 zł - 15%
- środki własne z budżetu Gminy – 87.000,00 zł - 3%

**7. Rozwój sieci dróg gminnych, jako czynnika umożliwiającego rozwój społeczno- gospodarczy obszarów rewitalizacji gminy.**

Przedsięwzięcie jest zgodne ze Strategią Rozwoju Gminy Zapolice 2013-2020, a także wpisuje się w cel operacyjny nr 3 Programu rewitalizacji „Rozwój społeczno– gospodarczy gminy poprzez wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej i stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, opartego na potencjale historycznym, krajobrazowym i środowiskowym gminy” oraz zgodne jest z przyjętymi kierunkami działań.

a) Realizator : Gmina Zapolice

b) Zakres działań:

- rewitalizacja dróg na obszarach zdegradowanych
- zaprojektowanie i wykonanie nasadzeń
- dostosowanie przestrzeni publicznej na obszarach zdegradowanych, do potrzeb użytkowania przez mieszkańców oraz turystów
- budowa infrastruktury towarzyszącej na obszarach zdegradowanych gminy

c) Lokalizacja : **obszary zdegradowane gminy Zapolice**

d) Odbiorcy: **mieszkańcy obszarów rewitalizacji gminy Zapolice**

e) Prognozowane rezultaty:

- wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej **obszarów rewitalizowanych gminy**, poprzez rewitalizację zabytkowego parku w Zapolicach; Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru (liczba zrewitalizowanych dróg gminnych na obszarach zrewitalizowanych w km)
- zwiększenie liczby turystów, **jako elementu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach zdegradowanych, wyznaczonych do rewitalizacji**; Rezultat mierzalny w oparciu o dane punktu informacji turystycznej raz do roku (liczba turystów)

f) **Koszt. 5.500.000 zł.**

g) Źródła finansowania:

- dotacje z RPO Wł 2014-2020 – 3.465.000,00 zł - 63%
- dotacje z PROW 2014-2020 – 550.000,00 zł - 10%
- środki własne z budżetu Gminy – 1.485.000,00 zł - 27%

**8. Rozbudowa i przebudowa budynku Ośrodka Zdrowia wraz z wyposażeniem dla potrzeb prowadzenia wysokiej jakości usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych obszarów rewitalizacji**  
Przedsięwzięcie jest zgodne ze Strategią Rozwoju Gminy Zapolice 2013-2020, a także wpisuje się w cel operacyjny nr 2 „Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców poprzez organizowanie wysokiej jakości usług społecznych, zdrowotnych i edukacyjnych” oraz zgodne jest z przyjętymi kierunkami działań.

a) Realizator : Gmina Zapolice

b) Zakres działań:

- przebudowa i rozbudowa budynku Ośrodka zdrowia wraz z wyposażeniem
- realizacja wysokiej jakości usług rehabilitacyjnych
- realizacja wysokiej jakości usług zdrowotnych

c) Lokalizacja : Zapolice

d) Odbiorcy: mieszkańcy **obszarów rewitalizacji** gminy Zapolice

e) Prognozowane rezultaty:

- wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej **obszarów rewitalizacji**, poprzez rozbudowę i przebudowę budynku Ośrodka Zdrowia ; Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru (liczba obiektów zrewitalizowanych)
- aktywizacja społeczna osób niesamodzielnych z **obszarów rewitalizacji**; rezultat mierzalny w skali roku na podstawie liczby osób korzystających z mieszkania wspomaganego (efektywność społeczna)
- aktywizacja społeczna i zawodowa osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym z **obszarów rewitalizacji** ; rezultat mierzony w skali roku, na podstawie wartości % osób zaktywizowanych społecznie i/lub zawodowo w stosunku do liczby osób korzystających ze wsparcia;

f) **Koszt: 2.000.000 zł.**

g) Źródła finansowania:

- dotacje z RPO Wł 2014-2020 – 1.260.000,00 zł - 63%
- dotacje z MRPiPS – 200.000,00 zł - 10%
- dotacje z PFRON – 200.000,00 zł - 10%
- dotacje NFZ – 200.000,00 zł - 10%
- środki własne z budżetu Gminy – 140.000,00 zł - 7%

**9. Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków komunalnych w miejscowości Zapolice, jako czynnika rozwoju gospodarczego obszarów zdegradowanych , opartego na potencjale środowiskowym gminy**

Przedsięwzięcie jest zgodne ze Strategią Rozwoju Gminy Zapolice 2013-2020, a także wpisuje się w cel operacyjny nr 3 Programu rewitalizacji „Rozwój społeczno – gospodarczy gminy poprzez wzrost atrakcyjności przestrzeni publicznej i stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego, opartego na potencjale historycznym, krajobrazowym i środowiskowym gminy” oraz zgodne jest z przyjętymi kierunkami działań.

a) Realizator : Gmina Zapolice

b) Zakres działań:

- wprowadzenie zmian technologicznych na nowsze w procesach oczyszczania oraz poprawienia przepustowości, zwiększenie ilości i jakości oczyszczanych ścieków na bardziej przyjazne środowisku naturalnemu na obszarach zdegradowanych
- rozbudowy obiektu ze względu na niską jakość i ilość oczyszczonych ścieków. Oczyszczalnia w obecnym stanie nie jest zdolna do przyjęcia wszystkich ścieków odprowadzanych przez mieszkańców miejscowości Zapolice.
- Zastosowanie urządzeń do oczyszczania ścieków zapewniających wysoką skuteczność usuwania zanieczyszczeń, dzięki czemu do środowiska odprowadzone zostaną tylko ścieki o wysokim stopniu oczyszczenia.

c) Lokalizacja : **obszary zdegradowane gminy Zapolice**

d) Odbiorcy: **mieszkańcy obszarów rewitalizacji gminy Zapolice**

e) Prognozowane rezultaty:

- wzrost atrakcyjności środowiskowej **obszarów rewitalizacji gminy**, jako czynnika umożliwiającego rozwój gospodarczy sołectwa Zapolice (liczba odprowadzonych ścieków w m3)

- zwiększenie liczby przedsiębiorców (w tym przedsiębiorców, prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą) **jako elementu rozwoju przedsiębiorczości na obszarach zdegradowanych, wyznaczonych do rewitalizacji**; Rezultat mierzalny w oparciu o dane UG dotyczące liczby przedsiębiorców działających na terenie sołectwa Zapolice

f) **Koszt. 3.150.000 zł.**

g) Źródła finansowania:

- dotacje z RPO Wł 2014-2020 – 472.500,00 zł - 15%
- dotacje z PROW 2014-2020 – 2.205.000,00 zł - 70%
- środki własne z budżetu Gminy – 157.000,00 zł - 5%

## **7. KOMPLEMENTARNOŚĆ PROGRAMU Z INNYMI DOKUMENTAMI**

### **STRATEGICZNYMI GMINY**

Program rewitalizacji Gminy Zapolice realizuje bezpośrednio misję i wizję rozwoju Gminy, zawartą w **Strategii Rozwoju Gminy Zapolice 2013-2020**, uwzględniając szereg kluczowych elementów:

- potencjał gminy w zakresie przyciągania inwestycji wynikający z korzystnej lokalizacji oraz warunków naturalnych,
- walory środowiskowe determinujące atrakcyjność regionu (turystyka) i wpływające na poziom życia mieszkańców,
- ukierunkowanie przyszłych działań władz Gminy na rozwój społeczno-gospodarczy oraz poprawę warunków życia i wypoczynku.

Program uwzględnia bezpośrednio działania zawarte w trzech celach strategicznych Strategii Rozwoju Gminy Zapolice 2013-2020:

#### **1. Cel operacyjny I.4 Modernizacja infrastruktury społecznej**

Wśród działań do realizacji proponowanych w kontekście infrastruktury społecznej wyróżniamy:

- modernizację ośrodków oświatowo-kulturalnych i użyteczności publicznej (w tym termomodernizacja, jak również dostosowanie budynku do osób niepełnosprawnych),

- budowę przyszłolnego zaplecza sportowego,
- budowę przedszkola,
- adaptację budynków/lokali na cele mieszkań socjalnych.

## **2. Cel operacyjny II.2 Aktywizacja lokalnej przedsiębiorczości**

Proponowane działania:

realizacja szkoleń dla mieszkańców w zakresie zakładania i prowadzenia działalności gospodarczej,

współpraca z Łódzka Agencją Rozwoju Regionalnego m.in. w zakresie doradztwa nt. dostępnych funduszy wspierających rozwój przedsiębiorczości,

stworzenie punktu informacyjnego dla mieszkańców gminy,

działania lobbingowe w celu wprowadzenia przedmiotu Podstawy przedsiębiorczości do programu nauczania szkół podstawowych i gimnazjalnych.

## **3. Cel operacyjny II.3 Integracja działań w zakresie turystyki i rekreacji.**

Proponowane działania:

- rozbudowa infrastruktury nad rzeką Wartą i Widawką, (w tym sportowej, gastronomicznej, noclegowej, np. pola namiotowe, gospodarstwa agroturystyczne, itp.),
- wytyczenie i odpowiednie oznakowanie ścieżek rowerowych, historycznych, konnych nawiązujących do tradycji i historii gminy,
- organizacja wydarzeń wykorzystujących potencjał turystycznych gminy,
- opracowanie kalendarza wydarzeń,
- przygotowanie kompleksowej oferty turystycznej gminy,
- działania związane z należytą ochroną środowiska (np. monitoring zrzutów ścieków do rzeki).

#### 4. Cel operacyjny III.3 Promocja działań na rzecz integracji społecznej.

Proponowane działania:

organizacja wydarzeń o charakterze charytatywnym (koncerty, zbiórki żywności / ubrań, itp.),  
powołanie grup wsparcia dla osób potrzebujących, rozwój i promocja wolontariatu,  
podejmowanie działań integrujących osoby niepełnosprawne z lokalną społecznością,  
pomoc w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych na aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem.

Program rewitalizacyjny odpowiada także celom zawartym w **Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Zapolice na lata 2011-2021** (GSRPS). W jej ramach zdiagnozowano następujące czynniki kryzysowe w sferze społecznej oraz organizacji systemu wsparcia:

- Niewystarczająca ilość projektów systemowych dotyczących rozwiązywania problemów i negatywnych zjawisk społecznych.
- Konieczność wzmocnienia partnerstwa i współpracy organizacji oraz instytucji działających w gminie.
- Utrwalony model kulturowy i wychowawczy niepromujący postaw aktywnych wśród społeczności lokalnej.
- Stereotypy zwłaszcza dotyczące uzależnień funkcjonujące w społeczeństwie.
- Niewielka liczba liderów społecznych inicjujących działania na szczeblu gminnym i samorządowym.
- Niska świadomość społeczna i zaangażowanie społeczne mieszkańców.
- Zwiększenie liczby osób długotrwale bezrobotnych i pogarszanie się sytuacji materialnej części społeczeństwa w związku z nasilającym się zjawiskiem rozwarstwienia i pauperyzacji społeczeństwa.
- Zwiększenie liczby osób i rodzin z problemami uzależnień.
- Niewystarczająco rozwinięta sieć infrastruktury socjalnej oraz brak powszechności zatrudnienia socjalnego.
- Brak długofalowych i długoterminowych programów dotyczących profilaktyki wśród dzieci i młodzieży w połączeniu z niewystarczającą ofertą zajęć pozalekcyjnych, wyrównawczych, rekreacyjno-sportowych, socjoterapeutycznych.

Na ich podstawie sformułowano podstawowe problemy społeczne, na które odpowiadają cele strategiczne i operacyjne oraz działania zaplanowane w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Program rewitalizacji uwzględni bezpośrednio 7 z 8 głównych problemów i powiązanych z nimi celów GSRPS.

Problem: Istnienie znacznego poziomu bezrobocia na terenie gminy Zapolice, który pogłębia obszary społeczne zagrożone ubóstwem oraz marginalizacją i wykluczeniem

**Cel strategiczny 1: System wsparcia osób i ich rodzin dotkniętych bezrobociem i zagrożonych długotrwałym pozostawaniem bez pracy.**

Celem planowanych działań w ramach Strategii jest wspieranie bezrobotnych w poszukiwaniu pracy oraz przeciwdziałanie i eliminowanie negatywnych skutków psychospołecznych bezrobocia. Adresatem programu jest grupa osób bezrobotnych z terenu gminy, które są podopiecznymi pomocy społecznej i wykazują aktywność w poszukiwaniu zatrudnienia.

Kierunki działań wskazane w GSRPS, na które odpowiada program rewitalizacji:

- Objęcie pracą socjalną osób długotrwale bezrobotnych, tak by zachęcać je do systematycznego poszukiwania stałej pracy. W szczególności należy dążyć do udzielania osobom bezrobotnym wszechstronnej pomocy w zakresie: poradnictwa i wsparcia oraz zapoznania z aktywnymi technikami poszukiwania pracy.
- Dofinansowanie szkoleń zawodowych oraz badań lekarskich osób bezrobotnych.
- Tworzenie na terenie gminy sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów, mogących tworzyć nowe miejsca pracy.
- Promowanie na terenie gminy nowatorskich działań zmierzających do aktywizacji osób bezrobotnych /np. Klubu Integracji Społecznej/.

Problem: Dysfunkcje opiekuńczo – wychowawcze oraz bezradność w prowadzeniu gospodarstwa domowego w rodzinach wymagających profesjonalnej pomocy w rozwiązywaniu pojawiających się trudności.

**Cel strategiczny 2: Budowa zintegrowanego systemu pomocy rodzinie dysfunkcyjnej**

Kierunki działań wskazane w GSRPS, na które odpowiada program rewitalizacji:

- Systematyczna praca socjalna z rodzinami z problemem opiekuńczo –wychowawczym.
- Systematyczne współdziałanie Ośrodka Pomocy Społecznej z placówkami oświatowymi w celu bieżącej analizy sytuacji dzieci i młodzieży uczęszczającej się, a w szczególności przeciwdziałanie pojawiającym się patologiom.
- Wspieranie działań mających na celu utworzenie na terenie gminy świetlic środowiskowych i socjoterapeutycznych oraz ognisk przedszkolnych.

Problem: Nasilający się problem przemocy rodzinnej oraz rozpadu rodziny.

### **Cel strategiczny 3: Utworzenie systemu pomocy rodzinie w kryzysie i przeciwdziałania przemocy domowej.**

Kierunki działań wskazane w GSRPS, na które odpowiada program rewitalizacji:

- Organizowanie poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego, prawnego i socjalnego.
- Organizowanie grup wsparcia dla osób dorosłych.
- Prowadzenie zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży.
- Pozyskanie mieszkań socjalnych na terenie gminy dla ofiar przemocy.

Problem: Poprawa stanu zdrowia mieszkańców gminy oraz wzrost odpowiedzialności za zdrowie własne i innych

### **Cel strategiczny 4: Podnoszenie jakości usług zdrowotnych i bezpieczeństwa zdrowotnego.**

Kierunki działań wskazane w GSRPS, na które odpowiada program rewitalizacji:

- Poszerzanie przez NZOZ zakresu udzielanych świadczeń z uwzględnieniem posiadanych zasobów kadrowych, lokalowych, finansowych.
- Doposażenie i modernizacja instytucji służby zdrowia.

Problem: Sytuacja osób niepełnosprawnych i chorych psychicznie na terenie gminy wymaga działań z zakresu rehabilitacji leczniczej, zawodowej oraz reintegracji społecznej.

### **Cel strategiczny 5: Zintegrowany system pomocy i wsparcia środowiskowego na rzecz osób niepełnosprawnych i chorych psychicznie oraz członków ich rodzin.**

Rehabilitacja osób niepełnosprawnych oznacza zespół działań, w szczególności organizacyjnych, leczniczych, psychologicznych, technicznych, szkoleniowych, edukacyjnych i społecznych, zmierzających do osiągnięcia, przy aktywnym uczestnictwie tych osób, możliwie najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej.

Kierunki działań wskazane w GSRPS, na które odpowiada program rewitalizacji:

- Zwiększenie dostępu do poradnictwa specjalistycznego psychologicznego, psychiatrycznego, socjoterapeutycznego, zawodowego i socjalnego w tym zapewnienie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych oraz w razie potrzeb usług specjalistycznych dla osób z zaburzeniami psychicznymi.



Problem: Duża liczba osób samotnych, przewlekle chorych i starszych na terenie gminy.

**Cel strategiczny 6: Zintegrowany system pomocy i wsparcia środowiskowego osobom w wieku podeszłym i sędziwym oraz niesprawnym z racji wieku.**

Kierunki działań wskazane w GSRPS, na które odpowiada program rewitalizacji:

- Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych wymagających opieki w ich miejscu poprzez ułatwianie kontaktów z placówkami służby zdrowia poprzez działania pracowników socjalnych i pielęgniarki środowiskowej, pośrednictwo w organizowaniu usług opiekuńczych przez rodziny osób wymagających pomocy w tej formie.

Problem: Powiększająca się liczba rodzin z problem uzależnień i współuzależnienia oraz psychospołeczne skutki nadużywania środków psychoaktywnych.

**Cel strategiczny 7: Program systemowy pomocy osobom i rodzinom z problem uzależnień z uwzględnieniem uzależnień dzieci i młodzieży**

Kierunki działań wskazane w GSRPS, na które odpowiada program rewitalizacji:

- Prowadzenie zajęć profilaktycznych oraz świetlic środowiskowych z elementami zajęć socjoterapeutycznych dla dzieci i młodzieży.

## VI. SYSTEM MONITOROWANIA

Monitorowanie Programu Rewitalizacji obejmuje:

- rejestrowanie rezultatów realizacji celów,
- rejestrowanie procesów społecznych, gospodarczych i przestrzennych zachodzących w obszarze rewitalizacji,
- obserwację zewnętrznych uwarunkowań realizacji Programu, w tym zmian w kierunkach polityki regionalnej i krajowej, i dostępnych instrumentach wsparcia zadań planowanych do realizacji w Programie,
- rejestrowanie rezultatów projektów inwestycyjnych oraz społecznych, których realizacja wymaga przeprowadzenia wcześniejszych projektów inwestycyjnych oraz kontynuowanych projektów społecznych z poprzedniego okresu programowania.

Na podstawie danych z monitoringu przeprowadzana jest bieżąca i okresowa ocena programu rewitalizacji, zarówno w zakresie uzyskiwanych rezultatów i aktualności przyjętych założeń. Zespół ds. Rewitalizacji opracowuje system monitorowania. Właściwe wydziały Urzędu Gminy, jednostki organizacyjne i beneficjenci uczestniczący w Programie są odpowiedzialni za realizację i wdrażanie zadań założonych w Programie oraz ich monitorowanie. Raz do roku Zespół ds. Rewitalizacji dokonuje oceny rezultatów realizacji zadań objętych programem, uwarunkowań zewnętrznych i rekomenduje ewentualne zmiany lub aktualizację Programu.

Tabela 21. Monitorowane wskaźniki Programu

<b>Kompleksowa przebudowa i rozbudowa Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu wraz z infrastrukturą towarzyszącą jako centrum rozwoju kultury i przedsiębiorczości w Zapolicach</b>					
L.p.	Nazwa wskaźnika	Termin realizacji	Wartość docelowa	Podmiot odpowiedzialny	Sposób pomiaru wskaźnika
1	liczba obiektów zrewitalizowanych	2020	1	Gmina GOKiS	Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru
2	liczba przedsiębiorców z obszarów rewitalizowanych, korzystających ze wsparcia doradczego	2019	10	Gmina	Rezultat mierzalny na poziomie miesiąca, w oparciu o karty doradztwa osób korzystających z oferty punktu
3	liczba osób korzystających z oferty punktu informacji turystycznej	2023	150	Gmina GOKiS	Rezultat mierzalny, w oparciu o liczbę osób korzystających z oferty punktu
4	Liczba zrealizowanych wydarzeń o charakterze historyczno – kulturalnym na obszarach zdegradowanych gminy	2023	70	Gmina GOKiS	Rezultat mierzalny w oparciu o dokumentację każdego z organizowanych wydarzeń (sprawozdanie, dokumentacja fotograficzna, dokumentacja finansowa)
5	liczba osób korzystających z zajęć aktywizujących z obszarów rewitalizowanych gminy	2023	200	Gmina GOKiS	Rezultat mierzalny w skali roku w oparciu o liczbę rodziców, którzy powrócili do pracy lub podjęli zatrudnienie po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka.

**Kompleksowa przebudowa i rozbudowa budynku po dawnej szkole w miejscowości Holendry pod potrzeby utworzenia mieszkań socjalnych i wspomaganych oraz pomieszczeń dla potrzeb prowadzenia usługi opiekuna dziennego**

L.p.	Nazwa wskaźnika	Termin realizacji	Wartość docelowa	Podmiot odpowiedzialny	Sposób pomiaru wskaźnika
1	liczba obiektów zrewitalizowanych	2020	1	Gmina	Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru
2	Liczba osób korzystających z mieszkania wspomagane	2023	10	Gmina GOPS	rezultat mierzalny w skali roku na podstawie dokumentacji klienta korzystającego z mieszkania wspomagane (efektywność społeczna)
3	% osób zaktywizowanych społecznie i/lub zawodowo w stosunku do liczby osób korzystających ze wsparcia	2023	56	Gmina GOPS	rezultat mierzony w skali roku, na podstawie dokumentów osób korzystających ze wsparcia, dotyczących zatrudnienia lub zarejestrowanych jako osoby bezrobotne
4	liczba osób pracujących i pozostających bez pracy, zamieszkałych na obszarach zdegradowanych, po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka; Rezultat mierzalny w skali roku w oparciu o liczbę rodziców, którzy powrócili do pracy lub podjęli zatrudnienie po przerwie związanej z urodzeniem i wychowaniem dziecka.	2023	20	Gmina	Dokumentacja opiekuna dziennego (listy obecności dzieci, umowa z rodzicem, zgłoszenie dziecka)

**Kompleksowa przebudowa i rozbudowa budynku po dawnej szkole w miejscowości Młodawin Górny pod potrzeby utworzenia mieszkań socjalnych i wspomaganych.**

L.p.	Nazwa wskaźnika	Termin realizacji	Wartość docelowa	Podmiot odpowiedzialny	Sposób pomiaru wskaźnika
1	liczba obiektów zrewitalizowanych	2020	1	Gmina	Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru
2	Liczba osób korzystających z mieszkania wspomagane	2023	10	Gmina GOPS	rezultat mierzalny w skali roku na podstawie dokumentacji klienta korzystającego z mieszkania wspomagane (efektywność społeczna)
3	% osób zaktywizowanych społecznie i/lub zawodowo w stosunku do liczby osób korzystających ze wsparcia	2023	56	Gmina GOPS	rezultat mierzony w skali roku, na podstawie dokumentów osób korzystających ze wsparcia, dotyczących zatrudnienia lub zarejestrowanych jako osoby bezrobotne

**Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych , poprzez remont i rozbudowę budynków szkolnych wraz z zapewnieniem odpowiedniej infrastruktury i usług edukacyjnych oraz budowę przedszkola wraz z zapewnieniem odpowiedniej infrastruktury i usług edukacyjnych w Zapolicach**

L.p.	Nazwa wskaźnika	Termin realizacji	Wartość docelowa	Podmiot odpowiedzialny	Sposób pomiaru wskaźnika
1	liczba obiektów zrewitalizowanych	2020	1	Gmina	Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru
2	odsetek dzieci w wieku 3-6 lat uczęszczających do przedszkola	2023	75	Gmina	rezultat mierzalny na podstawie dokumentacji demograficznej Gminy i dokumentacji przedszkola
3	liczba dzieci z niepełnosprawnością uczęszczających do przedszkola, szkoły podstawowej, gimnazjum	2023	12	Gmina	Dokumentacja dotycząca niepełnosprawności dzieci z niepełnosprawnością uczęszczających do przedszkola, szkoły podstawowej, gimnazjum

Rewaloryzacja zabytkowego parku w Zapolicach					
L.p.	Nazwa wskaźnika	Termin realizacji	Wartość docelowa	Podmiot odpowiedzialny	Sposób pomiaru wskaźnika
1	liczba obiektów zrewitalizowanych	2020	1	Gmina	Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru
2	liczba przedsiębiorców z obszarów rewitalizowanych, korzystających ze wsparcia doradczego	2019	10	Gmina	Rezultat mierzalny na poziomie miesiąca, w oparciu o karty doradztwa osób korzystających z oferty punktu
3	liczba osób korzystających z oferty punktu informacji turystycznej	2023	150	Gmina GOKiS	Rezultat mierzalny, w oparciu o liczbę osób korzystających z oferty punktu
4	Liczba zrealizowanych wydarzeń o charakterze historyczno – kulturalnym na obszarach zdegradowanych gminy	2023	70	Gmina GOKiS	Rezultat mierzalny w oparciu o dokumentację każdego z organizowanych wydarzeń (sprawozdanie, dokumentacja fotograficzna, dokumentacja finansowa)

**Budowa infrastruktury turystycznej i sportowej dla potrzeb rozwoju społeczno – gospodarczego obszarów rewitalizowanych Gminy w obszarze turystyki**

L.p.	Nazwa wskaźnika	Termin realizacji	Wartość docelowa	Podmiot odpowiedzialny	Sposób pomiaru wskaźnika
1	liczba obiektów zrewitalizowanych	2020	1	Gmina	Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru
2	Liczba osób korzystających z mieszkania wspomaganego	2023	10	Gmina GOPS	rezultat mierzalny w skali roku na podstawie dokumentacji klienta korzystającego z mieszkania wspomaganego (efektywność społeczna)
3	% osób zaktywizowanych społecznie i/lub zawodowo w stosunku do liczby osób korzystających ze wsparcia	2023	56	Gmina GOPS	rezultat mierzony w skali roku, na podstawie dokumentów osób korzystających ze wsparcia, dotyczących zatrudnienia lub zarejestrowanych jako osoby bezrobotne



**Rozwój sieci dróg gminnych, jako czynnika umożliwiającego rozwój społeczno gospodarczy obszarów rewitalizowanych Gminy**

L.p.	Nazwa wskaźnika	Termin realizacji	Wartość docelowa	Podmiot odpowiedzialny	Sposób pomiaru wskaźnika
1	liczba obiektów zrewitalizowanych	2020	1	Gmina	Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru
2	liczba osób korzystających z oferty punktu informacji turystycznej	2023	150	Gmina GOKiS	Rezultat mierzalny, w oparciu o liczbę osób korzystających z oferty punktu

**Rozbudowa i przebudowa budynku Ośrodka Zdrowia wraz z wyposażeniem dla potrzeb prowadzenia wysokiej jakości usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych obszarów rewitalizowanych.**

L.p.	Nazwa wskaźnika	Termin realizacji	Wartość docelowa	Podmiot odpowiedzialny	Sposób pomiaru wskaźnika
1	liczba obiektów zrewitalizowanych	2020	1	Gmina	Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru
2	Liczba osób korzystających usług Ośrodka Zdrowia	2023	250	Gmina	rezultat mierzalny w skali roku na podstawie dokumentacji klienta korzystającego z usług Ośrodka
3	odsetek osób zaktywizowanych społecznie korzystających ze wsparcia	2023	56	Gmina	rezultat mierzony w skali roku, na podstawie dokumentów osób korzystających ze wsparcia,

**Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków komunalnych w miejscowości Zapolice, jako czynnika rozwoju gospodarczego obszarów zdegradowanych, opartego na potencjale środowiskowym Gminy**

Nazwa wskaźnika	Termin realizacji	Wartość docelowa	Podmiot odpowiedzialny	Sposób pomiaru wskaźnika
liczba obiektów zrewitalizowanych	2018	1	Gmina	Rezultat mierzalny na zakończenie realizacji inwestycji, na podstawie protokołu odbioru
liczba osób korzystających z oferty punktu informacji turystycznej	2018	$Q_{dsr}=160$ $m^3/d$	Gmina	Rezultat mierzalny, w oparciu o liczbę odprowadzanych ścieków w $m^3$
Liczba przedsiębiorców (w tym przedsiębiorców, prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą) w sołectwie Zapolice	2018	10	Gmina	Rezultat mierzalny w oparciu o dane UG dotyczące liczby przedsiębiorców działających na terenie sołectwa Zapolice

Aktualizacja Programu może być dokonywana:

- w odniesieniu do projektów i programów przewidzianych do realizacji w okresie programowania – raz do roku (z aktualizacją WPF w razie potrzeby),
- w odniesieniu do diagnozy stanu obszaru przeznaczonego do rewitalizacji – nie rzadziej niż raz na 3 lata,
- w zakresie pozostałych planowanych działań – w zależności od potrzeb.

Aktualizację Programu zatwierdza Rada Gminy na wniosek Wójta, poprzedzony analizą Zespołu ds. Rewitalizacji.

## **VII. ZASADA PARTNERSTWA I PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ**

Partycypacja społeczna (horyzontalna, wspólnotowa) to udział jednostek w działaniach zbiorowych, podejmowanych w społeczności/ach, do których one przynależą lub w których żyją na co dzień. W szczególności chodzi tu o ich aktywną obecność w procesie powstawania i funkcjonowania (lokalnych) grup obywatelskich i organizacji pozarządowych, stałe lub okazjonalne podejmowanie roli wolontariusza itp.

Partycypacja publiczna, to angażowanie jednostek w działania struktur i instytucji demokratycznego państwa, a więc instytucji władzy publicznej oraz zarządzanych przez nie i podległych im organizacji sektora publicznego. Partycypacja publiczna może przejawiać się na wiele sposobów: aktywność publiczna, angażowanie obywateli, partycypacja wyborcza oraz partycypacja obowiązkowa. Na aktywność publiczną składają się działania inicjowane przez obywateli – i przez nich kontrolowane – po to by wpłynąć na decyzje podejmowane przez przedstawicieli władz publicznych lub wyborców. Jest wiele form, w jakich aktywność publiczna może się przejawiać. Są to m.in.: lobbowanie, protest, nieposłuszeństwo obywatelskie, edukacja publiczna i rzecznictwo. Obywatele, którzy są zainteresowani tego typu działaniami, by były one skuteczne, na ogół muszą się zorganizować, zdobyć niezbędne informacje i środki, dobrać właściwe strategie i taktyki, a w końcu umiejętnie je wdrożyć, co wymaga posiadania (bądź nabycia) odpowiednich kompetencji. Zasadniczo w ten sposób w życiu wspólnoty mogą uczestniczyć członkowie społeczności lokalnych, społeczności funkcjonalnych lub grup interesu, mogą też indywidualni obywatele, choć w tym przypadku o sukces trudniej. Angażowanie obywateli jako kategoria partycypacji publicznej obejmuje działania inicjowane i kontrolowane przez władze publiczne w toku wypełniania ich statutowych zadań administracyjnych lub zarządczych. Zasadniczym celem tych działań jest doskonalenie procesu decyzyjnego i jakości świadczonych usług publicznych tak, by zapewnić wokół nich możliwy konsensus oraz wsparcie i przychylność obywateli. W ramach przygotowania, wdrażania i realizacji niniejszego dokumentu założono udział wszystkich interesariuszy Programu, poprzez zastosowanie następujących form partycypacji społecznej:

### **1. wymiana informacji, wiedzy i doświadczeń:**

- informacje na stronach internetowych instytucji publicznych czy organizacji społecznych, działających na terenie gminy, ulotki, broszury informacyjne dla mieszkańców, coroczne sprawozdania z realizacji przygotowywane informacyjnie dla Rady Gminy, zamieszczane na stronie internetowej Urzędu i organizacji społecznych ;
- spotkania informacyjne dla mieszkańców, wspólne zespoły robocze, portale społecznościowe,

### **2. konsultacje:**

- spotkania z mieszkańcami lub/i z organizacjami pozarządowymi, sondaże opinii mieszkańców za pomocą ankiet, możliwość przedstawiania uwag do Programu bezpośrednio asystentowi Wójta ds. pozyskiwania funduszy zewnętrznych za pomocą poczty elektronicznej, na spotkaniach bezpośrednich w sołectwach.

### **3. udział w podejmowaniu decyzji:**

- proponowanie przez interesariuszy Programu nowych rozwiązań lub też wprowadzenia zmian do już istniejących w formie inicjatywy uchwałodawczej mieszkańców
- negocjacje w ramach spotkań i wspólnych zespołów roboczych

### **4. udział w realizacji zadań publicznych wynikających z podjętych decyzji:**

- włączanie organizacji pozarządowych lub bezpośrednio mieszkańców w realizację zadań określonych w Programie, na przykład w formie projektów partnerskich ( gmina w partnerstwie z organizacją pozarządową realizuje określone zadanie lub całkowita realizacja zadań przez organizacje pozarządowe przy wsparciu gminy) czy też włączania grup nieformalnych do realizacji określonych działań.

### **5. udział w kontrolowaniu wdrażania podjętych decyzji:**

- działania służące monitorowaniu i ocenie realizacji Programu przez mieszkańców lub ich organizacje, w formie wyrażania opinii przez osoby korzystające z Programu, zbieranie opinii mieszkańców i/lub organizacji pozarządowych w ramach ewaluacji realizacji Programu.

Podsumowując, zasada partnerstwa i partycypacji publicznej była i będzie realizowana podczas przygotowania, wdrażania i realizacji niniejszego dokumentu. Mieszkańcy, grupy nieformalne oraz organizacje pozarządowe będą miały zapewnione narzędzia (w postaci wskazanych wyżej form partycypacji społecznej) umożliwiające im w sposób pośredni (np. za pomocą ankiet, poczty, poczty elektronicznej) oraz bezpośredni (w trakcie spotkań, posiedzeń zespołów roboczych, przy pomocy asystenta Wójta ds. pozyskiwania funduszy zewnętrznych) zgłaszać swoje propozycje, poddawać je pod dyskusję oraz uczestniczyć w wyborze najbardziej optymalnego rozwiązania. Partnerstwo interesariuszy będzie na etapie planowania wszystkich działań, możliwości wspólnego projektowania oraz ich monitorowania. Gmina Zapolice przewiduje raz na kwartał w Urzędzie Gminy spotkania dotyczące projektów rewitalizacyjnych. Za organizację spotkań z interesariuszami będzie odpowiedzialny asystent wójta ds. pozyskiwania środków zewnętrznych.

## **VIII. MECHANIZMY ZAPEWNIENIA KOMPLEMENTARNOŚCI MIĘDZY DZIAŁANAMI - SYSTEM ZARZĄDZANIA, WDRAŻANIA I REALIZACJI PROGRAMU**

Podstawą skuteczności realizacji celów i założeń Programu jest system jego wdrażania. Zakłada się, że wdrażanie Programu Rewitalizacji nastąpi w latach 2014-2023 i będzie się odbywać poprzez realizację zgłoszonych projektów, zgodnie z harmonogramem i planem finansowym dla poszczególnych zadań. Wdrażanie i realizacja Programu będą poprzedzone konsultacjami społecznymi, uzgodnieniami i zatwierdzeniem przez Radę Gminy. Nadzór nad realizacją projektów, dla których instytucją wdrażającą jest gmina lub jego jednostka organizacyjna sprawuje asystent wójta ds. pozyskiwania funduszy zewnętrznych. Nadzór nad kwestiami finansowymi w tych projektach sprawuje Skarbnik, który kontrasygnuje wszystkie dokumenty. System wdrażania osadzony będzie w strukturze gminy. Za stałe monitorowanie realizacji Programu odpowiada w imieniu Wójta asystent wójta ds. pozyskiwania funduszy zewnętrznych. Asystent będzie organizował przynajmniej raz na kwartał, a w okresie realizacji procesów rewitalizacyjnych, raz w miesiącu, spotkania z beneficjentami instytucjonalnymi i interesariuszami na wskazanym obszarze. Każdego roku sporządzany będzie raport z realizacji programu, przedstawiany do 31.03 informacyjnie Radzie Gminy.

Podział zadań zgodnie z kryterium podmiotowym zakłada:

- zadania realizowane przez gminę,
- zadania zgłoszone przez gminne jednostki organizacyjne,
- zadania zgłoszone przez pozostałe podmioty.

Zadania zgłoszone przez gminę i jednostki organizacyjne będą realizowane odpowiednio przez wydziały Urzędu Gminy lub jednostki organizacyjne – wnioskodawców zgłaszających projekty do Programu, we współpracy z asystentem wójta ds. pozyskiwania funduszy zewnętrznych. Asystent wójta ds. pozyskiwania funduszy zewnętrznych będzie pełnił następujące funkcje:

- udział w zarządzaniu projektami,
- koordynacja prac i zapewnienie kompleksowości oraz komplementarności prowadzonych działań,
- udział w aplikowaniu o różnorodne zewnętrzne środki finansowe,
- monitoring realizacji projektów i celów Programu,
- raportowanie o postępach realizacji,
- współpraca przy wdrażaniu projektów realizowanych przez inne podmioty,
- informowanie o możliwościach pozyskania dofinansowania ze środków krajowych oraz środków UE, – monitoring realizacji projektów w formie krótkich informacji zbieranych od beneficjentów, których zadania zostały uwzględnione w Programie.

Pozostałe podmioty zgłaszające projekty zachowują autonomię i prawo samodzielnej realizacji wdrażanych projektów, uczestniczą jednak w monitorowaniu ich efektów i ocenie ich wpływu na poprawę sytuacji na obszarze rewitalizowanym. Do zadań gminy należy natomiast inicjowanie i podtrzymywanie dialogu społecznego na temat wdrażania i skuteczności Programu Rewitalizacji.

## Spis tabel

Tabela 1 - Powierzchnia gminy w latach 2012-2014 wg kierunków wykorzystania (dane w ha)

Tabela 2 - Liczba mieszkańców Gminy Zapolice, którym udzielono pomocy i wsparcia w latach 2013-2015

Tabela 3 - Liczba mieszkańców Gminy Zapolice, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej w latach 2013-2015

Tabela 4 - Liczba mieszkańców Gminy Zapolice, którym przyznano świadczenia z pomocy społecznej w latach 2013-2015 wg ekonomicznych grup wieku

Tabela 5 - Liczba rodzin w Gminie Zapolice objętych pomocą i wsparciem w latach 2013-2016 w podziale na powody

Tabela 6 - Liczba rodzin i osób w Gminie Zapolice objętych pomocą i wsparciem w 2015 r. w podziale na miejscowości

Tabela 7 - Liczba miejsc w przedszkolach w Gminie Zapolice w latach 2013-2015 wraz z prognozą na lata 2016-2017

Tabela 8 - Wyniki egzaminu gimnazjalnego w Gminie Zapolice w roku 2016 w porównaniu z wynikami dla powiatu zduńskowolskiego

Tabela 9- Poziom bezrobocia w Gminie Zapolice w latach 2010-2016

Tabela 10- Struktura bezrobocia w Gminie Zapolice w 2015 r.

Tabela 11 - Liczba przestępstw o charakterze kryminalnym na terenie Gminy Zapolice w latach 2013-2015

Tabela 12 - Liczba przestępstw na terenie Gminy Zapolice w latach 2013-2016 w podziale na miejscowości

Tabela 13 - Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 1000 mieszkańców w Gminie Zapolice w porównaniu z powiatem zduńskowolskim i województwem łódzkim w latach 2010-2015

Tabela 14 - Struktura użytków rolnych w Gminie Zapolice w latach 2012-2014 (dane w ha)

Tabela 15 - Podmioty prywatne wpisane do rejestru REGON wg rodzaju w latach 2009-2015

Tabela 16 - Liczba podmiotów prowadzących działalność na terenie Gminy Zapolice w latach 2012-2015 wg kodów PKD 2007

Tabela 17 - Liczba mieszkań komunalnych w zasobie Gminy Zapolice – stan w latach 2013-2015 i prognoza na lata 2016-2017

Tabela 18 - Wskaźniki zjawisk kryzysowych w sferze społecznej w podziale na miejscowości (stan na 2015r.)

Tabela 19- Wskaźniki zjawisk kryzysowych w sferze gospodarczej w podziale na miejscowości (stan na 2015 r.)

Tabela nr 20 - Indykatywne ramy finansowe podstawowych oraz pozostałych przedsięwzięć rewitalizacyjnych

Tabela 21 - Monitorowanie wskaźniki Programu.

## Spis wykresów

Wykres 1 -Mieszkańcy Gminy Zapolice uczestniczący w badaniu ankietowym potrzeb rewitalizacyjnych gminy w podziale na płeć

Wykres 2- Mieszkańcy Gminy Zapolice uczestniczący w badaniu ankietowym potrzeb rewitalizacyjnych gminy w podziale na wiek

Wykres 3- Mieszkańcy Gminy Zapolice uczestniczący w badaniu ankietowym potrzeb rewitalizacyjnych gminy w podziale na poziom wykształcenia

Wykres 4 -Mieszkańcy Gminy Zapolice uczestniczący w badaniu ankietowym potrzeb rewitalizacyjnych gminy w podziale na status na rynku pracy

Wykres 5 -Mieszkańcy Gminy Zapolice uczestniczący w badaniu ankietowym potrzeb rewitalizacyjnych gminy w podziale na okres zamieszkiwania w gminie

Wykres 6- Liczebność mieszkańców Gminy Zapolice w latach 2003-2015 (stan na 31 XII) w podziale na kobiety i mężczyzn

Wykres 7 -Udział ekonomicznych grup wieku w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy Zapolice w latach 2003-2015 (stan na 31 XII, dane w %)

Wykres 8 -Wskaźnik obciążenia demograficznego w Gminie Zapolice w latach 2003-2015

Wykres 9- Wskaźnik obciążenia demograficznego w Polsce, województwie łódzkim oraz w powiecie zduńskowolskim (tereny wiejskie) w latach 2016-2050

Wykres 10- Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1000 ludności w Gminie Zapolice w latach 2002-2015

Wykres 11- Liczba budynków mieszkalnych w Gminie Zapolice w latach 2008-2016

Wykres 12- Liczba osób korzystających z sieci wodociągowej w Gminie Zapolice w latach 2003-2014

Wykres 13 Liczba osób korzystających z sieci kanalizacyjnej w Gminie Zapolice w latach 2003-2014

Wykres 14 -Odsetek mieszkańców Gminy Zapolice korzystających z sieci wodociągowej oraz kanalizacyjnej na przestrzeni lat 2003-2014 (dane w %)

Wykres 15 -Odsetek mieszkań w Gminie Zapolice wyposażonych w podstawową infrastrukturę techniczną na przestrzeni lat 2003-2014 (dane w %)

Wykres 16 -Odsetek mieszkańców gminy zamieszkujących obszary Gminy Zapolice cechujące się koncentracją negatywnych zjawisk (stan na 31 XII 2015 r.)



Wykres 17- Powierzchnia obszarów Gminy Zapolice cechujących się koncentracją negatywnych zjawisk (w ha)

## **Spis rysunków**

Ryc. 1 Mapa Gminy Zapolice

Ryc. 2 Obszary Gminy Zapolice wymagające rewitalizacji – widok ogólny

Ryc. 3 Obszary Gminy Zapolice wymagające rewitalizacji –Zapolice - Strońsko

Ryc. 4 Obszary Gminy Zapolice wymagające rewitalizacji – Holendry

Ryc. 5 Obszary Gminy Zapolice wymagające rewitalizacji – Młodawin Górny

Ryc. 6 Obszary Gminy Zapolice wymagające rewitalizacji –Beleń